Diocèse d'Ermeland, en Allemagne Orientale. Il n'y a pas de … ; dont le nom correspondrait à l'adjectif Varmiensis qui désigne la région de l'Ermeland ou Ermland[1] (Varmia, ou Warmia, Warmiensis)

De même, l'adjectif Samiensis se rapporte à la Sambia, ou Samland, région située au Nord de l'Ermeland (Königsberg)

cf. Dict. Hist. Géo. Eccl. XV, 733 q

— Christophe-Jean Szembek fut le 35e év. d'Ermeland

[1] La résidence de l'évêque était Frauenburg.

SYNODUS
DIOECESANA
VARMIENSIS
AUTHORITATE
CELSISSIMI ET REVERENDISSIMI
PRINCIPIS
D.D. CHRISTOPHORI
JOANNIS, COMITIS
in Słupow
SZEMBEK,
DEI & Apoſtolicæ Sedis Gratiâ Epiſcopi
Varmienſis & Sambienſis, Sacri Romani Imperij Principis,
Terrarum Pruſſiæ Præſidis;
Cum conſilio
REVERENDISSIMI CAPITULI CATHEDRALIS,
in Archipresbyterali Eccleſia Heilsbergenſi celebrata,
& cum Actis atq; Statutis promulgata.
Anno Domini MDCCXXVI. die 14. & ſequen: Menſis Julij.

Lex clementiæ in lingva Ejus.

Proverb. c. 31. v. 25.

Homo ſenſatus credit legi, & lex illi fidelis.

Eccl. 33. v. 3.

IN STEMMA
CELSISSIMI PRINCIPIS.

I.

SCandite ſublimes montes, properate Capellæ,
Non humili, veſtrum eſt, credite, ſtare loco.
Quære, ROSÆ quô ſint tinctæ pictæq; colore ?
Ne dubites, tingit Purpura prima ROSAS.
Aſpice, nulla ROSAS, ſpinis exaſperat herba,
Non generant ſpinas, nec ſua tela ROSÆ.
Plena ſuis, cum ſint, Synodalia, floribus, Acta,
Hic liber, hæc apibus, quid ? niſi mella dabit.

II.

QVò tendant, properent paſſu volitante Capellæ
Noveris ex iſto Lector amice libro.
Non ſiſtent citiùs curſum, niſi ſidera ſcandant,
Proprius Oleniæ terminus iſte capræ.
Ardua nec rupes callem nec marmora præbent,
Illuc nonnè ROSIS ſemita ſtrata patet;
Varmia volve librum, regales collige flores;
Difficilis facilis fiet ad Aſtra via.

CHRISTOPHORUS ANDREAS JOANNES COMES IN SŁUPOW SZEMBEK

DEI & Apostolicæ Sedis Gratiâ Episcopus Varmiensis & Sambiensis, Terrarum Prussiæ PRÆSES, S. R. I. PRINCEPS.

Universo Clero tam sæculari quàm Regulari Diœcesis Nostræ Varmiensis Nobis in Christo Dilecto, salutem in Domino & Pastoralem Benedictionem. Non Nostris tantùm, verùm & Angelicis, humeris formidanda Pastoralis Officij ratio, eò indies, ad vigilem crediti Nobis Sanctuarij, & Gregis Dominici curam, solicitam mentem Nostram stimulat, ut ea, quæ ad Divinæ laudis incrementum, ac salutem plebis, tum boni Ordinis, tamquam rerum animæ, instaurationem, conservationem, atq; consolidationem, solerti studio & conatu, DEO primordia regiminis Nostri Episcopalis misericorditer prosperante cœpimus, assiduâ operâ & sedula applicatione, cum adjumento Ejus, qui rigat, quod est aridum, regit, quod est devium, tandem compleamus. Sanè itaq; cùm perlustratâ ante elapsum Annum Ecclesia Nostrâ Cathedrali & Collegiata, nec non Archipresbyteralibus per Nos ipsos, cæteris verò per Delegatos visitatores, atq; præmissâ antesynodali consultatione cum CC. AA. RR. DD. Archipresbyteris, præsentibus Deputatis Venerabilis Capituli Ecclesiæ Nostræ Cathedralis Varmiensis Fratribus Nostris, nec non præsentibus itidem Deputatis Capituli Ecclesiæ Nostræ Collegiatæ Guttstadiensis; necesse & opportunum in Domino reputavimus

ad mentem & dispositionem SS. Conc. Trid. Synodum Diœcesanam à temporibus Serenissimi & Reverendissimi olim Joannis Alberti Poloniæ & Sueciæ Principis, Prædecessoris Nostri, desideratam, ad laudem omnipotentis DEI celebrare, eamdemq; indicere & intimare, prout quidem collatô consilio cum prædicto Venerabili Capitulo Ecclesiæ Nostræ Cathedralis Varmiensis indicimus & intimamus, pro die 14. Mensis July in anno currente, quæ erit Dies Dominica V. post Pentecosten, Heilsbergæ in Ecclesia Archipresbyterali, DEO dante, futuram. Invitantes ad hanc synodum Venerabile Capitulum Ecclesiæ Nostræ Cathedralis Varmiensis, tum Capitulum Collegiatæ Guttstadiensis, nec non CC. AA. RR. DD. Archipresbyteros, Præpositos, Superioresq; Regularium in Nostra Diœcesi existentium. Requirentes deniq; AA.RR. Parochos, curam animarum quomodocunq; exercentes, tum Beneficia & Officia Ecclesiastica in Diœcesi Nostra Varmiensi possidentes & obtinentes, aliosq; qui de jure & consuetudine Synodo Diœcesanæ interesse tenentur, quatenùs in virtute Sanctæ obedientiæ & sub pœnis in jure sancitis, pro die ut suprà præfixa, in Ecclesia Archipresbyterali Heilsbergensi ante horam 7mam matutinam habitu, statui & vocationi conveniente, peremptoriè compareant, & sic indictæ & intimatæ Synodo intersint. Ne autem interim, dum Parochi & aly Beneficiati Synodalis Conventûs causâ ab Ecclesijs suis & Beneficijs aberunt, Cura animarum & Officia ipsis incumbentia, suis destituantur obsequijs, vel aliquatenùs negligantur, easdem Ecclesias tum Beneficia sacerdotibus substitutis sive Sæcularibus & Regularibus, modò non vagis, non suspensis, neq; censuris Ecclesiasticis irretitis sedulò commendent, ordinamus, & ut huic Ordinationi Nostræ satisfiat, CC. RR. DD. Archipresbyteros obstringimus. Deniq; ut Synodus hujusmodi felciori omine pro utilitate Ecclesiarum peragatur, monemus & obligamus omnes Sacerdotes Diœcesis Nostræ tam Sæculares, quàm Regulares, ut in singulis Missis post publicationem præsentis edicti Nostri collectas

de Spiri-

de Spiritu S. recitent, populiq; precibus ex Ambona recommendent, ut DEUS propitius Consilia Nostra supernâ Benedictione præveniat & prosequatur. Volumus insuper, ut præsentes edictales Literæ per affixionem Valvis Ecclesiæ Nostræ Cathedralis Varmiensis, Collegiatæ Guttstadiensis atq; omnium Archipresbyteralium, tum viâ cursoriâ in cæteris publicentur. Certificantes omnes & singulos, qui de jure & consuetudine interesse tenentur, quod sive in termino præfixo comparuerint, sive non, Nos nihilominùs ad celebrationem Synodi prædictæ cum adjutorio Gratiæ Divinæ procedemus, & ea, quæ ad utilitatem Ecclesiarum Diœcesis Nostræ conferre poterunt & videbuntur, decernemus & constituemus, contumaciâ cujuscunq; non obstante. In quorum fidem &c. Datum ad Ecclesiam Nostram Cathedralem Varmiensis die 4ta Junij Anno millesimo septingentesimo vigesimo sexto.

CHRISTOPHORUS EPISCOPUS
mpp.

L. S.

NICOLAUS ANTONIUS SZULC
Canonicus Guttstadiensis Episcopatus Varmien: Cancellarius
mpp.

Præviâ Suæ Celsitudinis Illustrissimæ deductione processionali ex Sacello Sancti Stanislai ad Ecclesiam Archipresbyteralem Heilsbergensem.

Præsente Illustrissimo & Reverendissimo Domino FRANCISCO SZEMBEK Episcopo Margarittensi, Suffraganeo Præmysliensi, tum Perillustribus & Reverendissimis Dominis BERNARDO THEODORO Libero Barone de SCHENCK Decano, Ratisbonensi Canonico, Præposito Elbingensi. MICHAELE REMIGIO ŁASZEWSKI Custode, Promotore Synodi, ADALBERTO GRZYMAŁA Cantore Prælatis. JOSEPHO SZEMBEK Cracoviensi Canonico. GEORGIO FRIDERICO Barone de Königshek. GODEFRIDO HENRICO Barone de EILENBURG. ANDREA BURCHERT Oeconomo Generali. JOANNE LINGK. ANTONIO REYNA. CLAUDIO HUGVENIN. IGNATIO CZARLINSKI, Canonicis Ecclesiæ Cathedralis Varmiensis. Nec non Perillustribus LAURENTIO BRAUN Decano, JOANNE HEINIGK. GASPARO SIMONIS. NICOLAO ANTONIO SZULC Cancellario, Canonicis Ecclesiæ Collegiatæ Guttstadiensis, tum Illustri FRANCISCO HERR Decano Sambiensi, Canonico itidem Guttstadiensi, & Præposito Regiomontano; Atq; CC. RR. DD. Archipresbyteris & Parochis, aliisq; Presbyteris & Clericis assistentibus, ac præmissâ Pontificali Missâ, præhabitoq; Sermone, ut sequitur, infrà scriptæ Constitutiones conditæ, lectæ, & per verbum: Placet, à singulis receptæ sunt.

SER-

SERMO

CELSISSIMI PRINCIPIS, ILLUSTRISSIMI ET REVERENDISSIMI D. D. LOCI-ORDINARII.

In Nomine Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti, Amen.

PAstorali Officiô, quantum in Domino possum, satisfacere volendo, congregaui præsentem generalem Statûs Nostri Spiritualis, Diœcesis mihi concreditæ Synodum, sincerô animô atq; vehementi desideriô adaugendi cultûs Divini, confirmandæ & eò magis stabiliendæ disciplinæ Ecclesiasticæ, atq; exponendæ obligationis Rectorum, quibus incumbit cura Animarum.

Quale verò sit hoc Officium, æterna Veritas Divinô suô effatô in sacris literis expressit, binum nempe: virtutum, Amoris DEi, & proximi commendans exercitium. Hic etenim Dominus & Salvator Noster Fratres Charissimi aliquando Nos sermonibus, aliquando operibus admonet, attestante Divo Ecclesiæ Doctore Gregorio Magno: Ecce ,enim binos in prædicationem Discipulos misit, quia duo ,sunt præcepta Charitatis, DEi videlicet Amor, & Proximi. In his duabus virtutibus, exinde verò plurimis succrescentibus, consistit vis vocationis Nostræ, & qui has non habet,

Ecclesiastici honoris & operis partes nullatenùs suscipere debet. Amoris effectus describendo, Vas electionis S. Paulus Apostolus Prædicator veritatis in universo mundo ait: Charitas non æmulatur, non agit perperàm, non inflatur, non ,est ambitiosa, non quærit, quæ sua sunt, non irritatur, non ,cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet ,autem veritati, omnia suffert & sustinet.

His virtutibus Amoris DEi & Proximi optimè instructi Sancti Apostoli peragrarunt Universum mundum & lumen verum fidei eidem intulerunt. Hos secuti zelantissimi Antistites & indefessi in vinea Domini plurimi Operatores, ex Amore DEi & proximi tam cruore propriô, quàm exemplo sanctitatis vitæ, immarcessibiles quò ad animarum salutem produxerunt fructus. Estis & Vos in hoc numero Perillustres, Adm̃ Reverendi, Clarissimi, Fratres in Christo Dilectissimi, in partem sollicitudinis Nostræ vocati: satagite itaq; quàm diligentissimè munus Vestrũ implere, attendendo, ne unquam falsa doctrina & pravi errores quo ad fidem S. Catholicam Romanam irrepere possint, & dum, ubi Amor est, labor non est, ac iste verus; timere nunquam potest, serenâ fronte, & amore DEi, ardua quævis suscipite in adaugendo cultu ejus, ex amore proximi mente ferventi & compatienti, vota & desideria præsertim in Spiritualibus necessitatibus Gregis Vestri exaudite, hunc salubri escâ & verbô DEi, Sacramentô Sanctissimæ Eucharistiæ cum explicatione Sacræ Scripturæ, simulq; adductione exemplorum vitæ Sanctorum & Sancta-

rum

rum DEO frequenter pascite, viam mandatorum Domini svaviter inculcate, & docete, securum quoq; iter ad cæleſtem Patriam demonſtrate. Sua faciendo, volente & exigente Evangeliô hodiernæ Dominicæ diei, abundabit Juſtitia Veſtra, & intrabitis in Regnum cælorum, ibiq; juncti choris Angelorum cum ovibus Veſtris DEum ter Optimum Maximum in æternùm laudabitis, quòd ipſe Nobis omnibus clementiſſimè concedere dignetur, fiat, fiat.

ACTA

ACTA ET STATUTA

SYNODI DIÆCESANÆ VARMIENSIS.

CAPUT I.

De Fide Catholica & ejus Profeſſione.

MAjeſtati Divinæ, & ineffabili Ejus Bonitati, quæ Nos in admirabile lumen Fidei vocavit, ac hæredes ſui, cohæredes verò Unigeniti Filij Sui Salvatoris Noſtri effecit, qui nos inutiles ſervos, primâ Parentum noſtrorum prævaricatione æternæ damnationi mancipatos, inæſtimabilis Sangvinis ſui pretiô redemit, nunquam dignas rependere, exilitate Noſtrâ gratias poſſumus, Diœceſim & Provinciam hanc Varmienſem, undiq; penè hæreticâ pravitate cinctam, poſt tot adverſantium & calamitoſorum ſæculorum diſcrimina, ab ævo, quo fides ſancta in cordibus credentium illuxit, ad hæc usq; ſatis ærumnoſa tempora puram neq; in ullo Cive præſenti hæterodoxâ lue afflatam, ad ſpeculum & exemplar aliarum ſeptemtrionalium, quæ miſerandum in mo-

in modum à via veritatis deflexerunt, conservavit. Quare ad Synodum præsentem, plusquam à sæculo desideratam congregati, procidui coram Altissimo revereamur tanti beneficij magnitudinem, adorantes Propitij Numinis Providentiam, quæ pro suo sancto beneplacito vocat, eligit, prædestinat & glorificat suos; unanimi corde & lingvâ Laudem & Gloriam DEO O. M. dicamus cum ea ardenti prece & voto, ut Rex sæculorum, cujus est omnis potestas & imperium, hancce Dioecesim ad finem mundi, in eadem unicè salvifica Fide Catholica perseverantem ac immobilem tueatur & foveat, eiq; fortis Angeli brachium adversùs insultus & molimina Fdei hostium destinet, quo freta jam imperterrita cum universa militante Ecclesia; Judici vivorum & mortuorum, in unitate credentium occurrat in die novissimo. Fides autem Catholica hæc est, qua DEUM unum in essentia seu natura, Trinum in Personis credimus, summum Bonum, Principium suimet ad intra & omnium Creaturarum ad extra, ad cujus imaginem & similitudinem conditi sumus. Eam quippe Fidem, in qua ceu basi & fundamento, præter quod, teste Apostolo, nemo potest aliud ponere, Synodum istam solidare, & ea, quæ ad laudis Divinæ incrementum ac salutem plebis, tum boni ordinis, tanquam rerum animæ, instaurationem, conservationem atq; consolidationem, cedere poterunt, statuere cupientes, prout Symbolo Apostolorum edocti sumus, & quemadmodùm Nicænum ac Constantinopolitanum aliaq; Oecumenicâ Conci-

lia, tum Divus Athanasius atq; Pius IV. in Bulla, quæ incipit: Injunctum, præscribunt, professi sumus.

Forma professionis Orthodoxæ Fidei, à Pio IV. constituta.

EGo N. N. firma fide credo, & profiteor omnia, & singula quæ continentur in Symbolo fidei, quo S. R. E. utitur, videlicet: Credo in unum DEum, Patrem Omnipotentem, factorem Cœli & Terræ, visibilium omnium, & invisibilium. Et in unum Dominum Jesum Christum Filium Dei unigenitum. Et ex Patre natum ante omnia sæcula. Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. Genitum, non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis. Et incarnatus est de Spiritu sancto, ex Maria Virgine, & homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus, & sepultus est. Et resurrexit tertia die secundum Scripturas. Et ascendit in cœlum, sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria judicare vivos & mortuos, cujus regni non erit finis. Et in Spiritum sanctum Dominum, & vivificantem, qui ex Patre, Filioque procedit. Qui cum Patre & Filio simul adoratur, & conglorificatur, qui locutus est per Prophetas. Et unam Sanctam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum. Et expe-

expecto resurrectionem mortuorum. Et vitam venturi sæculi. Amen. Apostolicas & Ecclesias traditiones, reliquasq; ejusdem Ecclesiæ observationes, & constitutiones firmissimè admitto, & amplector. Item sacram Scripturam, juxta eum sensum, quem tenuit & tenet sancta mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu, & interpretatione sacrarum Scripturarum, admitto, nec unquam nisi juxta unanimem consensum Patrum accipiam, & interpretabor. Profiteor quoq; septem esse vera & propria Sacramenta novæ legis, à Jesu Christo Domino nostro instituta, atque ad salutem humani generis, licet non omnia singulis necessaria, scilicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem, Matrimonium, illaq; gratiam conferre, & ex his Baptismum, Confirmationem, & Ordinem sine sacrilegio reiterari non posse. Receptos quoq; & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in supradictorum omnium sacramentorum solemni administratione recipio, & admitto. Omnia & singula quæ de peccato originali, & de justificatione in Sancta Tridentina Synodo definita, & declarata fuerunt, amplector & recipio. Profiteor pariter in Missa offerri Deo verum, proprium, & propitiatorium sacrificium pro vivis & defunctis, atq; in Sanctissimo Eucharistiæ sacramento esse verè, realiter, & substantialiter corpus, & sanguinem, unà cum anima, & divinitate Domini nostri Jesu Christi, fieriq; conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, quam conversio-

verſionem Catholica Eccleſia tranſſubſtantiationem appellat. Fateor etiam ſub altera tantum ſpecie totum atq; integrum Chriſtum, verumque Sacramentum ſumi. Conſtanter teneo Purgatorium eſſe, animaſque ibi detentas fidelium ſuffragijs juvari. Similiter & Sanctos, unà cum Chriſto regnantes, venerandos atque invocandos eſſe, eosq; orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum Reliquias eſſe venerandas. Firmiter aſſero imagines Chriſti, ac Deiparæ ſemper Virginis, necnon aliorum Sanctorum habendas, & retinendas eſſe, atque eis debitum honorem, ac venerationem impartiendam. Indulgentiarum etiam poteſtatem à Chriſto in Eccleſia relictam fuiſſe, illarumq; uſum Chriſtiano populo maximè ſalutarem eſſe affirmo. Sanctam, Catholicam, & Apoſtolicam Romanam Eccleſiam, omnium Eccleſiarum matrem, & magiſtram agnoſco. Romanoq; Pontifici Beati Petri Apoſtolorum Principis ſucceſſori, ac Jeſu Chriſti Vicario veram obedientiam ſpondeo ac juro. Cætera item omnia à Sacris Canonibus, œcumenicis Concilijs, ac præcipuè à Sancta Tridentina Synodo tradita, definita, & declarata indubitanter recipio, atque profiteor: ſimulq; contraria omnia, atque hæreſes quaſcumq; ab Eccleſia damnatas, & rejectas, & anathematizatas, ego pariter damno, rejicio, & anathematizo. Hanc veram Catholicam fidem, extra quam nemo ſalvus eſſe poteſt, quam in præſenti ſponte profiteor, & veraciter teneo, eandem integram, & immaculatam usq; ad extremum vitæ ſpiritum conſtantiſſimè Deo adjuvante

retine-

retinere, & confiteri, atque à meis subditis, seu illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri, & doceri, & prædicari, quantum in me erit, curaturum, Ego idem N. spondeo, voveo, ac juro, sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei Evangelia.

Ad hanc verò professionem Fidei emittendam abhinc præter eos, qui beneficia Ecclesiastica cum cura vel sine cura per Institutionem Canonicam obtinent, obligatos esse volumus.

Aspirantes ad Sacros Majores Ordines circa inscriptionem, provisionis vel examen.

Præceptores seu Ludimagistros, qui ad mentem Tridentini Concilij tenentur in Catechesi erudire adolescentes. *Sess. 4. 1. declar. n. 23.*

Concionatores dum assumuntur, etiam apud Regulares, de quorum facta Professione Fidei, Superiores Nos certiorabunt.

CAPUT II.

De Statu, Vita, Scientia, & honestate Cleri.

AUthor ille Cælestis ac Terrestris Hierarchiæ, qui Angelorum & hominum ministeria dispensat, per quem vocati sumus in Societatem Filij Ejus, qui alios Prophetas, Apostolos, Evangelistas, Doctores fecit, Nos Sacerdotes Ministros suos, & mysteriorum suorum dispensatores ordinavit.

Ad quem igitur sublimem gradum ascendimus, jugi meditatione suscepti oneris & officij rationem pensemus. Si namq; de quolibet Regius Vates innuit: Paulò minùs ab Angelis gloriâ & honore coronasti eum, veriùs idem cuilibet Sacerdoti congruit, quemadmodùm D. Gregorius Nazianzenus super illa verba Apoc: Fecisti Nos DEO nostro Regnum & Sacerdotes, ait: Imperium enim Nos ipsi gerimus, multò præstantius & excellentius regnô terrenô. Hinc nos ab omni terrena fece & sordibus peccati depuratos esse oportet ac in carne præter carnem vivendo Angelicam vitam æmulari, proprietatesq; scientiam nempe, castitatem, custodiam ovium Christi & legationem apud DEum pro hominibus. Profectò præ alijs qualitatibus, scientia, decorat & commendat Sacerdotem. Etenim labia Sacerdotum custodiunt scientiam, ubi hæc custodia deficit facilè deficiet custodia Gregis, & inde arguuntur filij Heli, quod nescierunt uti officio neq; ad DEum neq; populum. Et 1. ad Cor. Si quis ignorat, ignorabitur. Hortamur proinde Sacerdotes præsertim juniores, ut exquirant scientiam, librorum Sacrorum atq; moralium diligenti lectione, & annotatione, plurimùm proficuâ, rerum, ad Verbi Divini prædicationem & casus conscientiæ; tum quoq; frequenti cum Senioribus de Materijs Fidei & controversijs collocutione. Exemplaritatem vitæ apprimè ijsdem etiam inculcamus tenore Sacrosancti Concilij Trid: Nil est, quod alios magis ad pietatem & DEi cultum assiduo instruat, quàm eorum vita & exemplum, qui se Divi-

Psal. 8.

Ex libello intitulato Cibus Sacerdotum.

Malach. 2.

1. Reg.

ſe Divino Miniſterio dedicarunt, in eos tanquam in ſpeculum reliqui oculos conjiciunt, & ex eis ſumunt, quod imitentur. Quapropter decet Clericos, in ſortem Domini vocatos, vitam, moresq́; ſuos ita componere, ut habitu, geſtu inceſſu, ſermone nil niſi grave, moderatum ac religione plenum præſeferant. Quapropter repurgemus Nos, ut ait Apoſtolus, ab omni inquinamento Carnis & Spiritûs perficientes ſanctificationem in timore DEi, nec ulla aliqua in re dantes offenſionem, ut non vituperetur Miniſterium Noſtrum, ac ne Nos tam grandis Officij, qui pro populi peccatis ſacrificia & dona offerre debemus, indignos reddamus. Peſſimum enim hoc foret *Chriſtum conculcare, & ſanguinem Ejus polutum ducere, & Spiritui gratiæ contumeliam facere.* D. Paulus.

Itaq́; unusquisq́; Clericus in minoribus ſeu majoribus Ordinibus conſtitutus, quodcunq́; beneficium vel Officium obtinens reſpondeat Statui & vocationi ſuæ vitâ ſanctâ & DEO beneplacitâ, habitu talari & tonſurâ cuiq́; Ordini congruâ incedendo, modeſtiâ & bonâ converſatione ſe commendabilem reddendo, immaculatumq́; ab hoc ſæculo cuſtodiendo, ne fiat ſal infatuatum & ab omnibus conculcabile, aut abominatio ſtans in loco ſancto. Si enim væ mundo à ſcandalis Chriſtus dixit, ut ſcandaliſantibus appendatur mola aſinaria & projiciatur in profundum maris, ſi ſcandaliſantes, oculus, manus, pes, jubentur abſcindi, quale judicium imminet ſcandalis Domeſticorum DEi?

Vitabit proinde unusquisq́; inhoneſtas converſationes, compo-

compotationes, lusus quosvis dispendiosos, discessiones cum mulieribus venationes clamorosas cum canibus, & alia quæ sine temporis pretiosi perditione minimè fieri solent, à cujus momento propria & proximi æterna sæpè pendet salus.

Commendatam deinde volumus omnibus de Clero senioribus ac junioribus mutuam in Christo Charitatem, qui venit ignem mittere in terram, & quid vult, nisi ut accendatur? hoc maximum præceptum est, à quo lex pendet & Prophetæ, quomodo verò præcipuam eam virtutem sectandam, in qua Justitiæ Christianæ opera complentur, plebem docebunt, si ad invicem altercantes, intestinis odijs & contentionibus scissi fuerint, quos unius Corporis mystici membra esse oportet, meritò donis & fructibus Spiritûs Sancti conspicua? Quare Capellanis alijsq; Beneficiatis observantiam Parochorum, & Parochis Capellanorum, fraternam insinuamus, scriptum est enim: Presbyteri, qui benè præsunt, duplici honore digni sunt: non immemores deniq; triti ac vulgaris multum verò ad fovendam charitatem utilis proverbij: Cede majori, parce minori.

1.Tim.5.17

CAPUT III.

De Archipresbyteris & officio eorundem.

Vide de potestate Archipresbyt: foran: Institut: Jur: Can: tit.14.

IN anterioribus Constitutionibus Synodalibus, præsertim Rudnicianis, satis prolixè enarrantur Archipresbyterorum

rum munia, quæ præsentibus, ac si hic expressa forent, de verbo ad verbum reassumimus & innovamus. Id insuper apponentes, ut Visitationes Archipresbyterales, diebus Dominicis seu Festis, prævia denunciatione, à Parocho loci, populo facta, peragantur, indagationesq́; seu inquisitiones non tam genericè, quàm specificè & articulatim, arbitris semotis, fiant. Volumus etiam, ut Statutum Rudnicianum de Conventu Archipresbyterorum, qui in desuetudinem venit, obtineat vigorem, observeturq́; exactè. In quo conventu præter ea, quæ ibidem recensita sunt, resolutio alicujus Casûs moralis Theologiæ per Archipresbyterum loci, antecedenter intimati, à singulis Parochis sub sua Sede constitutis, in scriptis feratur & ante alia peragenda, post exhortatiunculam Archipresbyteri perlegatur, ac post lectionem & Conventum hujusmodi obsigilletur, & ad Nos aut Cancellariam Nostram transmittatur.

CAPUT IV.

De Curatorum Officio.

PRæcipua inter alias Curati virtus est oves suas agnoscere. Prov. 27. Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tuosq́; greges considera, nimirum agnosce, si quid infirmum, confractum, abjectum, debile & erraticum, non potest enim esse Pastoris excusatio, si oves lupus comedat & Pastor nescit. Sacrosanctũ Concilium Trid: id ipsum luculentiùs explicat: Cùm

Reg: Juris. in V. Decret. tit. XLI. c. 10.

Sess. 23. de reform. c. 1. *Cùm autem præceptô Divinô mandatum ſit omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt oves ſuas agnoſcere, pro his ſacrificium offerre, Verbi Divini prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum operum exemplo paſcere, pauperum, aliarumq; miſerabilium Perſonarum curam Paternam gerere & in cætera munia Paſtoralia incumbere, quæ omnia nequaquam ab ijs præſtari & impleri poſſunt, qui Gregi ſuo perſonaliter non invigilant, neq; aſſiſtunt, ſed mercenariorum more deſerunt; Sacroſancta Synodus eos admonet & hortatur, ut Divinorum præceptorum memores, factiq; forma gregis in judicio & veritate paſcant.* Præterea accuratè de Parochorum munere obſonat Conſtitutio
fol. 273. Synodalis, ad quam ſæpè legendam & obſervandam DD. Curatos Paſtorali zelo & affectu obſecramus.

Collimitaneos Catholicos, inter hæreticos manentes, qui non in loco paſcuæ, verùm in terra deſerta, invia & inaquoſa commorantur, & Canticum Domini cantant in terra aliena, de longinquo feneſtras aperientes & orantes cum Daniele ad Templa ſua, nec lætari poſſunt niſi ſubinde rariùs in his, quæ dicuntur eis: in Domum Domini ibimus, medullitus recommendamus Curatis, per viſcera miſericordiæ DEi adhortantes & obſecrantes, ut talibus quisq; in loco ſuo ſuccurrat omni poſſibili modo per Sacramentorum adminiſtrationem, eos Paternè præ reliquis complectantur, gratis etiam ſponte oblata non recipiendo, lucrô animarum & Gloriâ DEi contenti, idq; ſibi proponentes, quod S. Carolus Borro-

Borromæus Conc. 4. in Synodo II. Mediolanensi dixerat: O si consideraremus & nos! quis sit iste DEUS, qui nos dignatur aspicere, cui tam gratum est, quidquid pro salute animarum fit, quàm promptè & avidè curreremus omnes dicentes: Domine, ecce ego, mitte me in Rhetos, in montes, in loca pauperrima, in eremos & sylvas, ubi nec panis nec aqua sit, ubi non nisi barbari, & impijssimi Tyranni, corpus meum dilacerare parati reperiantur, ibo quocunq; volueris, modò tibi gratum esse comperiam, nullum aliud præmium expetam nisi teipsum & Gratiam Tuam; Addimus etiam, ut exhortentur tales ad recedendum ex finibus non suis, quantumcunq; fieri poterit, seq; ac suos omni periculô perversionis eximendum. Inculcabunt quoq; DD. Curati Patribus, & Matribusfamilias, ne filios, filiasve aut famulantes ire sinant ad famulitium in partes hæreticas ob evitandum idem periculum.

Curam deinde Pauperum & miserabilium in nosocomijs & hospitalibus DD. Curatorum vigilantiæ commendatam cupimus, ut sæpe vel saltem in mense semel, omninò verò in quatuor temporibus anni, unà cum Provisoribus visitent, eosq; ad patientiam & tolerantiam ægritudinis ac vitæ molestiarum propter æternam, quæ pios manet, beatitudinem exhortentur, & suaviter consolentur, prospiciantq; necessitatibus illorum, utq; perseverantes sint in orationibus & saltem festis Imæ Classis peccata sua confiteantur, & Sacram Synaxim sumant, commoneant.

Ezechiel c. 3 Etenim væ Prophetis insipientibus, nempe qui non intelligunt super egenum & pauperem, nec compatiuntur super contritione Joseph. Sequitur in textu: Non ascendistis ex adverso, neq; opposuistis murum pro domo Isràël, ut staretis in Prælio in die Domini. Quamobrem tempora calamitatis & necessitatis, quæ DEUS in pœnam peccatorum Nostrorum immittit, memoriæ commendata equidem DD. Curati habeant, ut vultum iræ & furoris Domini hostijs placabilibus deprecentur, cumq; jam in antecessum, liberum fuit pias quandoq; devotiones, ut sunt votivæ Missæ, processiones, ac jejunia instituere, has & præsenti statutô laudamus & conservandas decernimus, novas quidem cum scitu Nostro instituendas.

CAPUT V.

De Festorum observantia & cultûs Divini augmento.

EXodi 20. Præcepit DEUS: Memento, ut diem Sabbathi sanctifices. Et Exod: 31. Videte, ut Sabbathum meum custodiatis. S. Augustinus serm. 20. in Joannem: Sacrum Sabbathum Christiani spiritualiter observamus, quum ab omni opere servili, id est, ab omni peccato abstinemus. Festa igitur observanda sunt cujusq; Christifidelis præsentiâ circa Divina, dum in Ecclesia peraguntur. Et quamvis Cromerianâ Constitutione satis cautum sit, ut dies Dominici & festi

festi religiosè à Christifidelibus in hac Diœcesi observentur, frequentatione Templorum DEi, nihilominus cùm præceptum Divinum: Memento, ut diem Sabbathi sanctifices: è plurium evanescit memoria, ut rari quandoq; Magistratus in quibusdam oppidis, qui cæteris pietatis exemplô meritò præire debent, quemadmodum & villani in Concione & Missa Cantata interesse cernantur, reassumimus ad rigorem prætactam Constitutionem Cromerianam vulgò Kirchen-Gang dictam, ut executioni mandetur.

Custodes pecorum, quia tempore pascuæ raro aut vix possunt interesse Divinis de æstate, DD. Parochi de hyeme eò diligentiùs monebunt, ne negligant frequentare Ecclesiam, eosq; monebunt simul & examinabunt de rudimentis Fidei, ac de superstitionibus, quæ ejusmodi hominibus communiores esse solent, vitandis.

Cùm autem per labores manuales circa lotiones & expansiones, tum compositiones lineamentorum, coctionem lixivij, dealbationem telæ, distillationem cremati, vecturas ad molendinum, dies festi violantur, hujusmodi abusibus & scandalis abrogandis, quoquo possibili modo intentos ac vigiles esse volumus DD. Curatos, ne præsertim expansio, dealbatio & compositio telæ fiat, cum incussione timoris DEi, imprimenda violatoribus, gravis offensæ Divinæ exaggeratione, & brachij cujusvis sæcularis imploratione. Si verò grave cuipiam damnum emergeret propter incidentias plurium festorum & pluvias, cum scitu saltem id fiat Parochorum, quorum conscientias oneramus.

Circa braxationes, quæ etiam cum prævaricatione hujus præcepti fieri animadvertimus, DD. Curati pariter vigilantes sese monstrent, ne ullatenus dies festi profanentur.

Deniq; si itinera longa cum vecturis, præsertim extra Provinciam, ubi deest Copia satisfaciendi Præcepto Divino & Ecclesiæ, ad geminatos dies festos, studiô dilata ab avaris dierum suorum ferialium, citra urgentem necessitatem, de qua deberet constare Parocho, non instituantur, præmoneant DD. Curati sub pœnis contra absentes, ut in Cromeriana suprà relata, extendendis, alijsq; arbitrarijs.

Liquores cujuscunq; generis sint, non propinentur ante Divina, quod sedulæ Magistratuum in oppidis & scultetorum in villis inspectioni commendamus.

Quoad Fora & nundinas insistimus anterioribus ordinationibus Hosianis & Cromerianis, ad removenda verò quæq; scandala extra Synodale Rescriptum extradere pollicemur.

Ex Synodo ult. Premysl.

Pro ampliando verò cultu Divino ordinamus, ut quiq; Patres & Matresfamilias Imaginem Crucifixi, tum Beatissimæ, aut alicujus Sancti cum devotione in suis domibus retineant, & coram ijs, quantum fieri poterit, manè & vesperè cum liberis suis & familia recitent Pater noster, Ave Maria & Credo, Præcepta Decalogi, recommendando se ac labores suos & quasvis angustias, tribulationesq; Patri Misericordiarum & DEO totius consolationis, omnia enim, quæcunq; faciunt, in Nomine Domini Nostri Jesu Christi facere

facere debent. Eliciant deniq; actum doloris de peccatis, & amoris DEi; Nec unquam omittant pro capiendo cibo, brevi methodo benedicere mensam, & surgendo ab eadem, dicere saltem DEO gratias &c. vel Gloria Patri &c.

In Diœcesi Sambiensi celebrandum est festum Sancti Adalberti Episcopi Mart. Patroni Principalis & Apostoli Prussiæ, sub ritu duplici Imæ Classis cum Octava, in die Dominica, ut populus hujus terræ, in qua passus est Martyr, speciali celebritate Sanctum colat, cum die incidente nullam hactenùs celebritatem habuerit, nec facilè eô die hic inter Hæreticos celebritas institui possit, ratihabitione S. Sedis. *Additamentum pro Diœcesi Sambiensi.*

CAPUT VI.

De Sacramentis eorumq; administratione.

MAnifesta, utpote visibilia & palpabilia signa omnipotentiæ & Gratiæ Divinæ, Ecclesiæ suæ Salvator, postquam pertransijt docendo & sanando omnes, Sacramenta reliquit. Hic certè pascua, hic super aquam refectionis educamur, Psal. 22. Sacramenta hæc non aliunde, quam ex vulneribus Christi profluxêre. Ita Sacrosanctum Concilium Trid. *Si quis dixerit, Sacramenta Novæ legis non fuisse omnia à JESU Christo Domino Nostro instituta, anathema sit* Ut autem hæc Divina Mysteria venerentur fideles, majoriq; illorum exardescant desideriô, non negligant Parochi, *Sess. 7. can. 1*

chi, tum aliàs ſæpe, tum præſertim in adminiſtratione illorum, præſtantiam atque dignitatem eorundem explicare. Nullum verò pretium vel mercedem ab ijs, quibus miniſtratur, exigere quovis modo audeant, monente Salvatore: Qui ſitit, veniat, & qui vult, accipiat aquam vitæ gratis. Conſuetudinem tamen poſt miniſtratum Sacramentum liberè aliquid offerendi Sacerdoti pro ſuſtentatione non tollimus, ſed exactiones ſub gravibus, iisq; irremiſſibiliter extendendis à Nobis & Judicio Noſtro pœnis omninò prohibemus. Præcipuè verò ſub Judicij Divini interminatione, pœnisq; graviſſimis infligendis caveant Curati, ne vel ſine baptiſmo vel ſine Pœnitentiæ, Euchariſtiæ, Extremævè Unctionis Sacramento quenquam contingat decedere. Undè etiam proprijs equis vehentur ad infirmos.

Ex Maciejoviana Epiſt. Paſtor.

CAPUT VII.
De Baptiſmo.

PRo eo adoranda Providentia Divina, quòd inſtitutus fuerit in materia tam obvia, aqua naturali ut materia, & verbis paucis ſed altiſſimis myſterijs plenis ut forma, quod capacis ejuſdem omnes viventes homines eſſe voluerit, miniſtros validè miniſtrantes vel ipſos hæreticos, cùm olim Donatiſtæ, rebaptizantes baptizatos ab hæreticis, condemnati ſunt, & Sacroſanctum Trid: Concilium: *Si quis dixerit baptiſmum, qui datur ab hæreticis in nomine Patris, & Filij, & Spi-*

c. Oſtenditur 32. de Conſecr. diſtinct: IV.

Seſſ. 7. can. 4

& Spiritûs S. cum intentione, quod facit Ecclesia, non esse verum baptismum anathema sit. Circa hoc Sacramentum ordinamus præterea, quæ in ritualibus & Theologis sunt obvia, ut non tardè conferatur, sed valeat illud: *Accelera, festina prædari*, ut priusquàm infans sciat nominare Patrem & Matrem, *auferatur fortitudo Damasci.* Item ut in Ecclesia non verò in privatis domibus citra urgentem necessitatem conferatur. Deniq; ut in Oppidis à Magistratu, in villis à scultetis & Communitate probæ mulieres, quæ obstetricantur, Parochis præsententur, à quibus instrui debent, quomodo in necessitate baptismus ministrandus est, neq; etiam, cum baptizabunt, nomen infanti imponant, sed juxta praxim aliarum Diœcesum, cùm primum ad Ecclesiam deferri poterit, fiant ceremoniæ supra illum, & tunc nomen alicujus Sancti imponatur. Hæreticos pro Patrinis nullatenus admitti volumus. Peractô baptismô, per ipsos Parochos, quantum fieri poterit, nomen Baptizati, Parentum ejus, ac Patrinorum libro Metrices inscribatur; quorum testimonio seu literis ortûs, ex hujusmodi libris metrices descriptis, & sigillo Ecclesiæ, quod Patronum repræsentare debet, munitis, atq; subscriptione Parochi vel ejusdem Substituti roboratis, plenam in judicio & extra, fidem adhiberi debere censemus, tantò magis, *cùm actio, quâ quæritur, utrum quis legitimè natus sit? apud Ecclesiasticum Judicem competit non civilem, quamvis incidenter proponatur.*

Isai. 8.

c. unic. præcedenti. tit. 15. Clementi in Concil. Vienn.

Capit. lator. 5 & C. causam 7. qui filij legitimi

CAPUT VIII.
De Confirmatione.

Cùm hocce Sacramentum characterem seu signaculum in anima cujusq; Christifidelis, illud recipientis relinquat, & gratiam conferat ac robur ad resistendum inimico, Christianumq; nomen & fidem Catholicam intrepidè profitendum tribuat, sæpè ac sedulò monebunt DD. Curati non confirmatos, ad illud suscipiendum Sacramentum, nequaquam verò susceptum reiterandum, idq; cum clara & distincta informatione in ordine ad præparationem, Patrinos, & impedimenta Cognationis spiritualis, ut in Epistola Pastorali.

CAPUT IX.
De Eucharistia.

Sancta Sanctorum in hoc Sacramento, quò nil præstantius & dignius, in mortali indiès fatiscente vita degentibus superest, continuò ac irrefrigescente cultu revereri oportet. Illud enim Salvator Noster, ad ostensionem suæ erga genus humanum Charitatis, in medicamentum nostræ infirmitatis, in pignus futuræ beatitudinis, & jugem memoriam suæ pro Nobis Passionis instituit, quanta igitur præparatione, ad hocce Sanctissimum Sacramentum & alacritate accedendum est? Doctrina Sanctorum Augustini, Chrysostomi & Cyrilli Alexandrini manuducimur. *Si vitam æternam*

ternam consequi volumus, si largitorem immortalitatis habere in Nobis desideramus, ad recipiendam benedictionem libenter concurramus, caveamusq́; ne loco laquei, damnosam religionem Diabolus nobis prætendat. Nam si peccando quisquis Te à mensa Domini excusas, indignus es, & peccare non desinis, tunc expers omninò eris vivificæ hujus sanctificationis, quare pias quæso cogitationes suscipias, studiosè, sancteq́; vivas & benedictionem participes. Peccata etsi sunt quotidiana, modo non sint mortifera, securus accede Panis est non venenum. Non torpeamus igitur tantâ digni charitate & honore putati, accedamus cum alacritate ad hanc mensam, & unus Nobis sit dolor hâc escâ privari. Consideremus etiam, quod si Christus Dominus præsepe, Crucem, Coronam spineam, clavos, lanceam, & sepulchrum suum sanctificavit, Nos quoq́;, ubi non tantùm multiplicem gratiam, verùm ipsum fontem gratiarum in Nobis suscipimus, sanctificabit ad beatitudinem & gloriam. Ex vi triti Canonis Lateranensis Concilij: Quilibet Catholicus semel in anno ad minùs, ad hoc Sanctissimum & Augustissimum Sacramentum accedere obligatus est. Intererit verò Curæ & Zeli DD. Curatorum aliorumq́; Presbyterorum populum ad frequentandum sæpiùs hocce Sacramentum saltem majoribus festivitatibus exhortari. Si quis autem tempore Paschali, quod in hac Diœcesi à Dominica Passionis ad Dominicam secundam post Pascha inclusivè durat, quo communicare omnes Ecclesiæ præceptô, ut præmissum est, tenentur,

S. Cyrill Alex. l. 4. in Joan.

S. Aug: tract. 25. in Joan.

C. Omnes utriusq́; sexus sub Innoc. III

nentur, facere id neglexerint & quidem in propria ipsorum Parochiali Ecclesia, deq; manibus Parochi aut Vicarij ejus, exceptô si vel degant tunc ipsi apud exteros, vel Sacerdos extraneus licentiam ad id, Nostram, Parochivè habeat, notatos denuncient Archipresbyteris vel Nobis, monitosq; nihilominùs inobedientes prohibitionis ingressûs Ecclesiæ atq; sepulturæ pœnâ mulctent, non obstante, quod aliqui inimicitijs, aut actione in jure impediri se à Sacra Communione causentur, quandoquidem petitâ ab offenso veniâ & oblatâ satisfactione, semotâq; penitùs ex animo irâ & cupiditate vindictæ, habilem se quilibet ad eam reddere potest. Accedentes deinde excussis naviter conscientiarum suarum latebris, sordes & maculas omnes Confessione Sacramentali ex animis eluant, offensasq; & odia, si quæ mentibus alunt, deponant, dimittantq; ex cordibus fratribus suis. Matrimonio juncti unô & alterô die, si non pluribus, ante & post Communionem se contineant ab invicem, jejunus quisq; sit sumens à media noctis præcedentis hora. Moneantur deniq; fideles, ne post susceptam Eucharistiam commessationibus atq; Convivijs indulgeant, sed refectione contenti totum diem in visitandis Ecclesijs, Divinoq; hoc beneficio recolendo impendant. Quando verò infirmis hoc Sacramentum ministrandum erit in Oppidis seu Villis, ubi decumbunt, deferatur ad illos quàm honorificentissimè à Sacerdote, indutô stolà & superpelliceo, in vasculo decenti & velato, sub umbella ubi id commodè fieri poterit, præcedentibus

Ex Epist. Pastor. Maciejow.

Mini-

Ministris Ecclesiæ seu ministrantibus itidem superpelliceatis, cum vexillis, facibus, cereis accensis & tintinabulo hymnosq; aut antiphonas convenientes huic Sacramento canentibus, ac populo frequente, qui, ut devotus comitari assuescat, in Concionibus moneatur, ubi potissimùm Confraternitates extant; dicit enim Dominus, Si ego Dominus, ubi est honor meus? alioqui in paucitate plebis ignominia Principi. Et qui hunc sequuntur Agnum velatum, sequentur aliquando revelatum in Gloria.

Remotiùs verò ab Oppido & Villa, omisso pretioso apparatu, in capsula auro vel serico texta, ex collo sacerdotis cum tintinabulo pendente, eundo vel equitando seu discedendo modestè deferatur, ubi verò ad locum pervenerit, superpelliceum & stolam omninò adhibeat. Monendi sunt autem ij, qui Parochum de infirmo certiorem reddent, ut mundum à sordibus sit cubiculum & profana omnia amoveantur, in mensa, nitida mappa sternatur cum cereis super ea accensis & cruce posita.

Ad neminem autem deferatur, qui eam reverà percepturus non est, quodsi interea, dum defertur, ægritudo infirmi ita invalescat, ut ei non possit tutò ministrari, tunc positâ Presbyter super mensam pixide, immoretur paulu lum, prostratusq; genibus unà cum alijs, qui aderunt, DEUM supplex oret, deinde consolatô salubriter ægrotô, videndam si optet, atque adorandam eidem Eucharistiam exhibeat, aut saltem recessurus inclusâ in vasculo benedicat.

Poteſt autem imò debet Sacramentum hoc miniſtrari ægrotis, cùm periculum ſit, ne ſine viatico decedant, quandoq; etiam noctu, poſt ſumptum ab eis cibum, ſi nil aliud obſtet.

CAPUT X.
De Miſſæ Sacrificio.

EXcellentia jugis ac verè propitiatorij ſacrificij pro vivis ac defunctis, quod Chriſtus tranſiens de hoc mundo ad Patrem, in Sacramento Corporis & Sanguinis Sui inſtituit, ſummam in nobis conficientibus & ſumentibus requirit puritatem. Ita D. Chryſoſtom: *Quô non oportet puriorem eſſe tali fruentem Sacrificiô? quô radiô ſolari non ſplendidiorem manum, carnem hanc dividentem? os, quod igne ſpirituali repletur? linguam, quæ tremendo ſanguine rubeſcit?*

Hom. 60. ad popul. Antioch.

Utinam Dominum Suum quis poſſet ſuſcipere, qualiter Beatiſſima Virgo eum in Incarnatione ſuſcepit in utero, vel in Cruce depoſitum recepit in ſinu, vel qualiter Pater æternus Spiritum Unigeniti ſui, in quo ſibi complacuit, in manus ſuas recommendatum, in cruce emiſſum recepit ad ſe, ſed alta hæc nimis pro nobis, utamur ſaltem præparatione breviori, ex Card. Bonav. Ante miſſam præmittenda duplex præparatio, pro remota, hæc ſervanda: Veſperè præcedente cogitet ſe craſtina die hoſtiam ſalutarem DEO Omnipotenti immolaturum, eiq; cogitationi indormiat, addat brevem aliquem affectum reverentiæ, amoris & deſiderij:

Euſeb. lib. 3.

Tract. de Sacrif. Miſ. c. 7.

rij: Sequenti die in eadem cogitatione & affectu evigilet, caveatq; diligenter, ne animus ita se negotijs immergat & ad externa dilabatur, ut cum tempus ad celebrandum advenerit, & se recolligere non possit; proximè ante sacrum terrenis omnibus cogitationibus abjectis, omniq; rerum agendarum solicitudine mentem erigat ad cælestia, perpendat, quâ devotione se sentiat ad celebrationem invitari, quo fine moveatur, conscientiam excutiat, & si aliquam maculam inesse deprehenderit, confessione Sacramentali eluat cum intimo doloris sensu, ac firmo proposito emendationis, tum breve tempus sumat, quô fidem mysterij excitet, charitatem accendat, passionem Domini commemoret, dirigat intentionem, & DEi opem sibi & alijs efflagitet, auxilium quoq; B. V. Mariæ & Sanctorum ferventer & humiliter imploret.

Ad mentem autem Sacrosancti Concilij Trid: ordinamus, ut quilibet Curatus, Missæ Sacrificium celebrando, idem saltem diebus Dominicis & festis pro populo offerat, non immemor tamen illius, quod V. Beda dixerat: Sacerdos legitimè non impeditus, celebrare omittens, quantum in eo est, privat Sanctissimam Trinitatem Laude & Gloriâ, Angelos lætitiâ, peccatores & in purgatorio existentes veniâ, justos subsidiô & gratiâ, Ecclesiam spirituali beneficio & semetipsum medicinâ ac remediô. Celebrent autem non quasi ex consuetudine & necessitate, sed considerent, quòd nullum aliud opus adeò sanctum & divinum tractent, quàm sit tremendum hujus sacrificij Mysterium, ideo magna cum atten-

Cong. Concilij in Lucana 10 Maij 1681. & 10. Maij 1692. in Mileten. &c. apud Monacellũ part. 1. tit. 2 form. 2. n. 4

attentione, devotione, incessu gravi ac modesto, oculis demissis ac voce mediocri, servando ceremonias & ritus in rubricis præscriptos, ita semper absolvant, ut meminerint sese spectaculum DEO, Angelis & hominibus esse. De reductione missarum, si quæ justa allegabitur ratio, extra Synodalem petentibus dabimus declarationem.

CAPUT XI.

De Processionibus cum Sanctissimo Sacramento, ejusq; expositionibus.

VT religiosissimè, decentissimè, piissimè atq; ordinatissimè tam in Oppidis quàm Villis Processio cum Sanctissimo Sacramento fiat festô Corporis Christi, quæ non aliô fine, quàm ad repræsentandum Salvatoris Nostri de morte triumphum, tum hæreticorum perfidiam confundendam, instituta est, peragatur, DD. Curati seu Rectores Ecclesiarum antecedenter cum Vitricis Ecclesiæ, atq; Magistratibus in Oppidis & sculretis in Villis pro ornamento quoquo meliori procurando, conferant & sedulam operam adhibeant. Ut verò Christifideles hoc augustum & præcelsum Sacramentum eò alacriùs sequantur, stipendia spiritualia Summorum Pontificum Urbani IV. Clementis V. Martini V. & Eugenij IV. largitione concessa, præsertim durante Octavâ Corporis Christi, populo publicabunt.

Insi-

Insistentes verò Brevi Innocentij Papæ X. pro Regno Poloniæ, 20ma Aprilis Anno 1645. emanato, atq; varijs Sacræ Congregationis declarationibus in futurum præsenti Nostro Decreto prohibemus, ne quis sive Sæcularis, sive Regularis absq; Nostra vel Officij licentia, Processiones cum Sanctissimo facere præsumat, præterquam in festo & per Octavam Corporis Christi, in festo Patroni Ecclesiæ, sub cujus invocatione illa erecta est. In Ecclesijs autem Regularium in festis Patriarcharum eorundem Ordinum, tum aliorum Sanctorum sui Ordinis, à Sancta Ecclesia Romana canonizatorum, pariter in Ecclesijs, ubi Confraternitates sub invocatione B. V. Mariæ, institutæ. Si talis consuetudo recepta in festivitatibus ejusdem Gloriosissimæ DEiparæ, expositiones & Processiones fieri annuimus. Expositiones etiam permittimus fieri diebus Quadragesimæ, quibus devotio ad Passionem Domini cum Concione peragitur. Item si Confraternitates aliquæ sub titulo aliquo Sanctorum canonicè erectæ fuerint, licita maneat expositio. Hymnos verò, circa expositionem seu Processiones, Latinos, Germanicos vel Polonicos præcisè ad DEi Gloriam vel Sanctissimi Sacramenti exaltationem intonari mandamus.

CAPUT XII.

De Pœnitentia.

PRo Tribunali Clementiæ Divinæ sedentes, seriâ mente recogitent illud: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum re-* Joan: 20.

 miseritis

miseritis peccata, remittentur eis, quorum retinueritis, retenta sunt. Atq; illud Sacræ Scripturæ: *Videte, quid facitis, non hominis Judicium est sed DEI. Majus quippe opus est ex impio justum facere, quam creare cœlum & terram.* ut ait S. Augustinus.

Paralip. 2. v. 19.

Tract. 32. in Ioan.

Præter potestatem Ordinis etiam ad valorem absolutionis potestatem Jurisdictionis debet habere Sacerdos, quam accipit ab Episcopo ordinariè in approbatione ad Confessiones excipiendas; juxta Sacrosanctum Concil. Trid: hæc approbatio etiam per Regulares ad audiendas præsertim Confessiones sæcularium est obtinenda, cùm in Diœcesim passim veniunt.

S. ss 23 c. 15 Clement. dudum, §. ac deinde. & Constitut. Clemen: X. qua incipit Superna Magni. 1670 11. Kal. Iulij. Monacell: In append: form. leg. pract: in in ead: & de Conf: Regul.

Oportet etiám Confessarium fungi officiô medici, sed debitam scientiam medendi haurire debet Sacerdos à Magistris, & ex libris cum diligentia legendis. Incumbit enim illi scire discernere inter lepram & lepram, nosse Casus reservatos Papæ & Episcopo, Censuras, obligationes restituendi. Et licet vix possibile sit, ut in dubijs possit ipse omnia resolvere, prodest illi tamen, si communia sciat, de difficilioribus sciat saltem dubitare, & peritiores librosq; consulat.

Ut Judex non semper debet remittere, sed quandoq; cum sale sapientiæ retinere peccata, non ut Quesnellus voluit: *peccatorem relinqui ad tempus in statu peccati, ut sentiat statum & confusionem peccati & ad minùs, incipiat satisfacere Justitiæ Divinæ, antequam reconcilietur DEO, prout propositione* 87. damnata à f. m. Clemente Undecimo Pa-

pa

pa per Constitutionem: Unigenitus, quam reverentissimè recipimus, continetur & propositione 17. ab Alexandro Papa VIII. damnata: per praxim mox absolvendi ordinem pœnitentiæ inversum esse loquuntur, l'quet.

Sed retinere debet iracundis, qui ignoscere nolunt, recidivis, qui statim ut Canes redeunt ad vomitum, sine omni etiam brevi abstinentia à peccato & conatu abstinendi, nolentibus proximas occasiones peccandi relinquere, dum possunt, nolentibus restituere vel satisfacere læsis, vel exequi officium suum.

Tanquam medicus debet etiam proponere afflictis & tribulatis finem malorum & beatam vicissitudinem futuram, superbis vanitatem gloriæ mundanæ, dissolutis & voluptuosis momentaneum, quod delectat, æternum quod cruciat, pusillanimes erigere spe misericordiæ Divinæ, & passione Christi, contemptim ac perfrictè peccantes terrere justitiâ & pœnis inferni ac incertitudine diei pœnitentiæ, hæc & his similia, ubi opportunitas rei exegerit.

Ut verò Sacerdos tantò digniùs administret Sacramentum pœnitentiæ, ipse illud non negligat, prout S. Bernardus monet: *Rectus ordo requirit, ut priùs propriam, deinde alienam curare studeas Conscientiam:* ne similis sit illi capro emissario, cum proprijs & populi peccatis in desertum inferni præcipitando. *Epist. ad Brun.* *Lev. 16.*

Caveant præterea ne peccata audita in Confessione verbo vel signo aut quovis modo directè vel indirectè extra il-

lam prodant, sub pœnis depositionis, carcerisq; perpetui & alijs rigorosissimis. Quare ad debitè administrandum hoc Sacramentum, sobrietatem cum alijs etiam pijs virtutibus Confessarijs inculcamus, ne vesanô oris pruritu, vel ausu sacrilego, secretum Sacramentale prodant. Confitentes autem Sacerdotes non debent accedere ad hocce Sacramentum in alba & stola, quia hæc sunt signa Innocentiæ.

CAPUT XIII.

De Ordine.

De Ordine n. 28.

IN Sacramento Ordinis juxta Pij V. Catechismum corona est Regalis Sacerdotij. Aspirantes ad idem Sacramentum volumus imprimis probare Spiritum per recollectiones, ut in Epistola Nostra Pastorali injunximus, opemq; Divinam implorare, ut virtute ex alto induantur. Satis enim periculosum est ad ejusmodi gradum ascendere & non est, juxta D. Joannem Chrysost:, tanti gaudij, excelsa tenuisse, quanti mœroris, de sublimiori corruisse.

Quia igitur relatum habemus, aliquos sine consideratione & reflexione debita ad vocationem, assumptô habitu Ecclesiasticô, tonsuram distulisse petere, vel petitâ, & obtentâ, scandala & excessus perpetrâsse, eandemq; postea cum habitu abjecisse. Nos hisce inconvenientijs, Statui Ecclesiastico ac honori Sacerdotali nocivis & perniciosis, opportunâ solicitudine Pastorali obviare volentes, statuimus, ut nemo habi-

habitum Clericalem assumere propriâ sponte & libitu audeat, ac præsumat sub pœnis Nostris arbitralibus; quin priùs coram Nobis, vel àd id deputatis Nostris examen subierit, & idoneus repertus fuerit, secumq; testimonium Magistrorum & Archipresbyteri attulerit, de vita & moribus, prout Decreto S. Caroli Borromæi in 5tà Synodo Mediolanensi part. 2. fol. 69. cautum ac præcustoditum est. Porrò signa vocationis ad Sacerdotium esse debent. *1mo.* Inclinatio & propensio ad Divinum cultum & Ecclesiæ obsequium, in Ecclesiastico statu DEO deferendum, quam quis in se ipso à tenerioribus annis ad maturiorem usq; ætatem est expertus. *2do.* An ijs qualitatibus seu dotibus, quales talis status omninò requirit, sit instructus saltem inchoativè, ita, ut accedente ulteriore studiô & diligentiâ sit sufficienter perficiendus, nam neq; DEUS ex quovis ligno facit Mercurios. Tales autem dotes sunt ingenium capax & profectus in literis saltem mediocris, animus honesti amans, & pravis præsertim carnalibus habitibus non corruptus, cervix flexibilis, non refractaria ad obediendum. *3tio.* Si à tempore non modico sentiat se zelô animarum & ampliandæ gloriæ Divinæ accensum. *4to.* Si Prælatus ultro quem invitat, & is, cui curam animæ tuæ commisisti, non contradicat. *5to.* Si animo non reluctanti, tristi vel ex necessitate quis accedat, verùm hilari jugum Domini suave apprehendit. Qui enim Spiritu DEi aguntur, his pollent signis & qualitatibus.

Siq; aliquis præter præmissa initiatus fuerit minoribus

vel Sacris majoribus Ordinibus, sentiatq; minus, quàm debet, habere, diligenti applicatione supplere studeat ea, quæ sibi desunt, & intentionis suæ oculum, in timore, & virtutum sectatione ad DEUM dirigat, ut monet D. Bernardus: *Vita Sanctitas siquidem non præcessit, saltem subsequatur.* *Epist. ad Adv.*

SSmi Domini Nostri Domini

INNOCENTII

DIVINA PROVIDENTIA PAPÆ XII.

CONSTITVTIO,

Qua plura declarantur, ac præscribuntur pro tollendis abusibus, & fraudibus circa Ordinationes alienorum Subditorum.

ROMÆ M.DC.XCIV.

Typis Reverendæ Cameræ Apostolicæ.

INNOCENTIVS EPISCOPVS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

SPECULATORES Domûs Isràël, quæ est Sancta DEi Ecclesia, per ineffabilem Divinæ Bonitatis abundantiam constituti, eò potissimum ab ipsis Pontificatûs Nostri primordijs Pastoralis vigilantiæ nostræ studia convertenda esse duximus, ut, qui in sortem Domini vocantur, sacrisq; addicuntur ministerijs, quippe quos irreprehensibiles esse convenit, ut præesse valeant corrigendis, ac in quos tanquam in speculum reli-

reliqui oculos conjiciunt, ex ijsq; ſumunt, quod imitentur, tales ſint, qui dignè poſſint Dominica Sacramenta tractare; ac ædificent cunctos tam fidei ſcientiâ, quàm operũ diſciplinâ.

Sanè hoc inito conſilio, non alios, quantum fieri poteſt, quàm qui in ſanctitate, & juſtitia per ordinatiſſimos Eccleſiaſticæ Militæ gradus ſtatis intervallis ambulaverint, ac piè, & fideliter in miniſterijs anteactis ſe geſſerint, ad Sacerdotium aſſumi; ſacráſq; ordinationes, juxta priſcum Eccleſiæ morem, præſcriptis à jure temporibus orationi, & jejuniô conſecratis haberi cupientes, ſeveriorem quamdam in concedendis Indultis ſuſcipiendi ſacros Ordines extra tempora hujusmodi, & interſtitijs ad id deſignatis minimè ſervatis, ultrò Nobis propoſuimus adhibendam rationem; quâ videlicet ſervatâ, ante meritum laboris, ante tempus examinis, ante experientiam diſciplinæ, Sacerdotalis honor non probatis minimè tribuatur, nec unquam herì ſacrilegi, hodie Sacerdotes, herì prophani, hodie ſacrorum Antiſtites, veteres vitio, virtute rudes, & recentes, diſcipuli ſimul, ac Magiſtri pietatis creentur; ſed ij tantùm, juxta conſtitutas à Majoribus Leges, ab humili gradu fidelis Populi ad ſacrarum adminiſtrationum ſublimitatem promoveantur, qui poſt mutatum habitum ſæcularem diuturnâ converſatione inter Clericos fuerint comprobati, ac multo tempore didicerint, quæ poſtmodum alios docere tenentur; cæterùm per ea ipſa Indulta, quæ ſuper præmiſſis parciùs quidem, ac ex certis tantùm, & magis rationalibus cauſis concedere decrevimus contrariâ

trariâ quâvis illorum interpretatione penitus improbatâ, salutarem illam, quam sacri Generalis Tridentini Concilij Decreti de non ordinandis ad patrimonij titulum, nisi illis, quos Episcopi pro necessitate, vel commoditate suarum Ecclesiarum assumendos judicaverint, præscribunt displinam, nequaquam relaxatam intelligi; quinimò nec unquam ad Indulta hujusmodi exequenda Episcopos ipsos arctare, sed illorum executionem arbitrio semper eorundem Episcoporum, quorum conscientias hac in re strictissimè oneratas voluimus, prorsus relinquere declaravimus; sperantes in Domino eos, qui juxta Apostoli monitum, nemini citò manus imponendas esse probè norunt, sibi, & universo gregi attendentes, in quo eos posuit Spiritus Sanctus regere Ecclesiam DEi, reverenda ipsis spiritibus Angelicis ministeria ab hominibus sine consideratione apprehendi nunquam permissuros, nec temerè præripi passuros, quæ vita probata duntaxat accipere promeretur. Omnes insuper, & singulos cujuscunq; tandem gradus, ordinis, & dignitatis fuerint, quibus ex hujus Sanctæ Sedis gratia sacros Ordines præfatos extra eadem tempora conferendi, vel alijs, ut illos sic conferre valeant, indulgendi potestas fieri consuevit, cùm divinos Ordines largiri districti semper esse judicij oporteat, seriò monitos voluimus, ut præscriptos sibi desuper in suis quiq; facultatibus terminos religiosè custodiant, nec eos cujusvis consuetudinis, aut exempli prætextu ullatenus transgrediatur.

Verùm quò impensiùs Apostolicæ gubernationis curam, & co-

& cogitationes in hæc intendimus, eò majori cum animi nostri dolore ex quàm plurium Venerabilium Fratrum Nostrorum Archiepiscoporum, & Episcoporum in diversis Regionibus existentium delatis ad Nos querelis accepimus, graviora quotidie malignari inimicum in Sancto, sacrilegâ scilicet illorum impudentiâ in dies crescente, qui propriæ salutis immemores, Clericales Ordines sibi forsan à proprijs Præsulibus denegatos, seu quos, aliquibus canonicis sibi obstantibus impedimentis, denegari meritò verentur, ab alienis Episcopis, non quæ JESU Christi, sed eas, quæ ad ipsos non pertinent, Oves in animarum suarum perniciem quærentibus, nec tot canonicas damnationes contra usurpantes alienæ plebis hominem latas perhorrescentibus, absq; suorum Prælatorum commeatu, hoc est dimissorijs, commendatitijsve eorum literis destituti, quin imò eis insciis & sæpe etiam invitis, sub minùs legitimis Beneficij Ecclesiastici, Originis, Domicilij, seu etiam familiaritatis, ac continuæ Ordinantium Episcoporum commensalitatis quæsitis titulis, in sacrarum legum fraudem, & contemptum, illegitimè suscipiunt, atq; ita non intrantes per ostium, & nihilominus Tabernaculum Domini cum macula inhabitare non dubitantes, sacrificium in sacrilegium convertunt, judicium absq; misericordia sibi consciscunt, Deóq; minimè placentes, & tamen placare velle præsumentes, non modò eum non placant, sed magìs irritant, dum videntur in cordibus suis dicere: non requiret.

Hinc est, quòd Nos ex commissæ Nobis divinitus Apostolicæ servitutis munere, abusus, fraudes, ac scandala hujusmodi penitus, & omnino è medio tollere, ac irreligiosam contrafacientium audaciam, quantum Nobis ex alto conceditur, compescere, & reprimere volentes, nec non fel. rec. Urbani VIII. contra malè ordinantes, & malè ordinatos, quæ incipit: Secretis, aliorúmque Romanorum Pontificum Prædecessorum Nostrorum, ac etiam Conciliaribus hac in re editis Constitutionibus, & Ordinationibus inhærentes, illásq; quoad ea, quæ præsentibus non adversantur, quatenus opus sit, innovantes; de Venerabilium Fratrum Nostrum S. R. E. Cardinalium ejusdem Concilij Tridentini Interpretum, qui quæcumq; antehac super præmissis ab ipsorum Cardinalium Congregatione in particularibus casibus edita decreta, declarationes, seu responsa ad earumdem præsentium limites reducenda esse censuerunt, consilio, ac etiam motu proprio, & ex certa scientia, & matura deliberatione nostris, déque Apostolicæ potestatis plenitudine ad Omnipotentis DEi Gloriam, Ecclesiæ utilitatem, veteris disciplinæ instaurationem, totiusq; Christiani Populi ædificationem, hac generali Nostrâ, & perpetuò valitura Constitutione decernimus, & declaramus, nulli Episcòpo, seu cujusvis loci Ordinario, tametsi Cardinalatûs honore fulgeat, licere externum quempiam, ac sibi ratione Originis, seu Domicilij, juxta modum inferiùs declarandum, legitimè contracti non subditum ad Clericalem tonsuram promovere, cujusvis beneficij Ecclesiastici ei sta-

ei ſtatim ac tonſurâ hujuſmodi inſignitus fuerit conferendi, ſeu ad quod is à Patronis jam præſentatus, ſeu nominatus fuerit, prætextu, etiamſi Beneficium prædictum de novo eâ expreſſè adjectâ lege fundatum fuiſſe conſtiterit, ut quis immediatè poſt Clericalem characterem ſuſceptum ad illud inſtituatur; Præterea Clericum, qui legitimè jam à proprio Epiſcopo ad eandem Clericalem tonſuram, ſeu etiam ad minores Ordines promotus fuerit, non poſſe ab alio Epiſcopo ratione, ac titulo cujuſcunq; Beneficij in illius Diœceſi obtenti ad ulteriores Ordines promoveri, niſi ante eorundem ſuſceptionem Teſtimoniales literas proprij Epiſcopi tam Originis, quàm Domicilij ſuper ſuis Natalibus, ætate, moribus, & vita ſibi concedi obtinuerit, eáſq; Epiſcopo Ordinanti in actis illius Curiæ conſervandas exhibuerit.

Licèt verò Clericus ratione cujuſvis Beneficij in aliena Diœceſi obtenti ſubjici dicatur Juriſdictioni illius Epiſcopi, in cujus Diœceſi Beneficium hujuſmodi ſitum eſt, eam tamen de cætero hac in re inconcuſsè ſervari volumus Regulam, ut nemo ejuſmodi ſubjectionem ad effectum ſuſcipiendi Ordines acquirere cenſeatur, niſi Beneficium prædictum ejus ſit reditus, ut ad congruam vitæ ſuſtentationem ſive juxta Taxam Synodalem, ſive eâ deficiente, juxta morem Regionis pro promovendis ad Sacros Ordines, detractis oneribus, per ſe ſufficiat, illúdque ab Ordinando pacificè poſſideatur, ſublatâ quâcunq; facultate ſupplendi, quod deficeret fructibus ejuſdem Beneficij cum adjectione Patrimonij etiam

pinguis, quod ipſe ordinandus in eadem, ſeu alia quavis Diœceſi obtineret; ac Epiſcopus ſic Ordinans tam de prædictis Teſtimonialibus Literis, quàm de reditu Beneficij hujuſmodi expreſſam in conſueta collatorum Ordinum atteſtatione mentionem facere debebit.

Cæterùm Subditus ratione Originis is tantùm ſit, ac eſſe intelligatur, qui naturaliter ortus eſt in ea Diœceſi, in qua ad Ordines promoveri deſiderat, dummodo tamen ibi natus non fuerit ex accidenti, occaſione nimirum itineris, Officij, Legationis, Mercaturæ, vel cujuſvis alterius temporalis moræ, ſeu permanentiæ ejus Patris in illo loco, quo caſu nullatenus ejuſmodi fortuita nativitas, ſed vera tantùm, & naturalis origo erit attendenda. Quòd ſi quis tanto temporis ſpatio in eo loco, in quo ex accidenti, ſicut præmittitur, natus eſt, moram traxerit, ut potuerit ibidem canonico aliquo impedimento irretiri, tunc etiam ab Ordinario ejus loci literas Teſtimoniales, ut ſuprà, obtinere, illáſq; Epiſcopo ordinanti per eum in collatorum Ordinum Teſtimonio ſimiliter recenſendas præſentare teneatur.

At ſi Pater in alieno loco, ubi ejus Filius natus eſt, tamdiu, ac eo animo permanſerit, ut inibi verè Domicilium de Jure contraxerit, tunc non origo Patris, ſed Domicilium per Patrem legitimè, ut præfertur, contractum pro Ordinatione ejuſdem Filij attendi debeat.

Subditus autem ratione Domicilij ad effectum ſuſcipiendi Ordines is duntaxat cenſeatur, qui, licèt alibi natus fuerit, illud

illud tamen adeò ſtabiliter conſtituerit in aliquo loco, ut vel per decennium ſaltem in eo habitando, vel majorem rerum, ac bonorum ſuorum partem cum inſtructis ædibus in locum hujusmodi transferendo, ibiq; inſuper per aliquod conſiderabile tempus commorando, ſatis ſuperq; ſuum perpetuò ibidem permanendi animum demonſtraverit; & nihilominus ulterius ultroq; caſu ſe verè & realiter animum hujuſmodi habere jurejurando affirmet. Si quis tamen à propriæ originis loco in ea ætate diſceſſerit, quâ potuerit alicui canonico impedimento obnoxius effici, etiam Ordinarij ſuæ originis teſtimoniales literas, ut ſuprà, afferre debebit, ac de illis expreſſa ſimiliter mentio in ſuſceptorum Ordinum Literis facienda erit.

Ad hæc nullus Epiſcopus alienæ Diœceſis ſubditum Familiarem ſuum ad aliquos Sacros, ſeu Minores Ordines, vel etiam primam tonſuram promovere, ſeu ordinare præſumat abſq; ejus proprij, originis ſcilicet, ſeu Domicilij Prælati Teſtimonialibus literis, ut ſuprà, & niſi ad præſcriptum Concilij Tridentini præfati ſeſſ. XXIII. cap. IX. De Reform. Familiarem prædictum per integrum, & completum triennium in ſuo actuali ſervitio ſecum retinuerit, ac ſuis ſumptibus aluerit; Beneficium inſuper, quod ei ad vitam ſuſtentandam, juxta modum præfinitum ſuperiùs, ſufficiat, quâcunq; fraude ceſſante, ſtatim, hoc eſt ſaltèm intra terminum unius menſis à die factæ ordinationis, re ipſa illi conferat, ac in Ordinationis hujuſmodi Teſtimonio expreſſam itidem famili-

 arita-

aritatis, ac literarum prædictarũ mentionem facere teneatur.

Porrò ut quicunq; fraudibus aditus omnino præcludatur, volumus, & Apostolicâ Authoritate statuimus, atq; decernimus, ut Episcopus quilibet suos ratione originis, sive Domicilij Subditos Clericos quoscunq; ab alienis Episcopis quâvis authoritate, etiam cum suis commendatitijs literis promotos, nedum ad formam Concilij Tridentini supradicti sess. XIV. cap. III. De Reformat. quoad scientiam examinare valeat, verùm etiam Ordinum eis collatorum testimoniales literas, gratis tamen, recognoscere, ac diligenter perquirere, an quoad illos præsentis Constitutiónis forma, & dispositio adimpleta fuerit, assignato sic promotis termino competenti ei magis bene viso ad docendum de ejusmodi adimplemento, ità, ut quos eo termino elapso id minimè præstitisse compererit, à susceptorum Ordinum exercitio, si itá, & quamdiù ei expedire videbitur, suspendere, illisq;, ne in Altari, aut in aliquo Ordine ministrent, interdicere possit.

Ità verò præmissa omnia, & singula perpetuò, ac inviolabiliter observari, atq; adimpleri volumus, ut si quid in ijsdem præmissis, seu eorum aliquo secùs fiat, Ordinans quidem à Collatione Ordinum per annum, Ordinatus verò à susceptorum Ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, eo ipso suspensus sit, aliisq; insuper gravioribus pœnis pro modo culpæ Nostro, & pro tempore existentis Romani Pontificis arbitrio infligendis uterq; subjaceat.

Decer-

Decernentes pariter easdem præsentes literas semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suósq; plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocunq; in omnibus, & per omnia plenissimè, & inviolabiliter observari. Sicq;, & non aliter per quoscumq; Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatij Apostolici Auditores, ac ejusdem S. R. E. Cardinales etiam de latere Legatos, ac Sedis præfatæ Nuncios, aliósq; quoslibet quâcunq; præeminentiâ, & potestate fungentes, & functuros, sublatâ eis, & eorum cuilibet quâvis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & authoritate, ubiq; judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secùs super his, à quoquam quâvis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, nec non quibusvis etiam Juramento, Apostolicâ, aut quâvis firmitate aliâ roboratis Statutis, & Consuetudinibus; Privilegijs quoq;, Indultis, & literis Apostolicis sub quibuscumq; verborum tenoribus, & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatorijs, alijsque efficacioribus, & insolitis clausulis, irritantibusq;, & alijs decretis, motu, scientiâ, & potestatis plenitudine paribus, in genere, vel in specie, seu alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumq; totis tenoribus specialis, specifica, expressa,

pressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum omnium, & singulorum tenores, ac si de verbo ad verbum exprimerentur, & insererentur, nihil penitus omisso, & formâ in illis traditâ observatâ, eisdem præsentibus pro expressis, & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum hâc vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus, cæterisq; contrarijs quibuscumq;.

Volumus autem, ut præsentes literæ in Valvis Ecclesiæ Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum, nec non Cancellariæ Apostolicæ, ac in Acie Campi Floræ de Urbe, ut moris est, publicentur, & affigantur, sicq; publicatæ, & affixæ, omnes, & singulos, quos illæ concernunt, perinde arctent, & afficiant, ac si unicuiq; eorum nominatim, & personaliter intimatæ fuissent; Quodq; earumdem præsentium transumptis, seu exemplis etiam impressis manu alicujus Notarij publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides tam in Judicio, quàm extra illud, ubiq; adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostrorum Decretorum, Declarationis Voluntatis, Statuti, & Derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire; Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipo-

mnipotentis DEi, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſexcenteſimo nonageſimo quarto, Pridie Nonas Novembris, Pontificatûs Noſtri Anno Quarto.

B. Card. Prodatarius. I. F. Card. Albanus.

Viſa de Curia I. Sacripantes.

D. Ciampianus.

Loco † Plumbi.

Regiſtrata in Secretaria Brevium.

Anno à Nativitate Domini Noſtri JESU Chriſti milleſimo ſexcenteſimo nonageſimo quarto, Indictione ſecundâ, die ſextâ menſis Novembris, Pontificatûs autem Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & Domini Noſtri Domini INNOCENTII Divinâ Providentiâ Papæ XII. Anno Quarto. Supradictæ Literæ Apoſtolicæ affixæ, & publicatæ fuerunt ad valvas S. Jo. Lateranenſis, Baſilicæ Principis Apoſtolorum, & Cancellariæ Apoſtolicæ, in Acie Campi Floræ, ac in alijs locis ſolitis, & conſuetis Urbis per me Thomam Orlandum ejusdem Sanctiſſimi D. N. Papæ Curſorem.

Franciſcus Antonius Simoncellus Mag. Curſ.

CAPUT XIV.

De Extrema Unctione.

EVangelicâ paginâ instruimur, Christum Dominum Authorem & Consummatorem Fidei, antequam pro Nobis Crucem Sanctam subijt, dum in Monte Oliveti orâsset ad Patrem, Angelum habuisse confortantem eum. Si quando, in ipso periculo mortis, Christifideli zelus & vigilantia boni Pastoris impendenda est, quare eô salubriter institutô Sacramentô, eidem tempestivè occurrendum est. Ait enim Sanctus Jacobus Apostolus: Infirmatur quis ex Vobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum
Trid. S ss.14 oleo in nomine Domini &c. Virtute namq; hujus Sacra-
de R. for. c.2 menti confertur abundanter suscipienti gratia Spiritûs Sancti, cujus unctio, delicta, si quæ sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit & ægroti animam alleviat & confirmat, magnam in Christo Divinæ misericordiæ fiduciam excitando, quâ infirmus sublevatur, & morbi incommoda ac labores leviùs fert, & tentationibus Dæmonis, calcaneo insidiantis faciliùs resistit, & sanitatem Corporis interdum, ubi saluti animæ expedierit, consequitur.

Sacramentum istud administrandum est in articulo mortis naturalis, dum ab intrinseco uti morbo, venenô, ulcere &c: non verò si in instanti proveniat ab extrinseco, uti gladio, sclopeto &c. Ecclesia non permittit id etiam infantibus, perpetuò amentibus, & qui nunquam habuerunt lucida intervalla,

valla, publicis peccatoribus, vel quasi ex professo peccantibus, uti sunt usurarij, concubinarij manifesti, meretrices, publicè rebelles Ecclesiæ, neq; quicunq; sciuntur esse in peccato mortali vel affectu illius, nisi dederint signa pœnitentiæ; permittit phreneticis & furiosis, à cane rabido morsis, si nil aliud obsit; illi tamen ligari, vel remotâ turbâ teneri debebunt, ne vel Sacramento irreverentiam, vel alijs periculum inferant.

Jubet conferri pueris jam doli capacibus, præsertim si aliud Sacramentum, uti pœnitentiæ vel Sanctissimæ Eucharistiæ, percipere non possint.

Rituale Romanum censet magis ungi quemlibet, qui Catholicè vixit, etsi non petierit, quia Ecclesia non neminem præsumit petere, cujus vita non contradixit, sed permittit semel tantùm in eodem morbo, quod proinde neminem negligere volumus, siquidem non modo pœnitentiæ, sed & totius vitæ Christianæ, quæ perpetua pœnitentia esse debet, consummativum est.

Solicitudinem etiam Parochorum tangit, quatenus sæpiùs visitent infirmum, quantùm fieri poterit, inquirendo de periculis, tentationibus, inquietudinibus, scrupulis ægrotantis; In fine hominis denudatio operum ejus: cui salutaria remedia, prout eis in Domino visum fuerit, providebunt.

Religiosi, qui Clericis aut Laicis Sacramentum Unctionis extremæ, vel Eucharistiæ ministrare, Matrimonia solemnizare, non habitâ super his, Parochialis Presbyteri licentiâ, Clem: Religiosi de Privilegijs T.VII

 aut

aut qui excommunicatos à Canone, præterquam in Casibus à Jure expressis, vel per Privilegia Sedis Apostolicæ, concessa eisdem, vel à sententijs per statuta Synodalia aut Provincialia promulgatis, seu ut verbis eorum utamur, à pœna & culpa absolvere quenquam præsumpserint, Excommunicationis incurrunt sententiam ipso facto, per Sedem Apostolicam duntaxat absolvendi; quos etiam Locorum Ordinarij, postquam de hoc eis constiterit, Excommunicatos faciant publicè denunciari, donec de absolutione ipsorum eis fuerit facta fides, nullo Religiosis eis super hoc exemptionis vel aliô privilegiô suffragante.

Sess. 25. de Regul. Iis quoq; irrelevantibus, quæ in *Mari Magno:* expressa & ad terminos Decretorum Sacrosancti Concilij Tridentini per contrarias Constitutiones Pij IV, quæ incipit: In principijs Apostolorum. Gregorij XIII, quæ incipit: In tanta rerum. Clementis VIII, quæ incipit: Sanctissimus. Gregorij XV, quæ itidem incipit: Sanctissimus. & ejusdem Gregorij, quæ incipit: Inscrutabili: sunt reducta, quæ, inquam, omnia & singula in eodem tenore & sensu, in quo & quomodo data sunt, accipientur, & observabuntur, nil contra expressam Juris inhibitionem in & contra Jura Parochialia circa administrationem Sacramentorum, sepulturas, funeralia & alia faciendo vel involando in illa.

CAPUT

CAPUT XV.

De Matrimonio.

SAcramentum hoc, quod magnum eſt in Chriſto & Eccleſia, maximâ conſideratione à contrahentibus præhabendâ dignum. Quocirca præter ea, quæ in Epiſtola Noſtra Paſtorali prælibavimus, ſequentia è re neceſſaria ſcitu, explananda duximus. *1mo.* Ut contrahentes DEUM Authorem humani Generis ſuppliciter exorent, cùm domus & divitiæ dentur à Parentibus, à Domino autem uxor prudens. *Prov: 19.* *2do.* Ut deſponſationes coram Parocho de futuro fiant vel coram ſubſtitutis eorum, juxta laudabilem praxim hujus Diœceſis. *3tio.* Ne deſponſentur, niſi præmiſſo examine an rudimenta fidei calleant, juxta vetera Statuta Synodalia, niſi reſpectivè ad Perſonas examen hujusmodi neceſſarium non videatur. *4to.* Quoad denunciationes, ſi ſponſi ſint diverſæ Parochiæ, hactenùs Inter Parochos controverſias excitantes, ordinamus inhærendo Declarationi Card. Sacri Concilij Trident: Interpretum Seſſ. 24. de reform. Matrim. c. 1. & 7. Quod alienigenis inter vagabundos non computatis, famulantibus ad certum tempus deſignatum, ac propterea non propriè ſed quaſi domicilium habentibus, quod aliter domicilium Parochiale vocant, expleto deſignato famulatûs ſui tempore, poſt receſſum ab eodem loco, quod idem etiam de Sodalibus Opificibus ſentimus, ſufficiat denunciari in loco, ubi volunt domicilium figere. Quoad reliquos, diverſum

Loc: cit. ex ult: recog: Joan: Galtemart. Col. Agrip. Anno MDCXXI. edit.

ſum domicilium habentes propriè tale, ſervari debet praxis lege Congregationis Concilij roborata: Quando Matrimonium contrahitur inter duos de diverſis Parochijs, debent in ambabus fieri denunciationes. Et quando Matrimonium contrahitur inter Virum, qui ſit de una Parochia, & Mulierem de alia, ſufficit ſi contrahatur coram Parocho in propria Mulieris, vel coram Parocho in Parochia Viri. Sic Congregatio cenſuit, quod & ipſe Gregorius XIII. confirmavit juxta Navarr. c. 25. n. 144. Quo ad vagos inſiſtimus ordinationi in Epiſtola Noſtra Paſtorali expreſſæ, ut ſinè ſcitu Noſtro nequaquam copulentur. *5to.* Demandamus, ut juxta Decretum ejusdem Sacroſancti Concilij copulationes non fiant, niſi poſt tertiam denunciationem, & niſi aliter nobis videbitur, & ut non detur à Parochis in antea teſtimonium factæ trinæ denunciationis, priusquam tertia fiat ejusmodi denunciatio. *6to.* Ut non permittantur cohabitare ſecum deſponſati de futuro, quovis ſub prætextu vel cauſa diſponendæ rei familiaris. *7mo.* Ut quantùm fieri poſſit, deſponſati absq; dilationibus ſolennizent matrimonium ad evitanda pericula incontinentiæ & ſcandala, quæ ex protelationibus hujusmodi ſæpè ſubſequi ſunt animadverſa. *8vo.* Commendamus Authoritate & ſolicitudine Noſtrâ Paſtorali hanc circumſpectionem Curatis Animarum, quatenus curam Mulierum prægnantium non negligant, pijs perſuaſionibus, ut ſe à laboribus gravibus, rixis, & iracundijs cohibeant. *9no.* Rixas quoq; Conjugum plebejorum ſi Paſtorali ſuâ ſolicitudine,

Seſſ. 24. de Refor. Matrim. c. 1.

c. 1. cum mul tis ſeq. 30. q. 5. & c. nulli 35. qu. 2.

dine, suavibus modis & remedijs temperare non valebunt, aut componere, ut à verberibus abstineant, brachium sæculare ad compescendum similes motus Conjugum implorabunt.

Apponimus deniq; Sanctionem Sacrosancti Tridentini Concilij, contra impedientes libertatem Matrimonij. *Ita plerumq; temporalium Dominorum ac Magistratuum mentis oculos terreni affectus atq; cupiditates excæcant, ut viros & mulieres, sub eorum Jurisdictione degentes, maximè divites, vel spem magnæ hæreditatis habentes minis & pœnis adigant cum ijs invitos matrimonium contrahere, quos ipsi Domini vel Magistratus illis præscripserint, quare cùm maximè nefarium sit Matrimonij libertatem violare, & ab eis injurias nasci, à quibus jura expectantur; præcipit Sancta Synodus, cujuscunq; gradûs, dignitatis vel conditionis existant, sub Anathematis pœnâ, quam ipsô factô incurrant, ne quovis modo directè vel indirectè subditos suos, vel quoscunq; alios cogant, quo minùs liberè Matrimonium contrahant.* Sess. 24. de Refor. Matrim. c. 9.

Deniq; ad præcidendam litium ansam, & jurgia tollenda, quæ passim vel inter ipsos Conjuges vel cives, Contubernia atq; plures Conjugum legitimorum liberos suboriuntur, in fundamento noti aliàs & indubitati Canonis pronunciamus, quod naturalis filius per subsequens Matrimonium legitimatur, nisi sit filius adulterinus. c. 1. qui filij legitimi. & c. tanta est. in eo eodē titulo.

De futuro Matrimonio sponsalia ex praxi hujus Diœcesis, etiam de mutuo partium consensu sine scitu Nostro non solvuntur.

CAPUT

CAPUT XVI.

De Catechesi, & Verbi Divini Prædicatione.

QUemadmodùm Doctor Gentium DEUM videre, eiq; placere cupientibus asseveranter indicat: Sine fide impossibile est placere DEO quatenus homo eâ primâ virtute sese ad Creatorem referat, à quo conditus & spiraculô vitæ receptô, in animam viventem factus est, pari ratione quærit: Quomodo credent sine prædicante? Non sine testimonio reliquit seipsum DEUS. Ipsa incarnata Sapientia, Salvator Noster tanto munere functus est: Confiteor tibi Pater quia abscondisti ea Sapientibus & revelasti Parvulis. Et: Unigenitus, qui est in sinu Patris, ipse enarravit. Sic ab initio ad propagandum auxilium salutis humanæ per Orbem terrarum satores fidei destinavit, ait D. Augustinus. Et quidem nunc non jam binos & binos mittit ante faciem suam, sed in omnem terram exivit sonus eorum. Tales post primos in utraq; lege Prophetas, Legislatores, Apostolos, Evangelistas in sortem Domini vocati sunt Pastores & Curatores animarum. Hi succedunt ad spargendum fidei semen, & postquam miserunt manum ad aratrum, suscepto onere pastoralis curæ, Apostolico Verbi Divini vomere, scindere & præparare debent corda simplicium, ut recipiant satum & germinent ad Fructum. Hoc optimè fit per catecheses, hæ

Heb. 11. *Rom: 10.* *Act. 14.* *Lib. 5. in Luc. c. 6.*

hæ ſunt antiquiſſimæ & primæ omnium prædicationes Ipſorum enim Apoſtolorum Conciones ferè tantùm erant Catecheſes, ait Cornelius à Lapide, ut habetur expreſſè: Communicet autem is, qui catechiſatur verbo ei, qui ſe catechiſat in omnibus bonis. Poſt illos S. Cyrillus Hieroſolymitanus ſcripſit Catecheſes, S. Aug. Librum de catechiſandis rudibus, S. Greg. Niſſen. Orationem Catecheticam, quæ dicitur Magna. Pergit Cornelius à Lapide: Unde patet munus catechiſandi eſſe primarium Eccleſiæ & Apoſtolicum, ut meritò D. Joannes Gerſon Cancellarius Pariſienſis, eô quaſi honorificô & verè Chriſtianô perfunctus ſit officiô, ipſeq; pueros erudire, eorumq; Confeſſiones aſſiduè audire voluerit. Neq; maximi Reges id ſubinde erubuerant, uti domeſticô conſtat exemplô de Vladiſlao Jagellone Poloniæ Rege, Herburtus in ſua Hiſtoria lib. 12. c. 7. Quod in convertendis Ethnicis ſuis Litvanis maximam navaverat operam, non ſolùm hortando & orando, ſed etiam docendo & præmijs invitando.

In c. 6. ad Gall. ver. 6.

Quamobrem inſiſtendo Statuto Sereniſſimi & Reverendiſſimi Principis Poloniarum, Joannis Alberti Prædeceſſoris Noſtri, in ultima Synodo Guttſtadij in Collegiata An: 1624 die 17. Maji condito; Statuimus, ut Parochi Plebes ſibi commiſſas ad propagandam earundem ſalutem erudiant, ita, ut ſi fieri poſſit totum catechiſmum in Concionibus per annum percurrant quemadmodùm optimâ methodo, de Parochorum munere in Rudniciana, tempora cuivis dogmati præfi-

fol 278.

præfinita sunt. Domos etiam Parochianorum, etiam extra Calendas Natalis Domini cum opportunitate temporis visitent, præcipua catechismi capita cum ipsis repetant, operumq; misericordiæ illos admoneant, tum confessionis peccatorum faciendæ modum illos doceant, Jejuniorum & festorum dierum observantiam ac Sacramentorum frequentem usum maximè illis inculcent, in tali autem visitatione, ab omni munere, aut spe illius, sint alieni.

Verbum autem Divinum prædicantibus sinceritatem prædicationis Divus Paulus commendat: Non sumus sicut plurimi, adulterantes Verbum DEi, sed ex sinceritate, sed sicut ex DEO, coram DEO, in Christo loquimur.. Sermo meus & prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione Spiritûs & virtutis. Quænam illa ostensio Spiritûs & virtutis, dixerit primò Isaias: Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam & annuntia populo scelera eorum. Audi etiam Regijs auribus inclamantem Joannem Baptistam: *Non licet.* Christus Dominus autem dicit: Qui fecerit & docuerit, hic major est in Regno cœlorum. S. Gregorius: Prædicator quisq; plus actionibus, quàm vocibus insonet, & non confundant opera tua sermonem tuum. Divus Hieronymus: Ne, cùm in Ecclesia loqueris, tacitus quisq; respondeat, cur ergo hoc ipse non facis? delicatus Magister, qui plenô ventre de jejunijs disputat, accusare avaritiam & latro potest, Sacerdotis Christiani os, mens, manusq; concordent. In his instantia in-

2. Cor. 2 17.
1. Cor. 2. 4.
Isai. c. 58.
part. 3. Pastorali c. 6.
Epist. 2. ad Nepoc.

defessa

„defessa sæpe salvum facit audientem, sæpe verò prædicantem. S. Bernardus de consideratione: Exegeris curam, non curationem. Deniq; illud audisti: Curam illius habe, & non, cura vel sana illum. Sanè incrementum dat DEUS, non tu; ubi voluerit, ubi fortè noluerit, tibi deperibit nihil, dicente Scripturâ Sap. 10. Reddet DEUS laborem Sanctorum suorum, securus labor, quem nullus valet evacuare defectus. Quæ præterea in Epistola Pastorali, de Verbi Divini prædicatione insinuavimus, id concionatorum recenti memoriæ hærere cupimus, non nimis etiam longas haberi volumus Conciones, ne prolixitate auditoribus nauseam pariant, & multitudine conceptuum, rudium, memoriam & captū confundant. Lib. 4. c. 2.

Tenebuntur etiam Parochi seu Curati post Conciones cum Parochianis suis clarâ & distinctâ voce lentè dicere, qualibet die Dominicâ 1mâ Mensis, Orationem Dominicam, salutationem Angelicam, Symbolum Apostolorum, Præcepta Decalogi & Ecclesiæ, brevis confessionis Generalis formulam, & actum Contritionis, alijs verò Dominicis unum alterúmve ex illis cum actu contritionis.

CAPUT XVII.

De Conservanda Puritate Religionis Catholicæ.

SApientiæ æternæ parabolâ monemur, quantum somnolentia & ignavia hominum agro Dominico nociva & per-

niciosa fuerit: Cùm dormirent homines, venit inimicus homo & superseminavit zizania. Vigiles igitur Christus habere vult operarios, qui Verbi Divini semen in cordibus spargant audientium, ut germinis inepti evulsione, boniq; præparatione & culturâ multiplicem laborum suorum afferant fructum. Reassumimus itaq; pragmaticas Provinciæ seu Diœcesis hujus Varmiensis Constitutiones signanter Illustrissimi Mauritij de Anno 1526to die 22. Septembris cum Venerabili Capitulo Varmiensi conditam, quâ vetitum est illos, qui antiquissimam in his oris plantatam Fidem Catholicam non profitentur, in hac Diœcesi tolerare. Quare commorantes in hac Diœcesi hæretici, quomodolibet possessionati, elapso anno, abscedant & exesse cogantur, adhibitô quovis brachiô sæculari tam officialium Nostrorum Castrensium, quàm etiam Magistratuum, in Oppidis. Nec licitum ipsis sit Bona immobilia emere, aut arendæ vel quocunq; titulo tenere, etiam ad brevissimum tempus, sub nullitate Contractûs.

Deniq; licet ex Conjugatis unus sit Catholicus, & alter intra annum non convertatur, abire compellatur, minus verò licet illis pacisci de prole suscipienda, ut secundùm sexum, Catholicam fidem vel hæreticam sectam sequatur sub pœnis, arbitrio Nostrô dictandis, rigorosissimis. Renovamus pariter Statutum Prædecessoris Nostri Serenissimi Joannis Alberti, de non fovendis in Curijs Nobilium Vasallorum hæreticis famulantibus. Item Statuta Illustrissimorum Cro-

meri

meri & Rudnicki de non retinendis longiori tempore hæreticis sodalibus Artificum & Opificum, maximè si ij scandalosi sunt, & de quibus nulla est spes conversionis, quod ex moribus conversatione & alijs circumstantijs colligendum. Interea verò temporis præfixi præsertim ante Pascha curæ & vigilantiæ intererit DD. Curatorum, ut quoquo efficaciori modo suaviter cum Gratiæ Divinæ instinctu & adjumento ad fidem disponantur, quibus cùm contigerit spe conversionis, Divinis interesse, modestè pro reverentia Numinis se gerant, & temporibus vetitis, victu Catholicorum sint contenti neq; contra fidem blasphemare, & ceremonijs Ecclesiæ audeant illudere, sub pœnis, delicto ipsorum juxta demeriti rationem infligendis. *fol. 83. & 137.*

Volumus etiam, ut attendant Curati locorum, ne quispiam Acatholicos libros habeat & legat, ipsi quoq; sine licentia in scriptis, à Nobis vigore facultatum à Sancto Officio concessarum obtenta, non habeant, legant aut retineant, nevè per Circumforaneos impressæ vel scriptæ vulgentur preces, historiæ, cantilenæ Indulgentiæ, quæ nullibi recognitæ, & approbatæ, vel à Nobis admissæ non fuerint, cùm easdem sæpe pro turpi fœnore, insolenter ac malitiosè concinnant, & in Acatholicis Typographijs excudere præsumunt.

CAPUT XVIII.
De Divinis Officijs.

NOn tantùm in Conſpectu Angelorum, verùm etiam cum ipſis Angelis, quantùm fragilitas humana ſuppetit, Eccleſia DEO pſallere & laudem dicere geſtit:

Sed illa ſedes Cœlitum
Semper reſultat laudibus,
Huic canentes jungimur,
Almæ Syonis Æmuli. *In hymno Ded. Eccl.*

Hæc oratio dirigitur ad DEUM publico nomine, non tantùm ex privata orantis & pſallentis intentione, ſed totius Eccleſiæ, ſepties fit ex mente ejusdem, juxta ſeptem neceſſitates, quæ ſunt in ſeptem petitionibus Orationis Dominicæ, ut ajunt quidam, vel juxta ſeptem lapſus etiam juſtorum; ſepties in die cadit juſtus. *Prov. 24.* Petrus Damianus Opuſ: 10. inquit: Septem horarum Canonicarum Officia quaſi ſeptem baptiſmatum lavacra in Eccleſiæ Sanctæ gremio conſtituta, ut 7. offenſionis maculas, quas ex quotidiana vitæ hujus converſatione contraximus, totidem orationis quotidianæ fluentis expiare conemur.

c. Dolentes. Lib. 3. decret: Tit: XLI. c. 9. Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. diſtrictè præcipit, & in virtute obedientiæ recitari ſtudioſè & devotè, nempe ſtudioſè quoad officium Oris, *uti gloſſa*, ut verba debitè & integrè proferantur, non deglutiendo ultimas ſyllabas aut ſincopando, vel tumultuariè præcipitando. Devotè quoad

affectum

affectum cordis, juxta Psalmistam: Quid mihi est in cœlo, aut quid volui super terram, DEUS pars cordis mei, DEUS in æternum.

Ideo hôc Synodali Statutô omnes in Sacris Ordinibus constitutos ac beneficiatos monemus, quatenus illis non sufficiat recitare breviarium, sed necesse est, ut ab unoquoq; absolvatur cum devotione & attentione, clarô & distinctô tonô, articulatâ voce, nullibi autem præcipitanter & perfunctoriè recitetur vel decantetur. Privatim deniq; recitans audiat seipsum ac intelligat, quid dicit, nec aliquando unum Divinum Officium proaltero immutet, etenim non tantùm intermittentes, sed etiam immutantes præter reatum peccati mortalis, pœnas quoq; temporales incurrunt, nempe non faciunt fructûs suos & ad illorum restitutionem tenentur juxta Bullam Pij V. editam in innovationem Constitutionum Concilij Lateranensis, sub Leone X. celebrati, cujus verba sunt: Statuimus & ordinamus, ut, qui horas Canonicas omnes, vel pluribus diebus intermiserit, omnes beneficij ac beneficiorum suorum perdat fructus, qui illi vel illis diebus respondeant, si quotidiè dividerentur: Qui verò Matutinum tantùm dimidiam partem, qui cœteras omnes horas alteram dimidiam, qui harum singulas sextam partem ejus diei amittat.

Innovamus etiam Constitutionem Synodalem anteriorem, ut Matutinum & vesperæ in Ecclesijs, ubi quoq; Rosarium dicitur, sicubi incuriâ vel desuetudine intermissæ sunt, juxta præscriptam methodum dierum festivalium absolvantur, idq; exactissimè. *fol. 304.*

CA-

CAPUT XIX.

De Sacramentalibus & functionibus Ecclesiasticis.

QUemadmodùm Sacramentalia & Ceremonialia Ecclesiæ, ad propulsandas artes dœmonis, animæq; & Corporis sanitatem benedictione Divinâ tuendam instituta sunt, sic religiosè iisdem utendum, nec aliter illa, quàm quò & qualiter instituta sunt, adhibenda.

Quantùm porrò utilis aquæ lustralis usus, satis domesticô Nobis exemplô liquet, dum peculiariter in Synodo Illustrissimi olim Joannis III. Episcopi Varmiensis Prædecessoris Nostri, post annum Salutis 1415, cui Synodo cœteri quoque Episcopi, qui in Prussia sunt, interfuêre, circuitus cum eadem per Domos statutus fuerit, eo tempore, quô nefaria Vicleffitarum hæresis in has oras irrupit, & mala multa causavit. Nam plurimi, qui huic sectæ nomen dabant, à recto veræ fidei tramite recedentes, Ecclesias non frequentabant, Sacramenta irridebant, & contemnebant, seq; in popinis liquoribus ingurgitabant, à Dæmonijs vexari, mirum in modum cruciabantur, ut in rabiem & insaniam versi, more canum per plateas discurrerent, alij in ignem insilientes cremabantur, alij in flumina & in puteos se præcipites dabant, & suffocabantur, qui verò aquam lustralem adhibuerant, à periculo omni illæsi servabantur. Unde fiebat, ut Salis & aquæ

Leo lib. 4. Hist. Pruss.

aquæ exorcisatæ usus frequentior habetur. Statuimus itaq; ut mos laudabilis circumeundi cum aqua benedicta hactenus per scholares practicatus observetur, utq; in singulis domibus asservetur. Monebunt cœteroquin DD. Parochi, ut cum aqua, herbis, candelis &c. ut Epistolâ Pastorali, benedicendis, non turmatim accedant homines. Quas benedictiones in Ecclesijs Nostra Cathedrali & Parochialibus publicè duntaxat fieri debere censemus & declaramus, siquidem benedictiones hujusmodi pro populo, inter jura Parochialia meritò connumerantur.

Monacellus in form. leg. pract.

Cùm autem constet Nobis Rituale ab Eminentissimo olim S. R. E. Cardinali Radziejowscio Prædecessore Nostro editum seu auctum præter alia antiquiora Prædecessorum Nostrorum pro hac Diœcesi formata & in alijs etiam recepta non pari ratione & methodo in Diœcesi hacce observari, proinde idem rituale, ne cultus Divinus diversimodis functionibus & ministerijs Ecclesiasticis interturbetur, quin imò integer & uniformis servetur, ac vigeat, decernimus, idem Rituale Radziejowscianum revidendum, confrontandum & reducendum, utq; id quantocyus fieri queat, deputamus Illustres & Admodum Reverendos Gasparem Simonis Seniorem Crossensem, & Franciscum Herr Decanum Sambien: Præpositum Regiomontanum, Canonicos Ecclesiæ Collegiatæ Guttstadiensis.

Tit. X. form. 18. n. 3. Barbos. in sum. in decisioni Apostol. collect. 391. & S. Cong. Rituum apud Quarant: verb. missa in fin: 18. Maji. 1602.

Interea ordinamus, ut Eucharistia non asservetur in duplici loco in Ecclesia, nec seorsivè in pyxide & Monstratorio,

 sed

ſed ſemper hoſtia major præſertim extra Octavam Sanctiſſimi Corporis Chriſti ad pyxidem cautè quidem, ne in melchidecho fragmentum maneat, ex monſtratorio reponatur.

Licet exponatur Euchariſtiæ Venerabile Sacramentum, crux adeſſe debet ex Decreto Sacræ Congregationis Rituum de anno 1701. 16. Aprilis.

In Miſſis Defunctorum non eſt miniſtranda Euchariſtia ex Decreto ejusdem Congregationis 1701. 16. April. Nec in paramentis nigris. Anno 1707. 7. Maji.

Præterea introducendas eſſe mulieres Conjugatas poſt partum, licet fœtum maturum non ediderint dummodo animatum, cenſemus, uti & illas, quæ ſpe Matrimonij defloratæ, Matrimonium cum Defloratoribus contraxerunt, quandoquidem eô Sacramentô cohoneſtantur, mulcta iisdem etiam condonanda.

Æditui, ut facilè fieri poterit, non porrigent pacificale ad oſculandum puerperis, nec alteri cuipiam.

Confeſſiones Laicorum non audiendæ paſſim in Sacriſtijs, niſi ſurdorum, mutorum, & infirmorum.

CAPUT XX.
De Regularibus.

STatus Regularium ſeu Religioſorum, eximijs laudibus & præconijs in Eccleſia DEi meretur celebrari. In illo etenim apparet Digitus DEi, multiformis ac mira operatio Spiri-

Spiritûs Sancti. Ex illo indies prodeunt viri perfecti, Nazaræi novæ legis, hi militant nobiscum, docentq; multorum manus ad prælium, laborum Nostrorum cooperatores, orationibus suis Orbem fulcientes, & vitæ sanctimoniâ illustrantes. Quorum zelum circa Divinum cultum, & salutem animarum tantoperè Diœcesi Nostræ utilem ac fructuosum laudamus ipsisq; indefessum, pro æternæ mercedis retributione recommendamus. Quia verò nôrunt sese ad ædificationem, non destructionem esse, ne popûlus abstrahatur à Parochiali Ecclesia, ubi salutis initium consequitur, & ad quam frequentandam juxta Sacrosanctum Trid: Concilium hortandus est, Nos inhærendo dispositioni Serenissimi & Reverendissimi Principis Joannis Alberti sub titulo de Sacris Concionibus, ordinamus, ut Regulares Diœcesis Nostræ diebus Dominicis & festivis, ita expediant devotionem, ut ante horam Octavam matutino tempore Concionem, quæ meritò in supplementum devotionis illis, qui famulantur & commodè divinis in Parochiali interesse nequeunt, cedere debet, finiant, in qua Parochiali horam Concionis de æstate mediam nonâm, de hyeme verò nonam assignamus.

(o)

CAPUT XXI.

De pœnitentia publica, & vitæ ſcandalis tollendis, atq; cavenda oppreſſione puerorum.

IEremiæ 1. dictum eſt Prophetæ: *Ecce conſtitui te hodie ſuper Gentes & ſuper Regna, ut evellas & deſtruas, & diſſipes ac diſpergas, & plantes.* Iſtud ſecundùm duas partes juſtitiæ Chriſtianæ, declina à malo & fac bonum, ad normam illius, qui ſciet reprobare malum, & eligere bonum, *Iſai. 7.* ſumendum eſt. In eo etiam præcipua Paſtoralis Officij ratio verſatur, ut eô, quô delinquentes percutimus pedo, ſanemus reſipiſcentes. Bonis namq; nocet, qui parcit malis. *1. Cor. 6. 10.* D. Paulus tales acriter perſtringit: Nolite errare, neq; fornicarij neq; idolis ſervientes, neq; adulteri, neq; molles, neq; maſculorum concubitores, neq; fures, neq; avari, neq; maledici, neq; rapaces Regnum DEi poſſidebunt. Nominantur hic primaria & maxima mundi crimina, publico bono pernicioſa, & catenam malorum poſt ſe trahentia.

Hinc Nos malis & ſcandalis, ne committantur, aut ne tandem commiſſa, impunitate, conniventiâ ſeu indulgentiâ creſcant, & flagellum iræ & furoris DEi in Nos & Provinciam Noſtram Varmienſem provocent, providâ ſolicitudine obviare ſatagentes, cenſemus eos, qui publicè delinquent, in Eccleſia pro modo culpæ publicam pœnitentiam agant.

agant. Quia verò plures passim in Oppidis Nostris & Villis ebriosi reperiuntur cives, aliiq; plebeji, qui rem familiarem ad assem penè dilapidantes, sæpiùs etiam festorum dierum immemores potibus continuis sese ingurgitant, atq; sæpiùs dementibus non absimiles in omne nefas, habenas laxant, eos proinde non tantùm Curatis ad reminiscentiam præceptorum DEi, ac virtutis temperantiæ sectationem, exhortandos, atq; ad pœnitentiam, post monitionem repetitam, publicè in Ecclesia agendam, verùm etiam Officialibus Nostris Castrensibus ad severam còërcitionem & castigationem, atq; carceris pœnam cum cibi & potûs subtractione luendam seriò commendamus.

Præsertim verò ne hæreant ceu affixi in popinis, & tabernis Civitatum, & Villarum usq; in noctes, Præsides Civitatum & sculteti Villarum, inde illos expellere curabunt, punientq;.

Mulieres etiam, quarum fœdiores sunt potationes, & rei domesticæ magnoperè damnosæ, proles & domesticos corrumpentes, de his Eccl 26. *Mulier ebriosa ira magna, & quæ de his est, una de filiabus Belial nuncupatur*, easdem severâ quoq; punitione, ad temperantiam, quæ sexum fœmineũ decorat, pariter còërcendas & frenandas esse statuimus. *1. Reg. 1.*

Fœminas semel lapsas ad incontinentiam, & propterea punitas, si denuò ad peccata carnis reversæ fuerint, propulsandas & expellendas, curâ Magistratuum locorum, nec in vicinia tolerandas declaramus.

* Propinationes & ſaltus in tabernis tempore Patrociniorum, & Indulgentiarum in Villis diſtrictè prohibemus, ſub crumenali vel corporali pœnâ ipſis per ſcultetos, aut Officium Caſtrenſe dictanda, & præterea publicâ pœnitentiâ arbitriô Parochi Tabernatori & ſaltantibus injungendâ.

Superſtitiones etiam omnino abrogandas volumus intendentiâ vigili Curatorum, vel maximè interdicendos acceſſus ad vetulas, de nefandis ac execrandis artibus ſuſpectas, intra vel extra Provinciam ſub pari publica pœnitentia & pœna temporali.

Quandocunq; continget ſubinde quempiam de plebe dyſcolum & exorbitantem puniri pœnâ Eccleſiaſticâ v. g. Statione cum candela, jacendo expanſis manibus in modum Crucis, vel flectendo coram majori altari, vel etiam in collari ferreo ſtando, nullam perinde infamiam eâ Eccleſiæ pœnâ incurri pronuntiamus, & quicunq; huic noſtræ legi contradixerit, noverit ſe graves equidem pœnas incurſurum.

* intellige propinationes tunc non debere fieri ante divina peracta, ut ſup. fol. 22. ſaltus verò tempore Patrocin. & Indul. nullatenus, ſub pœnis ad ment: c. Irreligioſa conſuetudo. 2. diſt 3. de Confec: à Sacerdot: de Judic: dictandis etiam poſt divina permittantur.

Circa vagabundos advenas, peregrinos volumus, ut eorum habeatur delectus & de quibus formido eſt vel certitudo, eos ſcandaloſum vitam agere, neq; Templa frequentare, non modò negabitur eis collectio eleemoſynarum, verùm etiam locô abſcedere cogentur, quod non tantùm vigilantiæ Curatorum, verùm etiam Magiſtratuum in Oppidis & ſcultetorum in pagis committimus.

Inſuper cum dolenter nimis atq; medullitus ſenſibili cordolio animadvertimus puerorum oppreſſiones, incautâ præ-

ſertim

fertim mulierum ebriarum vel laboribus fatigatarum ad fuum lectum positione, contra ferias & districtas prohibitiones Prædecessorum Nostrorum jam quasi impunè, & licentiosè frequenterq; perpetrari, innovamus & recapitulamus Statuta eorundem Antecessorum Nostrorum, signanter Rudnicianum, ut ante Ecclesiam in Campanili, vel in eadem, per totam Quadragesimam in loco, sive Civitas sit, sive Villa, ubi similes peccaverunt, illis à Parochis, præsertim si secundariò peccatum istud committant præmonitæ, imponendam luant pœnam, ita tamen, ut feriâ quintâ in Cœna Domini se sistant coram Nobis vel Deputato Nostro ad recipiendam publicam absolutionem. Licitum verò sit DD. Archipresbyteris easdem simul ac viros, si qui fuerint tales delinquentes, in foro Conscientiæ tantùm absolvere. *fol. 239. & 240.*

Injungimus etiam Magistratibus & scultetis locorum, ut si secundariò peccaverint, diligentem inquisitionem faciendam, circumstantias considerandas, num ipsorum culpâ temeritate, vel nullâ adhibitâ curâ id acciderit? *Eodem fol.*

Curati etiam non solùm ex ambona, sed vel maximè circa inscribendos in librum baptizatorum infantes, moneant seriò Parentes, ne eos in lectum recipiant, quod & Patrinis inculcandum, cùm de sacro fonte levant eosdem.

Non solùm verò illos, qui defacto opprimunt infantes, puniendos declaramus, verùm etiam illos, qui coram Parocho convincentur infantes in lecto post labores cum periculo collocâsse, ut primâ Dominicâ vel festô, arbitriô sui Parochi publicè pœnitentiam agant.

CA-

CAPUT XXII.
De Indulgentijs.

tit. 14. de Indul. Decret. Romanum. à Pio IV. in 7. Decret. tit. 3. editis.

CHRISTI passio est veluti labrum, ex quo omnia bona effluunt, indulgentiarum quoq; & gratiarum dona, siquidem in solis Ejus meritis Passionis & gloriosorum Martyrum, Sanctorumq́, consistunt.

Indulgentias hujusmodi ad Ecclesias pro festis Patronorum procurandas esse quantùm fieri expedit, hoc Synodali Statuto censemus.

Et quia SSmus Dominus Noster BENEDICTUS XIII. feliciter Universam Ecclesiam gubernans, de benignitate Apostolica & potestatis, sibi ut Vicario in terris, à Christo concreditæ plenitudine, specialissimè indulgentias perpetuas recitantibus ad pulsum Campanæ pro Salutatione Angelica: Angelus Domini &c. Orbi Universo largitus est, eas proinde Curati quantocyùs publicabunt ad augendam Christifidelium devotionem, & gratiarum cœlestium abundantem participationem.

INDULGENTIÆ PERPETUÆ
Pro orantibus ad pulsum Salutationis Angelicæ.

BENEDICTUS PAPA XIII.
Ad perpetuam rei memoriam.

INjunctæ nobis divinitus Apostolicæ servitutis ratio postulat, ut cœlestium munerum thesauros dispensationi nostræ

ſtræ à Domino creditos, fideliter erogemus, cùm id ad augendam in terris Beatiſſimæ, atq; Auguſtiſſimæ cœli Reginæ Virginis DEiparæ MARIÆ Patronæ & Advocatæ Noſtræ venerationem excitandamq; & confovendam erga illam fidelium devotionem, ac ad animarum ſalutem ſperamus in Domino profuturum, Itaq; de Omnipotentis DEi miſericordia, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum, ejus Authoritate confiſi Omnibus & ſingulis Chriſti fidelibus verè pœnitentibus & confeſſis, ac ſacra Communione refectis, qui manè aut meridie, ſeu veſpere, ad pulſum campanæ, Angelus Domini nuntiavit Mariæ, & concepit de Spiritu Sancto. Ecce Ancilla Domini, fiat mihi ſecundùm verbum tuum. Et Verbum Caro factum eſt, & habitavit in nobis: cum tribus Ave MARIA flexis genibus devotè recitaverint, & pro Chriſtianorum Principum concordia, hæreſum extirpatione, ac Sanctæ Matris Eccleſiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam in uno die cujuslibet menſis dumtaxat per unumquemq; Chriſti fidelem ad ſui libitum eligendo, lucrifaciendam, omnium peccatorum ſuorum indulgentiam, & remiſſionem miſericorditer in Domino concedimus: In reliquis verò anni diebus iiſdem Chriſti fidelibus verè contritis, quoties id egerint, centum dies de injunctis eis, ſeu aliàs quomodolibet debitis pœnitentijs in forma Eccleſiæ conſueta relaxamus. Præſentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, ut earumdem præſentium literarum tranſumptis, ſeu exemplis etiam impreſſis

manu alicujus Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis eadem prorſus fides utriq; habeatur, quæ ipſis præſentibus haberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ ad S. Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris die XIV. Septembris. 1724. Pontificatûs Noſtri Anno primo.

F. Cardinalis Oliverius.

Romæ Typis Reverendæ Cameræ Apoſtolicæ 1724.

Peculiari etiam devotionis fervore ducta Sua Sanctitas ſuffragia pro defunctorum, peccata ſua in purgatorio expiantium refrigerio, ut æternâ luce in ſplendoribus Sanctorum perfruantur, cumulare volendo, conceſſit in Cathedralibus per Orbem Altaria privilegiata in ſingulos dies, & pro quolibet Sacerdote, perpetuò utq; ſub tempus Jubilæi moderni, Indulgentiæ omnes, quæ ceſſant pro vivis, poſſint applicari defunctis, quemadmodùm ex Ipſius Brevi &c. patet, indulſit.

CAPUT XXIII.

De Sancto Floriano, ejusq; & aliorum Sanctorum Reliquijs.

PRoſequendo Paſtorali affectu totam hanc Noſtram Diœceſim ac Provinciam, eiq; comprecando ex animo omnia proſpera & tranquilla, ſolicitudine Noſtra & zelo flagrantiſſimo procuravimus ex Eccleſia Cathedrali Cracovienſi,

ensi, insignem Reliquiam cum authentico Divi Floriani Martyris R. P. P. ad Nostram Varmiensem, ut ejus validâ intercessione, ab omnibus muniamur adversis, spiritualibusq; ac temporalibus repleamur bonis, postquam eundem Sanctum, olim à Lucio III. Pontifice, Regno Poloniæ in singularem Patronum destinatum, sub die 16ta Julij, anni præterlapsi 1725ri de unanimi Ordinum & Statuum hujus Diœcesis voto ac petitione, in peculiarem Patronum elegimus, Ordinamus itaq; ut in Diœcesi Nostra Varmiensi & Sambiensi, festum D. Floriani Martyris celebretur sub ritu duplici I. Classis cum Oct: die Dominicâ post quartam Maji immediatè sequenti, nisi fortè aliquo anno incideret celebrandum Festum S. Stanislai Ep: Mart: P. R. P. similiter diei Dominicæ jam antea affixum; tunc enim eô annô festum S. Floriani anticipari debebit in Dominica, 4tam Maji immediatè præcedenti, sub beneplacito & ratihabitione Sanctæ Sedis Apostolicæ, à qua Indulgentias ex Urbe, de benignitate SSmi Domini Nostri præstolamur.

Plures etiam Sanctorum Reliquias insignes, ex Urbe à Nobis procuratas, Ecclesiæ Sponsæ Nostræ deponimus, ut multiplicatis intercessionibus Sanctorum, ceu forti præsidiô in necessitatibus & calamitatibus, quas DEUS avertat, muniamur. Parem etiam liberalitatem effudimus in alias Diœcesis Nostræ Varmiensis & Sambiensis Ecclesias, dum in præsenti Synodo in pignus benevolentiæ Nostræ Præsuleæ, Ecclesiæ Collegiatæ Caput Sanctæ Pacificæ Coloniâ Agrip-

 pinâ

pinâ Nobis â Perillustri Domino Barone de Schenck Decano Ecclesiæ Nostræ Cathedralis Varmiensis Præposito Elbingensi, cum authentico, allatum & oblatum, unà cum Cranio Sanctæ Victoriæ ex Cœmeterio Priscillæ de Urbe, dono dedimus, Archipresbyteralibus & Parochialibus Ecclesijs, singulis alias Sacras Reliquias cum authentico etiam distribuimus. *Ut igitur per exercitium bonorum operum, eorum venerationi vacantes, pijs ante thronum Divinæ Majestatis eorundem suffragijs adjuvari & exinde DEO propitio vitam æternam facilius consequi valeamus*, assignavimus diem Dominicam 1mam 7bris, ut ipsarum SS. Reliquiarum festum cum Officio & Missa de Communi Martyrum in Varmia quotannis celebretur, populusq; moneatur, ut debita easdem veneratione prosequatur.

CAPUT XXIV.

De Custodia Ecclesiarum, earumq; munditie, & supellectili.

Isai. c. 6. SAnctuarijs *suis Dominus per Isaiam Prophetam appromittere dignatus est expectationem Insularum, & argentum, atq; aurum earum, gloriam libani ad Sanctificationem & glorificationem loci pedum suorum.*

Quare incumbit præsenti Statutô omnibus Rectoribus Ecclesiæ, sacras Ædes juxta Antecessorum Nostrorum Statuta sartas tectasq; conservandas & pro posse exornandas curare,

mun-

munditiemq; , quatenus quovis anno, quoad fieri possit, fornix & parietes, qui nonnullibi pulveribus & araneis sunt deformes, de æstate ante Pentecosten, vel post Octavam SSmi Corporis Christi totaliter purgentur, servare.

Vasa sacra pretiosa in tuto loco collocare, neq; à laicis ædituis nudis manibus tangi permittere, paramenta Ecclesiastica per Æedituos bene complicata, & in loco non humido, de æstate unâ vel alterâ die ventilata & posthac asservata; corporalia, pallas, reliquasq; mappas nitida & munda habere.

C. Relinqui 2. Lib. III. Decret: Tit. XLIV.

Claves ad Thesaurum bipartitæ penes Parochum & Vitricos Ecclesiæ deponentur. Claves verò ad Tabernaculum & Ciborium nec non baptisterium, Parochi soli conservabunt, nec Æedituis, nisi circa usum ad aperiendum tradentur, quemadmodùm & S. Carolus Borromæus Decreto 9. in 4ta Synodo Mediolanensi, Claves hasce nec Clerico quidem Ministro, ullo modo committendas, censuit. Quando verò videbitur Rectoribus Ecclesiarum quidpiam circa ornatum Ecclesiarum, ejusq; suppellectilem & paramenta atq; fabricam disponendum, vel in melius ordinandum, in minoribus rebus, consiliô DD. Archipresbyterorum id fiat, in notabilioribus ad Nos se referent DD. Archipresbyteri; Nulli verò licebit aliquid alienare sub pœnis in jure sancitis.

c. statuimus 1. eod. lib. & Tit. ubi pœna suspensionis trium mens: ab officio & gravior juxta incursa casum.

Circa imagines, quæ sunt ad repræsentationem Passionis Christi, & Sanctorum, ad instructionem simplicium, motum ac excitationem tepidorum, quorum honos refertur ad

 proto-

Conc. Nican. 2. actio. 3. & Trid Sess. XXIV. de Reform.

prototypa, ne ſint rudi vel monſtruosâ formâ fabrefactæ, abſurdæ, ridiculæ, mutilæ, obſoletæ, defluentesq; (quod & de illis, quæ in Campis extant, intelligimus) attendentiam DD. Archipresbyterorum requirimus, quorum muneris erit eas revidere in ſuis Eccleſijs, antequam etiam in Campis exponentur. Circa viſitationes etiam attendent in Parochialibus Eccleſijs. Sine ſcitu verò Parochorum, non erigentur, in vijs publicis, neq́; una figura, penes aliam, vel unius Sancti imago penes alteram ejusdem Sancti, ſed juſtô ſpatiô intermediante collocetur.

CAPUT XXV.

De Juribus, Bonis Eccleſiæ, fundationibus & rationibus Beneficiorum.

Ura & inventaria Eccleſiæ quisq́; beneficiatus poſt adeptionem Beneficij conſcribet, & Archipresbytero viſitanti exhibebit, qui eadem ſubſcripta manu ſuâ, in defectu Notarij Apoſtolici, circa viſitationem Archipresbyteralem, poſtea ad Archivum Epiſcopale Heilsbergenſe remittet in una Copia, retentâ alterâ penes Eccleſiam.

Quando aliquis piô devotionis fervore ductus, ad exaltationem laudis Divinæ, Beneficij alicujus erectionem procurabit, volumus, ut inveſtimentum ſeu elocatio censûs fiat juxta Bullam Pij V. ſuper certis ſtabilibus Bonis & fundis, Jure Culmenſi gaudentibus, prævijs literis Cridæ ſeu edicti Gene-

Generalis contra intereſſatos, tum deniq; deſuper decretum & robur Authoritatis Noſtræ ordinariæ accedat.

Et quando quiſpiam Nobilis vel Civitatenſis Vaſallus Bona ſua vendenda vel dimittenda publicabit, rationem ſummarum adhærentium haberi volumus, quantum de jure fieri poterit, primariam. Quare attendentiam DD. Rectoribus Eccleſiarum inculcamus habendam circa intromiſſionem Caſtrenſem vel Civitatenſem ad eadem Bona, Ipſiq; Officiales Noſtri & Magiſtratus attendent, ne Eccleſiæ vel Beneficia præjudicium patiantur. Si quid minus fiet, Poſſeſſores Bonorum jure ad ſatisfactionem ſtringantur.

De ladulis Beneficiorum, clavis una ſit apud Parochum, altera apud Proviſorem, regeſtra verò nullatenus in ædibus ſuis retineant Parochi, neq; cenſus colligant, aut ipſimet exſolvant, ſed proviſores, vel de Magiſtratu vel ſcabinatu, eligendi. Regeſtrationes autem annuatim in Curijs coram Magiſtratu diligenter fiant præſente Archipresbytero ſeu Parocho loci. Nulli verò liceat quidquam de peculio Eccleſiæ uſurpare vel in uſum ſuum convertere ſine Noſtro ſcitu, & conſenſu ſub pœnis in jure ſancitis.

CAPUT XXVI.

De Decimis, atq; de offertorialibus.

SAcrarum Scripturarum paginis erudimur decimas in ſuſtentationem Eccleſiaſticorum jure Divino fuiſſe reſervatas. Mirum tamen, quod nonnulli, easdem reddere detrectan-

trectantes vel minuere volentes, opinantur, quod suos augeant proventus, cùm tamen Dominus dixerit: Respexistis ad plus & ecce factum est minus & intulistis in domum & exsufflavi illud; quam ob causam dicit Dominus exercituum, si affiget homo DEum? quia vos configitis me, & dixistis: in quo configimus te? in decimis, & in primitijs. Et in penuria vos maledicti estis, & me vos configitis gens tota, sed inferte omnem decimam in horreum meum, & sit cibus in domo mea; & probate me super hoc, dicit Dominus, si non aperuero vobis cataractas cœli & effudero vobis benedictionem, usq; ad abundantiam, & increpabo pro vobis devorantem, & beatos vos dicent omnes gentes, eritis enim vos terra desiderabilis, dicit Dominus exercituum.

Aggai c. 9. *Malach. 3.*

Monendi igitur sunt in Concionibus & Confessionibus Parochiani Decretô Sacrosancti Concilij Trid:, quod occupatores & detentores Bonorum, Proventuum, & decimarum, Ecclesijs, aut quibuscunq; locis pijs debitarum, Juriumq; ijsdem servientium tamdiu anathemati subjacent, & à nullo Sacerdote absolvi possunt, nec debent, si declarati fuerint, nisi prius realiter & in effectu satisfecerint, Bona, decimas, & jura restituerint.

Seff. 22. de Refor. c.11.

Sed & Clementina Constitutio memoriâ teneatur, & ab illis, à quibus debet, observetur.

Cupientes de pœnis in 6to.

* De mansis itaq; Prædialibus, decimæ pendentur per modium siliginis & modium avenæ, prout hactenus, salvô jure & possessione Parochorum, de quantitate & qualitate decimarum,

** Id est de Prædio.*

marum, hactenus etiam continuata. Si eosdem mansos Prædiales contigerit in plures Curias vel prædia dividi pendent singuli possessores de singulis Curijs modium siliginis & modium avenæ. Quodsi verò Prædiales mansi convertantur in Colonales, decimabunt de ijsdem, prout obloquitur ordinatio in libro antiquo Privilegiorum, de anno 1390. die 24. Januarij, tenoris sequentis: Si feudalis exponit vel vendit mansos suos liberos rusticis, ut sibi pro eis annuum Censum solvant, isti debent Plebano Annonam missalem, de quolibet videlicet manso unum modium siliginis & unum avenæ, ut alij rustici, si verò repetijt mansos, reputabuntur eo jure, uti priùs; & solvat, uti prius solvere consuevit.

Quantum ad mansos Libertinorum & sculteterorum atq; rusticorum per octo vel decem solidos seu alias non integrè decimantium, cùm jam à temporibus Illustrissimi Cromeri exorta fuerint litigia & controversiæ inter Parochos & Parochianos, quorum intuitu aliquid certi velle statuere ex Synodo declaravit, alijq; Prædecessores Nostri non minopere allaborarunt, Nos quoq; in Consultatione cum DD. Archipresbyteris die 8. Aprilis a. c. in præsentia Deputatorum Ven. Capituli Nostri Varmiensis, tum Collegiatæ Guttstadiensis, seriâ indagine negotium hujusmodi scrutati sumus, atq; die 12. Mensis currentis Julij ex adcitatione præfatorum Libertinorum & rusticorum ex singulis Cameratibus, revisis plerorumq; privilegijs negotium trutinavimus. Volentes igitur

id ipſum penitius maturare, diſcutere, & tandem fine debito pro congrua Parochorum, in Cura animarum deſudantium alimonia & ſuſtentatione, quemadmodùm etiam Illuſtriſſimi Anteceſſores Noſtri augendis non minuendis decimis intenti fuerant, terminare, ſiquidem nonnulli libertini medium modium ſiliginis & medium modium avenæ de manſo penſitant juxta veterem de anno 1590, quoad villam Knipſtein ordinationem, ab alijs verò DD. Curati majora offertorialia ſeu Jura vel accidentias ob defectum prætenſæ extraditionis decimarum, idq́; titulo mercedis quodammodò juſte videntur exigere; proinde, ut litigia & controverſiæ pro æquitate & juſtitia ſopiantur & applanentur, opportunum duximus ſtatuere, ut ſupratacti Perilluſtres Domini Deputati Ven: Capituli Eccleſiæ Noſtræ Cathedralis Varmienſis, Adalbertus Grzymała Cantor, & Andreas Burchert Oeconomus, Canonici, ad ſingulos Archipresbyteratus quantocyus ſe conferant, ibidemq́; vocatis vocandis, & lectis eorum Juribus, req́; pro ratione quoq́; fertilitatis agrorum perpensâ & diſcuſsâ, Nos luculentius informent, idq́; quatenus tandem DEO auſpice, hoc anno finis querelis & litigijs hujusmodi imponatur.

De manſis verò Colonalibus regulariter omnibus decimas participabunt Parochi per modium ſiliginis & medium avenæ, non obſtantibus quibuscunq́; conſuetudinibus. Ex quo verò Jugera & ſylvæ non decimant, juxta conſtitutionem Mauritianam, Parocho tamen pro utilitate ſua, ligna intuitu

intuitu decimationis licitum est evehere, non tamen ligna, quæ pro ædificijs valere possunt, nec licitum erit Parochis ex sylva in mansis suis reperibili distrahere pro pretio. Si verò sylvas Parochianorum in toto vel in parte contingeret eruncari, tunc decimæ ad proportionem eruncationis Parocho pendentur, juxta qualitatem grani & sementis.

Molæ omnes pendent Parocho de quavis rota modium siliginis & modium avenæ. Terminum pro reddendis decimis assignamus à Festo S. Martini ad Festum Purificationis B. V. Mariæ, juxta ordinationem Mauritianam Anni 1526. die 22. Septembris. tit: Von den Geistlichen Renten.

Porrò quoad jura stolæ seu accidentia ut vocant, regulamen ex Cancellaria Nostra sument DD. Parochi.

Offertorialia, quæ obveniunt diebus Patrociniorum & per annum de altari, solius sint Parochi, quæ proveniunt ex cereis, dividantur inter Parochum & Ecclesiam; de sepulturis verò solus Parochus ceram participabit & pecuniam, sicut & de introductione mulieris post partum. De alijs videatur Constitutio Lucæ Prædecessoris Nostri. *fol. 16.*

CAPUT XXVII.

De satis & pratis, ædificijs & sepimentis, alijsq; à Parochianis præstandis.

QUandoquidem hactenus inter Antecessores & successores, sive cedentes sive decedentes Parochos, nec non

alios Beneficiatos, qui Agros ſeu Manſos Eccleſiarum vel beneficiorum poſſident, circa deſervitionem & participationem Conſeminationis unà & Creſcentiæ tam hyemalis quàm æſtivalis, tanta fuit variatio, ut quotquot fieri contingit Parochorum & Beneficiatorum memoratorum mutationes, tot etiam ferè deſervitionis & participationis hujusmodi non absq; injuria tertij fiebant abuſus, & controverſiæ, idq; ex occaſione alicujus Reſcripti Rudniciani poſt Synodalis ac ſi interpretativi prætenſi. Proinde ad tollendas in futurum quasvis injurias, abuſus, variationes & controverſias hujusmodi, unam ſtabilem methodum & Regulam deſuper ſtatuendam & inducendam eſſe duximus (quatenus inviolabiliter ab omnibus & ſingulis obſervetur & manuteneatur) prout ſtatuimus & inducimus in fundamento non ſolùm Statuti Rudniciani de ſatis & pratis, ſed & S. Congregationis Concilij Trid: Interpretum Anno 1720. die 24. Menſis Februarij ad hunc Epiſcopatum emanatæ & regulatæ, ut ſi factâ conſeminatione hyemali Parochus vel Beneficiatus in Septembri, Octobri, Novembri ceſſerit, vel deceſſerit, quartam creſcentiæ partem habeat, ſi verò in Decembri, Januario, Februario; mediam, ſi in Martio, Aprili, Majo; tres partes ex quatuor, ſive tres quartas, ſi in Junio, Julio, Auguſto, totam Conſeminationem hyemalem participet & percipiat. Æſtivalem verò quod attinet, ſi quis poſt Conſeminationem factam in Majo aut Junio ceſſerit vel deceſſerit, mediam partem creſcentiæ habeat, qui verò in Julio vel Auguſto, totam creſcentiam æſtivalem pro ſe recipiat.

fol. 290.

Eâ

Eâ tamen conditione, ut Parochus vel Beneficiatus quicunq; inde cedens vel decedens obligatus omnino sit & adstrictus pro Conseminatione, sive in parte sive in toto, prout ad cessum aut decessum suum de crescentia sive hyemali sive æstivali deservivit & participavit, grana utriusq; crescentiæ hujusmodi tam hyemalis, quàm æstivalis, successori suo relinquere. Idem quoq; intelligendum & pariter observandum volumus circa pensiones qualescunq; sive in natura sive in pecunia de Mansis vel jugeribus Ecclesiasticis aut Beneficialibus elocatis seu arendatis provenientes, quatenus eædem inter Antecessores & Successores Parochos vel Beneficiatos ad præscriptum Statuti præmissi exactè repartiantur. Quorum tamen mansorum aut Jugerum Ecclesiasticorum vel Beneficialium elocationem, sive arendationem juxta Sanctiones Canonicas quovis triennio renovari mandamus sub nullitate contractûs. In reliquo Decretum Rudnicianum quoad fœnum, stramen, ligna &c: per omnia reassumimus, approbamus & confirmamus.

Quoad ædificia Parochialia & sepimenta servetur ordinatio Illûstrissimorum Antecessorum Nostrorum in Synodo Rudn: & recentior Eminentissimi Radzieiowscij de Anno 1686. Conservatio autem intelligenda, ut si pars integrans prudentis viri arbitriô corrupta inventa fuerit, Parochiani, qui hic & nunc ad eam reparandam obstricti sunt, teneantur procurare reparationem, si verò parvitates occurrerint easdem Parochi reparabunt, ut in Rudniciana. *fol. 280.*

Quod si verò post triennium ingressûs Parochi, Parochiani non tradent integra sarta tecta, teneantur eadem semper conservare.

Exactionem filorum ducendorum ab Inquilinis hortulanis ac solutis interdicimus.

CAPUT XXVIII.

De Judicibus Diœcesanis & Examinatoribus Synodalibus.

EOs, præsenti Synodali Statuto, ad quos Rescripta Curiæ Romanæ emanatura dirigantur in Judices, assignamus, scilicet Illustrissimum, Perillustres & Rñdissimos Dominos Joannem Kurdwanowski DEI & Apostolicæ Sedis Gratiâ Episcopum Marochiensem Suffraganeum & Præpositum, Bernardum Theodorum Liberum Baronem de Schenck Decanum, Michäëlem Remigium Laszewski Custodem, & Adalbertum Grzymała Cantorem, Prælatos & Canonicos Ecclesiæ Nostræ Cathedralis Varmiensis.

Examinatores verò Synodales Perillustres Dominos Joannem Link, Josephum Reyna, Claudium Hugvenin Canonicos itidem Cathedralis Nostræ Varmiensis; nec non AA. RR. PP. Josephum Rudomina, & Hieronymum Czernik Soc: JESU, Professores Theologiæ, tum Georgium Stoll S.J. Professorem SS. Canonum in Collegio Brunsbergensi.

CAPUT

CAPUT XXIX.
De Testamentis & intestatis.

Um dolenter experimur Executiones Testamentorum remoram pati, providè igitur Executorum muneri obire volentes statuimus *imo*, ut vitâ functo Testatore, nullenus in dispositionem derelictorum demortui se ingerant Executores, nisi prius Inventarium in præsentia Archipesbyteri vel alicujus vicinioris Parochi (nil sibi appropriando sub pœna Excommunicationis ipso facto incurrenda) confecerint, quô confectô repositoria seu asservatoria sigillis suis munient.

2do. Inventariô confectô Testamentum simul cum eodem Nobis exhibeant in ordine ad approbationem.

3tio. Nullatenus ultra annum prorogetur Testamentorum executio, executione verò peractâ, calculus Nobis, seu Officio exhibeatur.

4to. Si autem aliquis ex Clericis, aut Beneficiatis intestatus decesserit, tunc Archipresbyter loci, illico ad residentiam demortui descendat, ibidemq; inventarium rerum derelictarum (nil pariter sibi appropriando) in præsentia duorum Testium, fide dignorum, conficiat, vel jam confectum revideat & obsigillet & Nobis quantocyus denunciet ac inventarium remittat.

Porrò ex intestatorum Bonis ac derelictis, absolutâ sepulturâ, persolutis debitis, expeditâ familiâ, Consolatisq; Consangvi-

ſangvineis, & propinquis ejusdem, maximè pauperibus, fundatoq; pro anima Defuncti Anniverſario, in illa Eccleſia, ubi deſervivit, atq; parte pro fabrica Eccleſiæ deſignatâ, quod reliquum erit, arbitrio Noſtro in pios uſus reſervamus diſponendum.

CAPUT XXX.
De Monialibus.

Cùm nullæ Sanctimoniales cum clauſura in hac Diœceſi ſunt fundatæ, verùm aliquæ tantùm Congregationes Virginum Brunsbergæ, Vormditi, Heilsbergæ, Reſſelij, non quidem ſub clauſura ſtricta, obedientia tamen, alijsq; votis ſimplicibus juxta præſcriptas ab Illuſtriſſimis Anteceſſoribus Noſtris, ſignanter Cromero & Tilicio regulas, à Legato Pontificio approbatas, viventium, eò quòd Religioſis virtutibus & vitæ ſanctimonia ſint præditæ & orationibus ac manualibus honeſtis tamen laboribus vacantes, jam à duobus propè ſæculis bonæ famæ odorem, morum exemplaritate præſeferant, eas proinde, ut in Spiritu & virtute magis & magis ad DEi laudem proficiant, libenter circa jura conſervamus.

CAPUT XXXI.
De Eccleſia Croſſenſi.

IN Croſſen Eccleſiæ erectio & fundatio novella Cleri ſæcularis Diœceſani, de Anno 1720. 8. 7bris, typis data, favo-

favore ejusdem Cleri, præsenti Constitutione Synodali à Nobis acceptatur, firmatur & roboratur ad perpetuam rei memoriam.

CAPUT XXXII.

De Sepulturis.

SAtis prolixè obsonat Rudniciana Constitutio de funeribus & sepulturis, cui nil singulare addendum duximus, præter commendationem miserabilium, pauperum, quos gratis exemplô Tobiæ, Curati sepelient. Quantum verò ad fornices familiares seu hæreditarios in Ecclesijs, ij non sunt extendendi ad gratuitam in his Sepulturam ad quosvis Cognatos & affines longinquos, sed tantùm ad descendentes in linea recta, vel proximos in collateralibus, decernimusq; quoad reliquos, commodum ex eorum depositionibus ibi pertinere ad Ecclesiam.

idq; ad mentem Can. quæsta est. S. unac. 13. q. 2. & S. peti.

CAPUT XXXIII.

De executione Statutorum Synodalium.

VT Statuta præsentia Synodalia proficua, salubria, non solùm paginis hisce retineantur, verùm in observantia, executione & memoria vigeant, statuimus & ordinamus, ut DD. Archipresbyteri seriam adhibeant attendentiam circa visitationes, Officiales etiam Castrenses & Magistratus, cùm

M requi-

requisiti fuerint, sub interminatione ejusdem pœnæ, quæ in recessu Anni præteriti 1725. die 16. Julij descripta continetur, assistentiam præbebunt.

Acta & Statuta præmissa lecta sunt & publicata in Ecclesia Archipresbyterali Heilsbergensi Anno Domini 1726. die 14. & 15. Mensis Julij. Pontificatûs SSmi Domini Nostri Domini Benedicti Divinâ Providentiâ Papæ XIII. Anno 3tio Indictione Romana IV. Præsentibus ut suprà pag. 4.

Ita est Nicolaus Antonius Szulc
Canonicus Guttstad: N. A.
& Eppatûs Varm: Cancell.

VOTVM
SUÆ CELSITUDINIS ILLUSTRISSIMÆ
Post peractam Synodum.

DEO TER OPTIMO MAXIMO immensæ & immortales sint laudes, quod modernum Actum Synodi, tertium autem in vita mea inchoare feliciter ac admirabili suâ Providentiâ terminare concesserit, ut autem multiplex fructus inde sequatur pro gloria Ejus, pro utilitate & tranquillitate Diœcesis hujus, ac cum temporali consolatione, æterna omnibus in vinea Domini laborem continuantibus merces & corona, unicum est & intimum hoc Pastorale votum meum, quo omnes hic præsentes me in labo-

laboribus adjuvantes, mihi aſſiſtentes, & actum hunc præſentiâ ſuâ exornantes proſequendo, fauſta quævis apprecor, eorumq; ſemper cum ſingulari affectu recenti memoriâ recordari volo.

GRATIARUM ACTIO
CELSISSIMO PRINCIPI, ILLUSTRISSIMO & REVERENDISSIMO DOMINO ANTISTITI
Poſt Synodum finitam Anno 1726.

die 15. Julij à Promotore Ejusdem Synodi Perilluſtri & Reverendiſſimo D. MICHAELE REMIGIO LASZEWSKI Cuſtode Varmienſi dicta.

GRatulata nuper ſibi Varmia ingreſſum tuum, Princeps Celſiſſime, quia ſub Auſpicijs & Regimine tantæ Dignitatis tantiq; Nominis Principis magnam ſibi ominabatur felicitatem. Magis imò maximè nunc Celſitudinem Veſtram ſibi gratulatur, uti non tantùm rariſſimarum virtutum Dominum, Principem & Magnanimum Provinciæ iſtius Defenſorem, ſed quod ſummum eſt, Paſtorem Evangelicum ſe inveniſſe recognoſcit. Plurima tranſierunt luſtra, plures Olympiades, ex quo Varmia habuit Principes, non tantùm æq; Paſtores, qui ovibus ſuis Panem frangerent & vitiorum meandros præſcinderent ac præviderent: ades tandem exoptatiſſimus, Princeps Celſiſſime, qui Varmiæ deſideria, Noſtrum Omnium complêſti vota. Synodum hanc

totam vides in Domino exultantem, & præ summo gaudio in auspicatum Epinicion erumpentem: Vivat Christophorus, vivat Princeps, vivat Pastor Pastorum Gregis Dominici in Varmia. Sed quæres, Princeps Celsissime, cur omnes Celsitudini Tuæ dicamus Vivat? Vivas; quia dispersa collegisti, confracta solidasti, disjuncta adunâsti; dispersa collegisti sanctis in hac Synodo sancitis Legibus, solidâsti præceptis & monitis, adunâsti Charitate & Pastorali exemplo. Hæc tua facta loquetur ætas, testabuntur fasti, sæcula mirabuntur, Patres narrabunt filijs & nepotibus, nos interim dum aliud non valemus pro Paterno zelô, labore & patientia Principi & Patri Optimo, Pastori & Præsuli vigilantissimo circa cordiale longævæ Conservationis & felicissimorum successuum votum, æternas litamus & dicimus grates & gratias.

S E R M O

Perillustris & Reverendissimi Domini ADALBERTI GRZYMAŁA Cantoris & Canonici Varmiensis, in Synodo habitus.

In Nomine Domini, Amen.

Vocavit Josve omnem Isräëlem, Majoresq; Natu, dixitq; ad Eos: Estote solliciti, ut custodiatis cuncta, quæ scripta sunt in volumine Legis. *Josve 23. v. 2. & 6.*

Psal. u. v. 1. 2 *CONfitebimur Tibi Domine hodie in toto corde Nostro, in Concilio hoc Justorum & Congregatione, magna opera Tua*

ra Tua admirantes, & exquisituri in omnes Voluntates Tuas,
Pastorali sollicitudine Vigilantissimi Præsulis Nostri congre-
gati *Fratres in unum*. Confitebimur, inquam, Tibi Domine
hodie, eò quòd memor fueris in sæculum Testamenti Tui, ac
post integrum elapsum sæculum, Nos, *qui usq; nunc sumus Te-* *Act. 13. v. 31*
stes Tui ad plebem, Testes populi, convocaveris in Unitate
Spiritûs, idem sentientes, voce Vicarij Tui zelosissimi Pastoris
Nostri *consolantis Nos, testificantisq;, ut ambulemus dignè* *1. Thessal. 2.*
DEO, qui vocavit Nos in suum Regnum & Gloriam, ad *v. 12.*
agendum & constituendum de ijs, *quæ ad Consummationem* *Ephes. 4. v. 1.*
Sanctorum, in opus Ministerij, in ædificationem Corporis
Christi, visa fuerint Ipsi & Spiritui Sancto. O diem hanc
Omnibus Nobis, populisq; jucundissimam! *diem expecta-* *Orator Trid.*
tissimam! quam ut viderent, exultarunt in spiritu Patres
Nostri; *Nos non solùm videmus, sed & celebramus & ga-*
visi sumus: ad quam videndam, ultra centum annos ex-
pectandum erat, ut nimirum tantò gratior Nobis eveniret
hodie, quantò diuturnior, ac molestior fuerat expectatio.
Confitebimur igitur Tibi Domine, *qui glorificaris in Con-* *Psal. 88. v. 8*
silio Sanctorum, gratias agentes, quòd congregaveris Nos,
quos posuisti regere Ecclesiam DEI, quam acquisivisti San- *Act. 20, v. 28*
guine Tuo, ut prospiciamus, consulamus, & *attendamus*
Nobis & Universo Gregi. Christophoro deinde Domino *Ragazonus*
& *Præsuli Nostro Optimo, atq; Pientissimo Pontifici, Gratiæ* *Episcopus.* *Nazianze-*
perpetuæ ac singulares habendæ sunt (loquor sensu Infulati *nus in ult. Sess.*
Tridentinæ Synodi Oratoris ad Pium IV.) *qui cùm primùm* *Conc. Trid.*

 hanc

hanc Cathedram aſcendit, tantô Synodum hanc inſtaurandi exarſit deſideriô, ut in eo omnes curas & cogitationes defigeret. Hanc inter tot tantasq; Senatorij, publiciq; ſtatûs ſollicitudines ratus primam, principemq; præmiſſâ Eccleſiarum totius Diœceſis Generali Viſitatione, quà *Noſtrum*, univerſiq; Gregis *cuſtodiret ſpiritum*, ad coram convocatos Earundem Rectores, ſuſcepti Miniſterij, Vocationisq; ſuæ Paſtoraliter commonefacere, Apoſtolicô, quô Ipſe flagrat, ſingulos accendere zelô, ſuô principali omnes animare ſpiritu, ut *alligatô eô, quod in Nobis confractum, conſolidatô quod infirmum, ſanatô quod ægrotum eſt, quæſito quod perierat*, abſolutiſſimos Boni Paſtoris adimplens numeros, Omnes ſibi conformando, Paſtorum Prototypo conformaret Chriſto.

Iob. 10. v. 12.

Ezech. 34. v. 4.

Debet profectò poſt DEum perennes Diœceſis hæc Varmienſis gratias ſuis Præſulibus, Provincia Principibus, Tuis Celſiſſime Princeps Prædeceſſoribus, quòd illorum irrigata ſudoribus, laboribus exculta, cuſtodita Vigilijs, propugnata præſidiô, protectione munita, Authoritate defenſa, per Divum Adalbertum de ſtemmate Roſarum, Epiſcopum & Martyrem, Pruſſiæ Apoſtolum, primùm annuntiatam, nullis erroribus violatam, nunquàm everſam; tentatam quidem, ſed Epiſcoporum Sollicitudine & Pietate incorruptam ſtabiliter usq; huc retinuerit S. Fidem Romano-Catholicam. Omnium horum peculiariter reminiſci longum foret; Nonnullorum tamen hic inſtituere memoriam, quorum Acta in hanc

hanc Provinciam & Diœcesim adeò sanctè & solidè derivârunt, ut hodieundum memorabilia ac immortalia censeantur, dignum est & æquum. Vivit etenim adhuc vividum illud monumentum Lucæ Episcopi, qui etsi nunquàm risisse feratur, omnia tamen læta & jucunda huic Varmiensi Diœcesi & Provinciæ præstitit, dum pro Ecclesiastico Ordine prima de Anno 1497. die 20. Febr. Constitutionum Synodalium jecit fundamenta, quæ etiamnum extant. *Lucas Episcopus.* Vestigijs Ejusdem Lucæ non minùs zelosè, quàm salubriter incessit Mauritius, qui præter plurimas Politicas salutares sanctiones, non sinè pio mœrore advertens è Germania in Prussiam virus hæreticæ pravitatis serpere, providè cum suo Ecclesiæ Cathedralis Capitulo Anno 1526. die 22. Septembris Legem tulit, ne quis Hæreticus hic Bona immobilia possidere, aut Domicilium figere, quinimò nec ultra Mensem, quocunq; prætextu commorari pcsset. *Mauritius Episcopus.* Fixit tandem Gentilitium Pedem suum cum Pedo Pastorali in hac Cathedra Varmiensi Hosius, qui sicuti Eminentissimus in Dignitate, ita in dictis & factis gloriosus, conspicuus in Virtute; qui veluti Augustinus Hæresim Manichæorum in Africa, ita Hic Luteranorum, & Calvinorum protunc vehementer in Prussia, Germania, imò & Polonia grassantem profligare studuit. *Hosius.* Tam multa piè, subtiliter, & copiosè scripsit, ut Doctrinam Christianam in tota Europa, præsertim in Synodo Tridentina, cujus Præses extitit dignissimus, maximè illustrârit. Successit Suæ Eminentiæ adhuc in vivis Coadjutor, *Cromerus.*

jutor, vivus & verus in doctrina, zelo & scriptis Successor Cromerus, qui peculiari sanctitate, exemplô, & exemplari Antecessorum suorum, Constitutiones Legum Synodalium auxit incrementô. Non sinè particulari teneritudine commemorandus hic venit Simon ille (non Filium Oniæ, sed Patrem Patriæ, penultimæq; Synodi Varmiensis Authorem intelligo Rudnicium) qui nihil, quod aut Clero scitu necessarium, aut ædificationi & instructioni Fidelium expediens, prætermisit. *Verè Sacerdos Magnus, qui in vita sua suffulsit domum, & in diebus suis corroboravit Templum.* Nam in Urbe Elbingensi principalem de manibus Hæreticorum vindicavit Ecclesiam, Regiomonti itidem pro Romano-Catholicis Templum ædificari, debiteq; dotari procuravit, aliaq; plurima singularissimæ Pietatis, Zeli & Religionis documenta post se reliquit. De Joanne Stanislao Sbąscio, Tuo Celsissime Princeps, Magno Avunculo, quem Paterna Pietas erga omnes, debitaq; Pastoralis Officij Religio Nobis adhuc immortalem exhibet, quid dicam? Ille etenim nihil aliud, quàm DEI Gloriam, & salutem populi spirabat, nihil aliud, quàm indigentium & miserabilium inopiam sublevabat, universæq; Provinciæ & Diœcesis indemnitatem ita defendebat, ut Universorum Amorem vicissim in se traxisse visus fuerit, ac si Fasciâ Suâ Gentilitiâ in Animum & Affectum suum omnes colligâsset. Hinc memorabili exemplô evenit, quod triginta circiter Theologiæ, Juris, Medicinæ Doctores, ac in Regiomontana Academia Professores,

Ecclesiast. c. 50. v. 1.

Sbąscius.

res, Magiſtros, & Studioſos, omnes inſignis eruditionis Viros, in hac Domo DEi Anno 1694 ejuratâ hæreſi, S. Romanæ Eccleſiæ reconciliaverit, reconciliatosq; liberaliſſimè providerit. Perennat quoq; adhuc in cordibus noſtris amor ille, & deliciæ Cleri Varmienſis Andreas Zaluſcius, *Zaluscius.* qui dum magna pro ſua ſumma ſollicitudine, & ingenio, favore provinciæ & gregis ſibi crediti adniteretur, belli Svetici vaſtitas, armorumq; & hoſtium intemperies, quâ totum fermè ipſius regimen vertebatur, omnem hujus Præſulis præruperunt Virtutem. Horum omnium Nomina, cùm jam beatæ prædeſtinationis liber adſcripta retineat, nobis in benedictionibus dulcis recordationis causâ meminiſſe ſufficiat. Nec prætereundam cenſeo gratam memoriam Celſiſſimi Theodori Regni Poloniæ Primatis, primiq; Principis *Potocius.* feliciter moderni, immediati, Celſiſſime Princeps, in hac Cathedra Varmienſi Anteceſſoris Tui, Tuiq; in Celſiſſimo Fratre Tuo Staniſlao Primatialis Eminentiæ Succeſſoris, quem licèt invida Fraumburgo Gneſna lucrata ſit, Illi tamen Provincia reſtauratas arces, Illi à ruderibus & ruinis Sveticis vindicata & priſtino decori reſtituta debet palatia, Illi Templa decorem, Religio augmentum, populus publicam tranquillitatem, poſteritas memoriam, univerſi pro protectione devotionem, pro patrocinio ſubmiſſionem, reverentiam, gratitudinem debemus ac vovemus perpetuam.

Ac ut cæteros venerabundo colam ſilentio (namq; tutius eſt, melius poteſt reverentia muta dicere de tantis) Uni

N Tibi

Tibi Celsissime Princeps; Illustrissime & Rñdissime Præsul debemus Omnia, qui & Omnium merita in Te adunâsti, & Oecumenicam planè Synodum in Te Uno omnium laudabilium Antecessorum Tuorum congregâsti: Qui quantopere Ecclesiasticæ Disciplinæ, Cleriq; laudabilem institutionem desideres, ostendit Principe, & tanto digna Præsule præclara illa cogitatio & cura, quâ Diœcesanæ Synodi absolutionem (*cujus scopus sit unicus bonorum morum reductio, & emendatio malorum*) à Prædecessoribus Tuis sæpe animo destinatam, mente simul, manuq; urgendam suscepisti. Quare cùm primus post centum & ampliùs annos in fervore Apostolici Spiritûs id renovare in Grege Tuo, quod antiquatum; illud revocare, quod vetustate obliteratum; redintegrare, quod antiquitate collapsum per præsentem Synodum aggrederis: *Verè Tibi & ex animo gratulamur, quod tantam Tibi lætitiam, tantam Tuo Nomini laudem (id quod maximè Divinæ Benevolentiæ in Te argumentum est) Dominus præ cæteris Tibi reservaverit Pontificibus, quem nos precibus omnibus, & votis supplices oramus, ut Te nobis incolumem pro Ecclesiæ suæ commodo & incremento, quàm diutissimè conservet.* Benedicite ergo Sacerdotes Domini Domino; congratulemini invicem, qui statis in Domo Domini, *talem habentes Pontificem.* In voce loquitur ad Vos, quos in sortem sollicitudinis suæ, & allevationem Episcopalis oneris adscivit, & convocavit: *In voce* Pastorali *dicit* ad Vos: *Obaudite me Divini Fructus*, Flos & Germen Ecclesiæ. *Florete*

Paul. III. in Conc.

Ult. Synod Diœcesana Varmien. fuit Anno 1624. Maji.

Orator. Trid. ad Pium IV.

Ecclesiast. 39 v. 17.

Florete sicut Lilium (& quasi flos Rosarum in diebus vernis. Date odorem, & frondete in gratiam) Nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum, sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut DEI ministros. Eccl. si. 50 v. 8. Eccl. siast. 39 v. 19. 2. Cor. 6. v. 3. 4.

Quod igitur Josue I. c. Dominus Salvator, fecit olim convocando Isràëlem, majoresq; natu; hoc facit hodie alter extra Palæstinam Josue Dominus Salvator moribus ac vitæ sanctitate magis, quàm Nomine ferens Salvatorem Christophorus, Celsissimus Princeps, Illustrissimus Antistes ac Dominus Noster, quiq; pro Apostolico munere *Protector est Salvationum Christi*, dum pietate ac integritatis pro domo DEi Seraphicô accensus zelô, convocat Majores natu de Cathedrali ac Collegiata Ecclesiis, & universum Isràëlem, scilicet: *Genus Electum, Gentem Sanctam, Populum acquisitionis, Regale sacerdotium. Alter Josue*, cui, sicut priori ad continuanda prælia breves fiunt dies naturales & ordinarij, quibus Diœcesim lustret, ad alloquium rarò affabilitatis in Principe exemplô admittat subditos, Ipse pro sacro Tribunali sedens pœnitentium confessiones excipere non intermittat, seq; totum, cum demissione Celsissimæ Dignitatis Suæ, omnium, viliorum etiam saluti lubentem & indefessum impendat (prouti nuper in Cathedrali, tempore Jubilæi cum intima admiratione & magna ædificatione ipsi vidimus, atq; oculis nostris spectavimus) Ipse Verbi Divini pabulo reficiat oves, quibus cum hoste, quâ visibili, quâ invisibili, pro suorum indemnitate tuenda, quâ fusis orationibus, indictis supplica- Ps. 27. v. 8. 1. Petr. 2. v. 9.

N 2 tioni-

Hebr. 3. v. 1. tionibus publicis, protractis consilijs confligat. *Unde Fratres Sancti, vocationis cælestis participes, considerate Pontificem confessionis vestræ*, & imitatores estote Illius, sicut &
2. Cor. 7. v. 12. Ipse Christi, admiramini zelum Pontificis Nostri, qui *ad manifestandam sollicitudinem suam, quam habet pro vobis*, in-
Rom. 12. v. 7. 8. desinenter *Vos docet in doctrina, exhortatur in exhortando*, ac præsenti Conventui præest in sollicitudine. Estote igitur, adhortor vos, ore ac voce mei & vestri Pastoris) quamvis
2. Cor. 8. v. 7. & *Ipsi in omnibus abundatis fide & sermone, & scientiâ, & sollicitudine,) ita ut possitis alterutrum monere.)* Estote, in-
Rom. 15. v. 14. quam, solliciti, ut custodiatis cuncta, quæ scripta sunt in volumine Legis.

In immensum ferè excreverunt Legum Ecclesiasticarum volumina; in tomos, ac integros bibliothecas exundârunt canones, institutiones, decreta, quibus obstringimur ac obligamur Sacerdotes Domini. Nihil siquidem à Majoribus nostris, quod ad benè beatéque vivendum, tum ad sanè & rectè sentiendum, tum ad laudabiliter agendum desiderari possit, omissum est. Habemus continuò præ oculis, terimus quotidiè manibus anteriorum Constitutionum Synodalium volumen, in quo quidquid aut Clero scitu necessarium, aut instructioni & ædificationi populi expediens, nihil prætermissum. Verùm Leges, etsi optimæ sint, muta tamen res est; ut igitur loquantur & moveant; ut persvadeant & convincant, animandæ sunt. Nos vivæ ac loquentes Leges simus, & Idæa quasi ac Regula, ad quam mores, actiones ac studia

ſtudia regulentur, atq; ita ſibi quisq; perſvadeat, nihil antiſquis, nihil novis conſtitutionibus perficiendum, nihil è Diœceſis commodo ad ſalutem animarum ſucceſſurum, niſi quisq; quantum in ſe eſt, animatâ Lege, vivô exemplô, ſtudiosè præſtiterit: *In omnibus vosmetipſos præbete exemplum bonorum operum. Exemplum ſitis Fidelium in verbis, in converſatione, in charitate, in fide, in caſtitate.* Ab hoc nimirum, quicunq; vobiſcum verſantur, legem accipiunt, quâ fit, vi quâdam occultâ ac ſvavi, vt totâ voluntate in rem præceptam ferantur ſubditi, non aliter, ac in ea feruntur, quæ amant. Majorem longè vim & efficaciam, imò imperium in animos populi Paſtorale exercet exemplum, quàm magnes in ferrum, aut ſuccinum in paleas. Nam uti ait Tridentinum: *Nihil eſt, quod alios magis ad pietatem, & DEi cultum aſſiduè inſtruat, quàm eorum vita & exemplum, qui ſe divino miniſterio dedicárunt.* Cùm enim à rebus ſæculi in altiorem ſublati locum conſpiciantur, in eos tanquam ſpeculum reliqui oculos conjiciunt, ex iisq; ſumunt, quod imitentur. Scimus prærogativæ noſtræ eminentiam, quam nobis impoſitio manuum, & dignatio Sacerdotalis contulit, quod habeamur, & ſimus mediatores, ſequeſtri & arbitri inter Deum & homines: *Medius ſtat Sacerdos inter DEum & naturam humanam.* ait aureum os Eccleſiæ, qualem ſe Moyſes profeſſus eſt Deutr. 5. v. 5: *Ego Sequeſter & Arbiter fui inter DEum & vos. Ad mediatoris autem officium propriè pertinet* (ait Angelicus Doctor) *unire eos,* inter

Marginal notes: Tit. 2. v. 7. — 1. Timot. 4. v. 12. — Trid. S. ſ. 22. c. 1. — S. Chryſ. ſt. — Deut. 5. v. 5. — S. Thom. 3. p. q. 26. art. 1

inter quos est mediator. Nam extrema uniuntur in medio. Sacerdotibus proinde curare incumbit præcipuè, ut perpetuum inter DEum & homines vigeat commercium; Nihil Sacerdotibus non agendum est, ut DEum trahant ad homines, & homines ad DEum: DEum quidem ad homines precandi studiô, homines ad DEum vitæ exemplô; Sed quod exemplum vulgarem virtutem superet. Nam si sequestri ac mediatoris munus est homines ad DEum trahere, consequens necessarium est, plus ut ille virtutis habeat, qui trahit, quàm qui trahitur, & non sit *sicuti populus, sic & Sacerdos.* Quare supra popularem sortem hominum evecti, assumpti ex hominibus, altiores communis perfectionis Christianæ fastigio, sint necesse Sacerdotes Altissimi; quippe illos DEus elegit de mundo, quibus dixit: *Dij estis & Filij Excelsi omnes.*

Isaia 24. v. 2. *Ps. 81. v. 6.*

Neq; solùm perfectioris vitæ, ac non vulgaris pietatis exemplô, verùm etiam potentes verbô & opere, seu utrâq; manu ædificemus Ecclesiam. Prædicatione etenim summâ curâ & constantiâ susceptâ instituendum populum novimus, cùm habeamus legem & debitum inexcusabile, & necessitas nobis incumbat, *Vos enim estis Presbyteri in populo DEi, & ex vobis pendet anima illorum,* quibus vos juratâ curâ præesse, prædicatione prodesse debetis; *ad eloquium vestrum corda eorum erigite,* divinis populum imbuite mysterijs docete viam spiritûs in legis divinæ observantia, vitiorum fugâ, virtutum amore, deniq; in omnibus his, quæ ad salutem vestram, & vestrorum sunt necessaria. *Videte vocationem*

Judith. 8. v. 21. *1. Cor. 1, 26.*

tionem Vestram: & in ejus lumine ambulantes, non declinate neq; ad dextram, neq; ad sinistram. *Sit Nostra conversatio* sancta, ut considerantes Conversationem Vestram sanctam, *secundùm Eum, qui vocavit Vos sanctum; & ipsi in* 1 Petr. 1. v. 15
conversatione sancti sitis. Sit charitas perfecta juxta monitum Apostoli commendantis *Charitatem Fraternitatis.* Rom. 12.
Et iterum ad Ephes: *Obsecro vos ego vinctus in Domino,* Ephes. 4. 12.
ut dignè ambuletis vocatione, quâ vocati estis, cum omni humilitate & mansvetudine, cum patientia, supportantes invicem in charitate. Verum de *Charitate Fraternitatis,* Thessal. 4. 9.
non necesse habemus vobis dicere, ipsi enim à DEO didicistis, ut diligatis invicem. Sit *hospitalitas* commendata: *Hospitalitatem nolite oblivisci, per hanc enim latuerunt qui-* Hebr. 13. 12.
dam Angelis hospitio receptis. Sit *Mansvetudo* modesta, in corrigendis præsertim errantibus, reminiscentes, *quòd & ipsi circumdati simus infirmitate, & ex hominibus assum-* Hebr. 5. v. 1. 2
pti, ut condolere possimus iis, qui errant. (Servum enim Domini non oportet litigare, sed mansvetum esse, ad omnes do- 2. Thim. 2. 24
cibilem, patientem, cum modestia corripientem eos, qui resistunt veritati. Avaritia autem, *quæ est idolorum ser-* Coloss. 3. v. 5
vitus, nec nominetur in nobis.) Sed *sint mores nostri sine* Hebr. 13. v.
avaritia, contenti præsentibus; Ipse enim dixit, Non te de- 5. 6.
seram, neq; derelinquam, ita ut confidenter dicamus: Dominus mihi adjutor. In summa: Estote solliciti, ut custodiatis cuncta, quæ scripta sunt in volumine Legis.

Rogamus Vos ergo per adventum Domini Nostri JEsu Thessal. 2. v. 2

Christi,

Christi, & nostræ Congregationis in ipsum, ut non cito moveamini à vestro sensu. & quæ in hoc loco, dictante Spiritu Sancto, verbis sancita sunt, quæ in mellifluis Rosarum suarum centifolijs svavitate ac lenitate Apostolici Spiritûs inaravit Digitus DEi per Pastoralem manum Optimi & Pientissimi Præsulis Nostri, ea cordibus inaretis, & re ipsâ præ-
2.Cor.8. 20. stetis reduces in Ecclesijs vestris: *Ne quis nos vituperet in hac plenitudine, quæ ministratur à nobis, providentes bona non solùm coram DEO, sed etiam coram hominibus.* Tibi Celsissime Princeps, Illustrissime & Reverendissime Antistes
Acclamat. & Præsul Noster, Præconi Veritatis *perpetua memoria ma-*
Conc. Trid. *gnæ Gratiæ;* Dominus retribuat pro Paterna erga nos sollicitudine, quos attraxisti in odorem svavitatis Rosarum Tuarum, ac ex ijs præsenti apum examini præparas mella svavissima sapientissimarum Institutionum & Evangelicæ Doctrinæ, Tibi multi anni, totq; jure debentur Celsitudini Tuæ, quæ præsentem congregavit Synodum, quot inter modernam & ultimam intercessêre, & qui omnium Illustrissimorum Antecessorum Tuorum, Episcoporum Varmiensium adimples merita & elogia, Illorum ætatem è merito superaddas annis, ac post seram ætatem, unà cum commisso Tibi Grege ad vitam pervenias sempiternam. Hoc Synodi præsentis, hoc Cathedræ, hoc Collegiatæ, hoc Universi Cleri, hoc populi votum est. Vobis Congregatis vita & felix peractâ Synodo, auditis decretis ad Ecclesias vestras reditus, quibus *Decretis inhærentes, digni*

redda-

reddamur miſericordijs, & gratiâ Primi & Magni Summi Sacerdotis JESU Chriſti DEI, intercedente ſimul inviolatâ Dominâ Noſtrâ Sanctiſſimâ Virgine & Matre DEI, ac SS. Andreâ Apoſtolo, Adalberto Epiſcopo, Floriano Martyribus, cœterisq; hujus Diœceſis & Provinciæ Patronis Tutelaribus. Fiat, Fiat, Amen, Amen. *Acclamat. Conc. Trid.*

Ad M. D. G. B. V. M. Honorem, Sanctorumq; OO. Venerationem.

Index rerum & materiarum in hoc opere Synodali contentarum.

Primus num: significat caput, alter folium.

A.

S. Adalberti festum quando in Diœcesi Sambiensi, & quomodo celebrandum. c. 5. fol. 23.

Archipresbyteri tenentur visitare & circa visitationes inquirere, conventum facere, casus proponere morales, ac de his omnibus Cancellariam specificè obsigillando acta, informare. c. 3. fol. 17.

Actus doloris & amoris, aliæq; preces saltem à manè & vesperè peragendæ. c. 5. fol. 23.

Administratio Sacramentorum sine exigentia pretij vel mercedis; de consvetudine autem liberè oblata post administrationem Sacramenti Parochis non interdicuntur. c. 6. fol. 24.

Absolutio danda ab approbato Sacerdote. c 12. fol. 34.

Absolutio, quibus denegari vel differri potest. c. 12. fol. 35.

Archipresbyteri de vita & moribus testimonium dabunt aspirantibus ad ordines. c. 13. fol. 35.

Applicatio ad studia commendatur Clericis tam in minoribus, quàm majoribus Ordinibus. c. 13. fol. 38.

Administratio sacramenti Extremæ Unctionis; quibusnam conferri & denegari potest à Sacerdote. c. 14. fol. 51.

Adulterini filij non sunt legitimi per subsequens matrimonium. c. 15 fol. 55.

Actus contritionis cum populo quan-

quando eliciendus à Parocho. c. 16. fol. 55.
Aquæ benedictæ, & salis commendatur usus in domibus & locis. c. 19. fol. 65.

B.

Braxationibus dies festivi & Dominici non profanentur. c. 5. fol. 22.
Baptismi administratio, & quæ observanda circa eandem. c. 7. fol. 25.
Baptismus in forma Ecclesiæ ab hæreticis collatus, validus est, nec iterari potest. c. 7. fol. 24.
Brevitas concionis recommendatur Concionatoribus. ibidem.
Brevis formula generalis confessionis quando facienda. c. 16. fol. 59.
Bona immobilia emere aut sub arenda tenere, possidere hæretici non possunt. c. 17. fol. 60.
Benedictiones aquæ, herbarum, candelarum ubi fieri debent? c. 19. fol. 64. & 65.
Beneficia super bonis & fundis stabilibus erigi debent juxta Bullam Pij V. c. 25. fol. 78.
Bona, in quibus Summæ capitales Ecclesiasticæ hærent, & quomodo summis providendum. c. 25. fol. 79.
Beneficiati à quonam exsolvendi sunt pro termino censûs annui. c. 25. fol. 79.
Bona, decimas, & Jura occupantes, non restituentes anathemati subjacent. c. 26 fol 80.
Beneficiati quidnam participent de satis & pratis. c. 27. fol. 84.

C.

Concionatores tam sæculares, quàm regulares obligantur ad emittendam professionem fidei. cap. 1. fol. 13.
Clerici ad sacros majores ordines aspirantes obligantur circa inscriptionem provisionis vel examen ad professionem fidei. c. 1. fol 13.
Clericorum status & vita qualis esse debeat. c. 2. fol. 14. & 15.
Charitas mutua inter Clerum commendatur. c. 2. fol 16.
Curati debent in vicinia visitare, informare collimitaneos Catholicos sine exigentia alicujus stipendij. c. 4. fol 18.
Catholici inter hæreticos manentes

tes quomodo curæ habendi, à vicino Parocho. c. 4. fol. 18.
Concionem negligentes Parochiani puniendi? c. 5. fol. 21.
Confirmationis Sacramentum reiterari non poteſt, idq; ſæpiùs inculcari debet Paræcianis. c. 8. fol. 26.
Confeſſarius quomodo ſe in confeſſionali gerere debeat circa pœnitentes. c. 12. fol. 34.
Conjuges plebei rixantes compeſcendi. c. 5. fol. 55.
Concio qualis eſſe debeat. c. 16. fol. 56.
Catechiſmus recommendatur Parochis per annum in concionibus. c. 16. fol. 57.
Cera de offertorialibus quomodo dividenda. c. 26. fol. 83.
Confiteri non debent Sacerdotes in Alba & Stola. c. 12. fol. 36.
Conventus Archipresbyteralis, & quid ſervandum in illo. c. 3 fol. 17.

D.

Devotio tempore calamitatis vel neceſſitatis peragenda. c. 4. fol. 20.
Damnum grave emergens die feſtivo. c. 5. fol. 21.
Domeſtici manè & veſperè orare debent domi, item ante & poſt ſumptionem cibi, id obſervandum omnibus Patribus vel matribusfamilias. c. 5. fol. 22.
Deſponſationes debent coram Parocho loci fieri. c. 15. fol. 53.
Denunciationes, qualiter & ubinam fieri debeant circa deſponſatos. c. 15. fol. 53.
Deſponſandi examinandi ſunt in rudimentis fidei. c. 15. fol 53.
Deſponſati poſt ſponſalia cohabitare non debent, ſed quantocyùs copulari. c. 15. fol. 54.
Dominicâ menſis quidnam poſt concionem obſervandum à Paracho. c. 16. fol. 59.
Decimas omnes tenentur reddere etiam de prædialibus manſis. c. 26. fol 80.
Domus & ædificia Parochialia à quo reparanda & conſervanda. c. 27. fol. 85.

E.

Exemplo bono ut præeat Clerus. c. 2. fol. 14.
Educatio filiorum inter Catholicos præcavenda. c. 4. fol. 19.

SS. Eu-

SS. Euchariſtiæ Sacramentum quando adminiſtrari debeat à Parocho loci vel Vicario ejus, vel alio Presbytero licentiam ejusdem habente in Paſchate. c. 9. fol. 27. & 28.
Qualiter ſe gerere debeant poſt ſumptam S. Euchariſtiam eo die. c. 9. fol. 28.
Expoſitio Sanctiſſimi Sacramenti cum proceſſione quando & qualiter fieri debeat. c. 11. fol. 32.
Examen ſubire debent aſpirantes ad ordines tam minores, quàm majores. c. 13. fol. 37.
Extrema unctio qualiter & quando & à quo adminiſtranda eſt. c 14. fol. 50.
Effectus quisnam ſit ſuſcipientibus Sacramentum extremæ unctionis. c. 14. fol. 14.
Excommunicationem incurrunt, qui Sacramenta ſine ſcitu & conſenſu Parochi loci adminiſtrant. c. 14. fol. 51.
Exemplaritas Sacerdotum commendatur, utpotè, quod prædicant, opere exhibeant, & compleant. c. 16. fol. 58.
Euchariſtia ubinam habenda, & quomodo ſervanda ſit in pyxide. c. 19. fol. 65.
Euchariſtia non adminiſtranda in Miſſa de Requiem. c. 19. fol. 66.
Ebrioſi potatores expellendi è popinis & puniendi tam in civitate, quàm pago. c. 21. fol. 69.
Exorbitantiæ Parochianorum quomodo puniendæ in Eccleſia, indeq; nulla infamia, eam aſſerentes, pœnas incurrunt. c. 21. fol. 70.
Eccleſiæ mundities quomodo procurari & quando debeat in omnibus Eccleſijs. c. 24. fol 77.
Eccleſiæ claves, ciborij, baptiſterij apud Parochum ſervari debent. c. 24. fol. 77.
Eccleſiæ Croſſenſis erectio novella. c. 31. fol. 88.
Executio Synodi commendatur cum aſſiſtentia Officialium Caſtrenſium & Magiſtratuum. c. 33. fol. 89.
Sub pœna in receſſu Anni 1725. 16. Julij, quæ eſt depoſitionis ab officijs.

F.

Fidei profeſſionis forma Pij IV. c. 1. fol. 10.

Feſtorum Solennitas quomodo habenda. c. 5. fol. 20.
Famuli ſervientes ubinam denunciari & ſponſalia contrahere poſſint. c. 15. fol. 55.
Famuli vel ſubditi ad matrimonia adigi non debent ſub pœna expreſſa ibidem. c. 15. fol. 55.
Feſtorum obſervatio Parochianis inculcanda. c. 16. fol. 58.
Famuli hæretici non foveri debent à Vaſallis. c 17. fol. 60.
De Filijs ex uno hæretico & altero Catholico quomodo non liceat paciſci. c. 17. fol. 60. & 61.
Fœmina deflorata cohoneſtatur per ſubſequens matrimonium; mulcta quoque condonatur. c. 19. fol. 66.
Fœminæ lapſæ & relapſæ. c. 21. fol. 69.
De S. Floriano Patrono hujus Diœceſis. c. 23. fol. 75.
Feſtum Sacrarum Reliquiarum per totam Diœceſim quando celebrandum. c. 23 fol. 76.
Fabrica Eccleſiæ cum concilio Archipresbyteri, & conſenſu Epiſcopi fieri debet. c. 24. fol. 77.

G.

Gratiarum actio ſemper habenda eſt ante & poſt menſam à Parochianis. c. 5. fol. 23.
Status Gratiæ requiritur circa adminiſtrationem Sacramentorum. c. 6. fol. 24.
Idem tenendum de percipientibus Sacramentum. ibidem.

H.

Honeſta converſatio Sacerdotum. c. 2. fol 16.
Hoſpitalia, & domos pauperum viſitare debent Parochi quomodo & quando. c. 4. fol. 19.
Habitus Clericalis non debet aſſumi ſine ſcitu Epiſcopi. c. 13. fol. 37.
Hæretici quamdiu morari poſſunt in Varmia. c. 17 fol. 60.
Hæretici pro Patrinis non admittendi. c. 7. fol. 25.
Hæretici bona emere, tenere, & arendare non poſſunt. c. 17. fol. 60.

I.

Jejunia, miſſæ, votivæ, & aliæ con-

consvetæ devotiones fiant tempore calamitatis & necessitatis novæ quidem cum scitu Episcopi. c. 4. fol. 20.
Imagines retineri debent in qualibet domo à Patribus & Matribusfamilias. c. 5. fol. 22.
Imagines revidendæ à DD. Archipresbyteris antequam in Ecclesijs, & campis exponantur, sine scitu Parochorum non erigentur in vijs publicis. c. 24. fol. 78.
Ad infirmos proprijs equis vehantur Curati. c. 6. fol 24.
Infirmi alicujus statum, qui deserunt monendi de mundirie domus, cruce & mappâ ponenda. c. 9. fol. 29.
Infirmi ægritudo si invalescat, quid faciet Sacerdos cum viatico veniens. ibidem.
Infirmis explicari debet effectus Sacramenti extremæ unctionis. c. 14. fol. 50.
Jejunia, frequentatio Sacramentorum, observatio festorum commendari debent. c. 16. fol. 58.
Itinera longa & vecturæ non instituendæ diebus festivis. c. 5. fol. 22
Infames non sunt, qui pœnâ Ecclesiasticâ puniuntur. c. 21. fol. 70.
Indulgentiæ procurari debent pro festis Patronorum. c. 22. fol. 72.
Indulgentiæ pro Salutatione Angelica. ibidem.
Indulgentiæ speciales concessæ Cathedralibus pro defunctis. ibidem ad fol. 74.
Inventaria, & Jura conscribi à quolibet Neo-Parocho, & ad archivum Cancellariæ remitti debent retentô unô, & subscriptô exemplari ab Archipresbytero. c. 25 fol 78.
Inquilini, hortulani & solutæ non tenentur fila ducere Parochis. c. 27. fol. 86.

L.

Ludirectores obligantur ad professionem fidei emittendam. c. 1. fol. 13.
Lusus prohibiti vitandi sunt Clero. c. 2. fol. 16.
Labores illiciti die festô aut Dominicô interdicuntur. quid si damnum grave emergeret. c. 5. fol. 21.
Liquores ante Divina non propinandi. c. 5 fol. 22.

Liberi

Liberi precibus manè & veſperè aſſveſcant. c. 5. fol. 22.
à Laboribus arduis prægnantes abſtinere debent. c. 15. fol. 54.
Legitimatio filij declaratur per ſubſequens matrimonium. c. 15. fol. 55.
Litigantes inter ſe, aut verberantes ſe conjuges, monendi & puniendi. c. 15. fol. 55.
Libri Acatholici tam Parochis, quàm aliis interdicuntur, item cantilenæ impreſſæ à circumforaneis non divendendæ, niſi Catholicæ & approbatæ fuerint. c. 17. fol. 61.
Laici in Sacriſtia confiteri non debent, niſi ſurdi, muti, infirmi ſint. c. 19. fol. 66.
Ladulæ Beneficiorum. c. 25. fol. 79.
Libertini decimantes. c. 26. fol. 81.
Lignatio libera ex ſylvis pro foco, citra damnum. c. 26. fol. 83.

M.

Miſſæ Sacrificium & concionem non audientes die Dominicô aut feſto Parochiani puniendi juxta Cromerianam; *quam diligens Parochus deſcriptam in tabula habebit.* c. 5. fol. 21.
Matrimoniô juncti, quomodo ſe gerere debent ante & poſt Sanctiſſimæ Euchariſtiæ ſumptionem. c. 9. fol. 28.
Miſſæ Sacrificium pro populo à Curatis applicari debet diebus Dominicis & feſtivis; nec eſt omittendum etiam diebus ferialibus, & quomodo abſolvendum. c. 10. fol. 31.
Circa matrimonium nonnulla obſervanda præſcribuntur. c. 15. fol. 55.
Mulieres prægnantes, qualiter ſe gerere debeant, à Parocho monendæ ſunt. c. 15. fol. 54.
Ad matrimonium adigentes, quam pœnam incurrunt. c. 15. fol. 55.
Quid ſi ex conjugatis unus ſit Catholicus, & alter intra annum non convertatur. c. 17. fol. 60
In Miſſæ Sacrificio crux ſemper adeſſe debet. c. 19. fol. 66.
Mulieres poſt partum quænam introducendæ. c. 19. fol. 6[illegible]
Mulctandi non ſunt, ſi contraxerunt deflorator & deflorata inter ſe matrimonium legitimum. c. 19. fol. 66.

Mulie-

Mulieres convictæ de infantibus ad lectum acceptis puniendæ sunt. c. 21. fol. 71.
Moniales circa sua jura conservantur prout ante hàc. c. 30. fol. 88

N.

Nundinæ & fora. c. 5. fol. 22.
Nomina baptizatorum cum Parentibus & Patrinis utrisq; libro metrices inscribantur. c. 7. fol. 25.
Nomen infanti baptizato, in necessitate, ab obstetrice statim non imponatur. c. 7. fol. 25.

O.

Officium Parochi. c. 4. fol. 17.
Officium Archipresbyteri circa visitationem. c. 3. fol. 17.
Oratio qualiter domi habenda sit à Paræcianis. c. 5. fol. 22.
Obstetrix proba esse debet, & bene informata circa baptizmi necessitatem, formam &c. c. 7. fol. 25.
Ad Ordines Sacros aspirantes, quando professionem fidei facient. c. 13. fol. 36.
Orationes post concionem quænam dicendæ sint cum Parochianis? c. 16. fol. 59.
Officium Divinum qualiter recitari debeat. c. 18. fol. 62.
Observationes circa Sacramentum Eucharistiæ. c. 19. fol. 65.
Oppressio infantum vitanda, serio inculcari debet ex ambona mulieribus vel maximè circa baptismum, per Patrinos, infantem domum portantes. c. 21. fol. 69. & 71.
Oppressores infantum quomodo arcendi, ab ingressu Ecclesiæ, & qualiter puniendi. c. 21. fol. 71.
Ornatus Ecclesiæ custodiri & nitidè mundè servari debet. c. 24. fol. 77.
Ornamenta Ecclesiæ, uti sunt paramenta, suppellex, argentea vasa utrum immutari vel alienari possint? c. 24. fol. 77.
Offertorialia cuinam cedere debent. c. 26. fol. 83.

P.

Pecuniæ Ecclesiasticæ in usum converti non debent, absq; sci-

tu Episcopi & consensu. c. 25. fol. 79.

Parochorum cum Clero conversatio fraterna. c. 2. fol. 16.

Parochus quomodo curare debeat in limitibus manentes Catholicos. c. 4. fol. 19.

Patresfamilias & Matresfamilias de filijs monendi. ibidem.

Pauperes, quando visitandi in Hospitalibus, & quomodo consolandi, & adjuvandi sunt à Parochis; festis primæ Classis confiteantur & communicent. c. 19. fol. 19.

Processiones publicæ in calamitatibus. c. 4. fol. 20.

Pecorum Custodes quomodo informandi, admonendi, de vitandis superstitionibus, & quando ad Ecclesiam adigendi sunt. c. 5. fol. 21.

Parochiani inobedientes circa observationem festorum, quomodo puniendi? c. 5 fol. 21.

Propinatio potûs alicujus die festo nullibi tam in civitatibus, quàm pagis ante Divina licitus est. c. 5. fol. 22.

Item propinatio in Patrocinijs inhibetur duntaxat sub Divinis. c. 21. fol. 70.

Patrini infantum baptizandorum Catholici, & non hæretici sint. c. 7. fol. 25.

Patrini in Confirmationis Sacramento spirituali cognatione ligantur. c. 8. fol. 26.

Vide de his in Epistola Pastorali inferiùs.

Processiones cum Sanctissimo Sacramento devotione maximâ peragi debent, & quibus diebus. c. 11. fol. 33.

Pœnitentiæ Sacramentum administrare non potest nisi approbatus Sacerdos. c. 12. fol. 34.

Peccatis remedium quale adhibere debet Sacerdos. c. 12. fol. 34. & 35.

Peccata confessa soli Sacerdoti cognita remaneant, ne nutu vel signo extra confessionale quidquam prodat. c. 12. fol. 36.

Pœnæ contra violatores Sigilli & secreti. c. 12. fol. 36.

Puritas conscientiæ Confessario necessaria est. c. 12. fol. 35.

Provisio haberi debet ad S. majores ordines suspiendos alicu-

jus beneficij certi, prout Constitutio Innocentij docet, post c.13. fol.43.
Parochi circa desponsationem & copulationem & denunciationem quidnam observare debeant. c. 15. fol. 53. & 54.
Proles naturalis, legitima censetur post subsequens matrimonium, nisi sit adulterina. c. 15. fol. 55.
Parochi visitare sæpè debent Parochianos, sed extra kalendas Natalis Domini nullum munus participabunt. c. 16. fol. 58.
Parochorum vigilantia circa hæreticos convertendos. c. 17. fol. 60. & 61.
Pœnitentia publica, item pœna ebriosis potatoribus assignanda. c. 21. fol. 69.

Q.

Quomodo Sacerdos ad infirmum cum Sanctissimo Viatico pergere, & qualiter se gerere debeat. c. 9. fol. 29.
Quidnam circa ordines suscipiendos observandum sit, ne abusus suboriantur, docet Bulla Innocentij Papæ XII. c. 13. fol. 38.
Quomodo hæretici se gerere debeant inter Catholicos manentes. c. 17. fol. 61.
Quando & quomodo, & quinam decimas reddere tenentur, vide c. 26. fol. 80. 81. & 83

R.

Resolutiones casuum à Parochis faciendæ. c. 3. fol. 17.
Religiosi processiones cum Sanctissimo quando in Ecclesijs suis absolvent? c. 11. fol. 33.
Regulares in Diœcesim venientes habere debent approbationem ab Ordinario Loci, pro Confessionibus sæcularium audiendis. c. 12. fol. 34.
Remedia qualia pœnitentibus Confessarius in confessionali adhibere debeat. c. 12. fol. 35.
Recollectio ante ordines debet præcedere. c. 13. fol. 36.
Religiosi infirmis Sacramenta administrare non debent sine licentia Parochi loci. c. 14. fol. 51. & 52.
Religio Christianæ Fidei pura conservanda. c. 17. fol. 60.
Revisio, confrontatio & reductio Ritualis aliàs Agendæ. c. 17 fol. 65.

Religiosi Conciones statutâ horâ absolvent. c.20. fol.67.
Rectores Ecclesiæ, Magistratus & Officia attendent summis capitalibus in divenditione bonorum, super quibus summæ hærent. c.25. fol 79.
Regestrationes Beneficiorum in præsentia Parochi coram Magistratu & provisoribus habendæ. c.25. fol.79.
Item de Regestris eodem loco.

S.

Sacerdotes non discedant cum mulieribus. Item Clerici. c.2. fol.16.
Sacramentorum præstantia & usus recommendandus Parochianis & devotio circa eadem. c.6. fol.24.
Sacramentorum administratio sine exigentia alicujus pretij fieri debet à Parochis. c.6. fol.24.
Sacerdos tempestivè antequam morbus invalescat, quamvis noctu, infirmo viaticum ministrare debet. c.9. fol.30.
Sacerdos libros legere debet de casibus Conscientiæ. c.12. fol.35.& 36.
Sacerdos absq; alba & stola confiteri debet. c.12. fol.36.
Sacerdotibus sobrietas commendatur. c.12. fol.36.
Secretum Confessionis quomodo observari debet. c.12. fol.36.
Sponsalia quomodo fieri debeant & coram quo contrahi. c.15. fol.53.
Sodales contrahentes Sponsalia ubi à Parochis denunciandi? c.15. fol.53.
Post Sponsalia sponsi cohabitare non debent. c.15. fol.54.
Sponsalia contrahentes solennizare quantocyùs matrimonium debent. c.15. fol.54.
Subditi tam in Civitatibus, quàm pagis ad matrimonium sub pœnis expressis adigi non debent. c.15. fol 55.
Sacramentorum frequentatio Parochianis inculcanda. c.16. fol.58.
Sacerdotes Conciones quomodo in doctrina Christiana fundatas dicere debent, & se in his exemplares præbere populo. c.16. fol.58.
Sodales hæretici quomodo foveri

veri non debeant in Civitatibus inter opifices. c. 17. fol. 61.
Sacramentalia. c.19.fol 64.&65.
Sacerdotes in Sacriſtia, quos admittere debent ad Confeſſionem. c. 19. fol. 66.
Saltus in Patrocinijs prohibetur. c. 21. fol. 70.
Sanctorum Reliquiæ variæ introductæ. c. 32. fol. 75.
Statua ſeu crux, vide Imagines.
De Sepulturis cera & pecunia, ſoli cedet Parocho. c. 26 fol. 83.
Sepulturæ quomodo in fornice Eccleſijs conceduntur familijs. c. 32. fol. 89.
Item de Sepultura pauperum. ibidem.
Sepimenta in campis quomodo tenenda. c. 27. fol. 85.
De ſylvis quomodo decimandum. c. 26. fol. 83.
Sigillum Patroni habere debet Eccleſia. c. 7. fol. 25.
De ſatis & pratis. c. 27. fol. 84.

T.

Teſtimonium de vita, & moribus à Magiſtris & Archipresbytero habere debet, aſpirans ad minores ordines. c. 13. fol. 37.
Teſtimonium denunciationis circa deſponſatos, quando dandum eſt, ſine hoc copulari nullatenùs debent. c. 15. fol. 54.
Temperantia commendatur mulieribus. c. 21. fol. 69.
Theſaurus Eccleſiæ benè clauſus ſub duplici clave apud Parochum & Vitricum Eccleſiæ manens, ſine ſcitu Epiſcopi nec concedi nec alienari poteſt ſub pœna. c. 24. fol. 77.
Tecta ſarta quomodo Neo-Parocho intra triennium reddenda ſunt. c. 27. fol. 86.
Teſtamenta quomodo condi debeant à Parochis, & de executione eorundem. c. 29. fol. 87.
Teſtamenti approbatio & eius executio in fine Epiſcopo produci debet. c. 29. fol. 87.
De inteſtatis. ibidem.
Tonſura cuiq; Ordini congrua habenda. c. 2. fol. 13.

U.

Venatio interdicitur clamoroſa Sacerdotibus. c. 2. fol. 16.

Visitatio Archipresbyteralis, quando & quomodo instituenda circa Parochias. c. 3. fol. 17.
Votivæ Missæ pro necessitate & calamitate. c. 4. fol. 20.
Violatores festorum, qualiter admonendi & puniendi. c. 5. fol. 21.
Vecturæ die festo ad longa itinera à Parochianis non fiant. c. 5. fol. 22.
Vitæ probitas & pietas Sacerdotibus commendatur. c. 12. fol. 35.
Vocationis ad Statum Ecclesiasticum signa qualia? c. 13. fol. 37.
Vagabundi sine scitu Episcopi à Parocho non copulentur. c. 15. fol. 54.
Vir & mulier contrahentes quidnam observare debeant. c. 15. fol. 54 & 55.
Vagabundæ personæ qualiter tractandæ, & in excessibus puniendæ. c. 21. fol. 70.
Vasa sacra quomodo custodienda & asservanda sunt à Parochis. c. 24. fol. 77.
Visitatio Archipresbyteri circa ornamenta & alia Ecclesiastica, & circa Imaginum inquisitionem habenda est. c. 24. fol. 77. & 78.
Item de his. c. 3. fol. 17.
In veste talari Clericus incedat. c. 2. fol. 13.

X.

Xenodochia quando visitari, & à quo debent cum provisoribus. c. 4. fol. 19.

Z.

Zelus in cura animarum Religiosis commendatur sine præjudicio Parochi loci. c. 20 fol. 67.
Idem dicendum de Concione.

(o)

Binæ Paſtorales Epiſtolæ CELSISSIMI ET REVERENDISSIMI PRINCIPIS DOMINI D. LOCI ORDINARII.

Prima ante felicem ingreſſum ad Epiſcopatum, in forma proceſsûs transmiſſa & publicata, videlicet.

CHRISTOPHORUS IOANNES in Słupow SZEMBEK.

DEI ET APOSTOLICÆ SEDIS GRATIA EPISCOPUS VARMIENSIS ET SAMBIENSIS, SAC. ROM. IMPERII PRINCEPS, TERRARUM PRUSSIÆ PRÆSES.

VNiverſo Clero Sæculari & Regulari ac omni populo utriusq; Diœceſis Noſtræ Varmienſis & Sambienſis, Nobis in Chriſto dilectis, ſalutem in Domino & Paſtoralem benedictionem. Chriſtus Dominus Salvator Noſter, in quo conditi ſunt

Throni

Throni & Dominationes, & cui data est in cœlo & in terra omnis potestas, Nos undequaq; immeritos, Episcopum Animarum Vestrarum, quas inæstimabili Sacratissimi Sanguinis sui acquisivit pretio, miserátione sua destinavit. Eum igitur Nominis & officij, honorem, seu potius onus, Angelicis etiam formidandum humeris, cum primum Nobis per suum in Terris Vicarium S. D. Nostrum Benedictum XIII. feliciter modernum, ruptâ diuturniori expectationis Vestræ morâ, impositum accepimus, è vestigio id curæ & cordi Nostro Præsuleo incumbere sensimus; Vos nimirum omnes DEO lucrari, ac indefessis laboribus, ad Portum Salutis æternæ perducere & bajulare. Profecto charitas DEI urget nos, & ea est Pastoralis muneris Nostri conditio, ut nonnisi Vestram salutem curando, propriam tantò certiùs mereri possimus. Confisi igitur in gratia & præpotenti dextra supremi Numinis, quod inenarrabili verbô virtutis suæ cuncta disponit suaviter, aggredimur istud munus, eiq; libenter conatus, viresq; nostras impendere & super impendere satagimus, alioqui quantociùs ad Vos creditum Nobis Gregem venire desiderantes, ut meritò Nobis Divi Pauli effatum meminisse liceat: Testis est mihi DEUS, quomodo cupiam omnes Vos in visceribus JESU Christi: pro solamine tamen Paterni affectus Nostri, placuit interim, quæ vigil ac solicitus dictabat animus, hæc prima Pastoralis curæ rudimenta hisce Vobis porrigere, jugi meditatione illud quoq; pensando. Si Vobis evangelizavero, non est mihi gloria, necessitas verò incumbit. Quis itaq; nobis det, ut illico ex imo Cordis nostri verba Spititûs & vitæ Vobis tántopere præstolantibus eruamus. Quis nobis det, ut Ecclesiæ Nostræ sponsæ ab omni circumvolante hæterodoxa labe immunis, Angelus & Custos

Taber-

Tabernaculi, in quo deservitis Fratres dilectissimi, hoc vestrum cuilibet seriò inculcet: Si sanctus es, sanctificeris adhuc, terra, quam calcas, sancta est, Domus DEI est, & porta Cœli. Vos, inquam, appeto, Gens Sancta, Regale Sacerdotium, populus acquisitionis, quorum DEUS pars hæreditatis & calicis est, Vos, inquam, Sacerdotes, sal terræ, Lux mundi, pupilla Christi, qui estis Presbyteri in populo DEI, & ex vobis pendet anima eorum, ut vestram vocationem videatis, vivatisq; sine reprehensione, in medio nationis pravæ. Cura vestra remus Officij Nostri est, non inveniatur tam indigna in corde spirituali cogitatio, ut non faciatis id, quod docuit Christus, quod docuerunt Apostoli, non inveniantur Vestrum aliqui benè cæpisse, secùs implevisse. Non utiq; evocat Christus Vicarios suos pro sumenda lege ad summitatem montis Sinai in nube fulgurante, non dicit, sepelite Vos tanquam Elias in vix accessibili inter densas arbores Carmeli vertice, sed jubet, prædicate Evangelium omni creaturæ: Iugum meum suave est, & onus meum leve; qui fecerit & docuerit, hic major est in Regno cœlorum. Æmulemini Fratres dilectissimi charismata meliora, & induatis Dominum nostrum JESUM Christum, luceat Lux Vestra coram ijs, qui in domo sunt, & qui foris sunt, mundi estote quotidie, qui non tantum vasa Domini, sed ipsum Dominum portatis. Quanta dignitas vestra ministri DEI & dispensatores mysteriorum Ejus, audite Areopagitam: Divinissimum est cooperari DEo in cura animarum. Conveniat res cum nomine, sit odor in flore & sapor in fructu. Vestri muneris est, ut Vos formam gregis & virtutis exemplar præbeatis. Vestri muneris est, offerre dona & sacrificia DEO pro peccatis populi. Vestri muneris est, ignorantes docere, peccantes corrigere,

male

male habentibus, aut in vitiorum cæno fatiscentibus, more veri Samaritani illius mederi, deviantes ad viam veritatis reducere, in bonorum operum profectu instaurare & consolidare, Ideò studiosiùs saluberrima statuta anteriorum Præsulum Varmiensium, & irrestricta adhuc in devotis pectoribus Vestris ultimariæ visitationis Celsissimi & Reverendissimi Antecessoris Nostri, Virtutum & meritorum in Ecclesia & Patriam splendore gloriosissimi monita sequendo, implere curabitis, aspicientes in Authorem & Consummatorem fidei JESUM, ut confundantur qui calumniantur vestram bonam in Christo conversationem. Quandoquidem ipsa etiam opera bona subditorum sunt merces Parochorum. Ad Vos deniq; utriusq; sexûs Christi fidelem Populum, à tempore, quo primùm illuxit Christus in Cordibus Vestris, nullo pravi dogmatis afflatum toxico, Nos convertimus; induite, sicut electi DEI Sancti, viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, patientiam, supportantes invicem, mandata DEI desiderabilia super aurum, & dulciora super mel & favum servare concupiscite, in timore & tremore salutem vestram, cum irremisso Christianæ pietatis exercitio operemini, peccata fugite, cum quasi romphæa bis acuta omnis iniquitas, & tribulatio ac angustia in omnem animam operantis malum, gloria autem & honor & pax omni operanti bonum. Præpositos, Vestrarum animarum Curatores honorate, audite, ipsisq; obedite, qui pervigilant, quasi rationem reddituri pro animabus Vestris, hoc enim expedit Vobis. Nobis vero cupientibus, Vestris utrinq; precibus fulciri, ea restat fiducia & credulitas, quòd hæc prima Pastoralis sollicitudinis Nostræ elementa, ceù intimiùs in cordis Vestri tabulis scripta, servare curabitis, quò magis Nos omni officio, zelo,

chari-

charitate, & justitiâ, quibusvis desideriis vestris, ac postulatis, DEo favente, conabimur obsecundare, & eatenùs Ipsimet, cùm apparuerit gloria Domini, in fructu Vestrorum bonorum operum gloriari poterimus, cum pleno jam gaudio illud Salvatoris Nostri oraculum audientes: Quos dedisti mihi Pater, non perdidi ex eis quenquam. Hoc Nobis pariter ac Vobis animitus precamur. Volumus autem, ut præsentes Literæ Nostræ ad Cathedralem ac Collegiatam, atq; ad singulas Archi-presbyterales Ecclesias, indeq; ad Parochiales & Regularium, viâ cursoriâ dirigantur, & aliquo die Dominico vel festo indilatè ex ambona populo, tum per affixionem ad valvas Ecclesiarum publicentur, & ut in singulis Ecclesijs post Concionem diebus Dominicis & festivis coram exposito Venerabili Sacramento in pyxide, præviâ intonatione: O *Salutaris*, Litaniæ de Sanctissimo Nomine JESU cum collectis pro Ecclesia, Summo Pontifice, Rege, Pace, & Nostro quoq; felicis Regiminis istius Diœcesis exordio dicantur, quibus finitis, benedictio populo cum Venerabili SACRAMENTO detur, intonando, *Fiant Domine*. Factâ quidem publicatione præsentium Exemplaria hujusmodi cum executionis annotatione ad Nostram Cancellariam Heilsbergam remittantur. In quorum fidem &c. *Datum Varsaviæ sub tempus Comitiorum Regni* Generalium *Die Decima Mensis Novembris Anno Domini Millesimo Septingentesimo Vigesimo Quarto.*

CHRISTOPHORUS JOANNES
EPISCOPUS VARMIENSIS
ET SAMBIENSIS mpp.

L. S.

Secunda Epiſtola Paſtoralis

Poſt felicem ingreſſum ad Epiſcopatum Varmienſem, ad Clerum & populum edita, ad quam ſtatuta Synodalia Anni 1726. 14 Julij, ſe referunt, ut ſequitur:

IN NOMINE DOMINI AMEN.

Chriſtophorus Joannes in Słupow Szembek DEI & Apoſtolicæ Sedis Gratiâ Epiſcopus Princeps Varmienſis, & Sambienſis, Terrarum Pruſſiæ PRÆSES, Sacri Romani Imperij Princeps.

Vniuerſo Clero Sæculari & Regulari, nec non omni Populo utriusq; Diœceſis Noſtræ Varmienſis & Sambienſis Nobis in Chriſto dilectis Salutem in Domino.

CUM JAM ANNUENTE NUMINIS SUPREMI PROvidentiâ, feliciter in hoc Epiſcopatu Varmienſi conſtituti, deſuper humeris Noſtris impoſiti formidandi Præſulei muneris onus, & primordia regiminis, eâ qua expedit ſollicitudine & vigili curâ perpendimus, minimè dubitare volumus, quin recenti adhuc omnium Veſtrûm memoriæ hæreant impreſſa ea, quæ primô Paſtoralis Officij zelo, & nunquam reſtinguendi Paterni affectûs exuberantiâ abſentes adhuc Vobis per Proceſſum communicavimus,

mus, nimirùm nonnulla verba Spiritûs & vitæ, quemlibet Veſtrûm ad ſupernam Patriam dirigentia; nihilominùs protunc externis & publicis Reipublicæ negotijs diſtenti, nunc verò jam in loco Paſcuæ crediti Nobis Gregis Dominici demorantes magis penſamus, ne ab intimis privatis Diœceſis Noſtræ curis corruamus memores illius, quod D. Gregorius hom: 17. in Evang. dicit: Sacerdotes penſemus pondus, quod ſuſcepimus, faciamus Nobiſcum rationes quotidie, quas cum Judice Noſtro habebimus; Judice, inquam, cujus inquiſitio ſine fraude, ſententia ſine errore, Judice, cui perſpecta ſunt omnia, & in cujus manus incidere horrendum eſt. Jamq; profectò unum de grege perijſſe, eſt propriæ ſalutis periculum adiiſſe. Ildeph. Adducit Nos ad eam animi ſollicitudinem ac ſtrictius actionum Noſtrarum ratiocinium, hoc quoq; ſacri temporis momentum, quo Natus Salvator mundi Rex gloriæ, cujus à ſummo cœlo egreſſio ad hæc infima, quiq; inter Paſtores Bethlèémiticos per Angelorum cœtus, cum jubilo promulgatus, ſalutis noſtræ pretium operatus eſt formam ſervi accipiens & habitu inventus ut homo, Verus animarum Noſtrarum Paſtor & Aſſiſtens Pontifex, poſtquam docendo omnes & ſanando pertranſiit, Apoſtolos Epiſcopos conſtituit, ut regerent Eccleſiam DEI, quam ſanguine ſuo pretioſiſſimo acquiſivit. In hac igitur Epiſcopalis muneris ſtatione, Divinâ vocatione ſubſiſtentes, etſi vos laudatæ & ſpectatæ fidei Chriſtianos ab omni hæretica labe depuratos comperimus in hac Varmienſi nullô afflata pravi dogmatis venenô, Melita innocentiori Diœceſi, attamen in tanto tot animæ noſtræ inſidiantium inimicorum diſcrimine, non utiq; ſatis arbitrabimini Dilectiſſimi, Chriſtianô nomine cenſeri, verùm ne ab eo & id condecentibus pietatis operibus deficiatus, ſi

tis, si utiq; non vultis Iridi sine vero colore, flori sine odore, fructui sine sapore assimilari. Exivimus ex Ægypto, ex Chaldæa mundi Christum secuti ad portandam ejus Crucem, & quis vellet esse tam degener Abrahami filius? qui tantùm apparenter oblationem non veram voluntatem, desideriumq; fructuosum monstraret. Cupimus proinde ex animo non tantùm publicè Vos sed quemlibet privatim salutis æternæ acquirendæ intuitu verbis Christi interrogare: Quid tibi vis faciam? Vos imprimis sacerdotes primitias Spiritûs habentes Rom. 8. Vos Angelos, salem terræ, lucem mundi, pupillam Christi, lucernas super candelabra positas, obsecramus & enixè hortamur, ut induatis Dominum Nostrum JESUM Christum, & ambuletis in sanctitate & justitia coram Ipso, ac exemplô Turonensis Præsulis sitis gemma & speculum Gregis, ne secùs cogantur delinquere, qui vos vellent imitari. Confidimus in Domino de Vestra probitate, ac bona in Christo conversatione, quodq; conamini conformiter vocationi Vestræ vivere, sed Nos quoq; nolumus ea omittere, quæ Pastoralis Officij ratio à Nobis exigit, non pigeat constanter, & indiès magis in virtutum profectu crescere, nil quippe nisi morigerum in factis, nil nisi sanctum in dictis, nil prorsus leve in gestu & incessu ostendatis, sed ut ministros DEI decet, Vos gerite, & modestia Vestra nota sit hominibus. Alioqui expediret magis aliquem oculis carere, quàm videre aliquid mali & tacere; expediret magis elingvem esse, quàm advertere aliquid vocationi contrarium & non clamare; magis auribus destitui, quàm audire inhonestum & tolerare; magis surdum, cœcum & mutum esse, quàm obligationi suæ non satisfacere, ac deniq; magis ipsam etiam mortem oppetere, quàm alicui scandalo & offendiculo esse ac vivere. Memineritis semper Vos

ita

ita sanctos esse debere in Ecclesia sicut fuerunt Apostoli in cœnaculo, ut accendatis hos, qui in delictis algent, humilitatem doceatis eos, qui se extollunt, sublevetis cadentes, simplices erudiatis, aberrantes ad rectum tramitem reducatis. Cogitate Sacerdotes ac perpendite Vobiscum diligenter, quàm ab omni peccato mortali mundos ac liberos Vos esse oporteat, quàm sanctas & impollutas manus habere debeatis & linguam radio solari puriorem ad tractanda Divina mysteria, potissimùm Sanctissimam Eucharistiam, ne dum opem saluti aliorum fertis, Sacra indignè tractando, æternam Vobis adsciscatis perniciem.

Vos deniq; populus Christi fidelis frumentum electorum, induti viscera misericordiæ, benignitatem, patientiam, supportantes invicem. Vos inquam Dilectissimi etsi ambigere nolumus similes esse Apostolo, de quo Sanctus Chrysostomus ait: non examinat mandata DEI, sed paret. Vos quoq; libet in Domino obsecrare & hortari, ut obedire non refragemini iis, de quorum manibus sanguinem Vestrum requiret DEUS, ita vivite, ut ex operibus Vestris speremus quandoq; copiosam mercedem consequi, mereamurq; illud simul singuli, cùm apparuerit gloria & Majestas magna Domini, audire: Venite benedicti!

Verùm quæ nunc ad ampliandam laudem DEI, animarum salutem procurandam, atq; boni ordinis & regiminis reductionem sive conservationem conferre possunt, nonnulla quæ etsi Vestram non effugiunt notitiam, attamen ut in exacta vigeant observantia articulatim annotabimus. Cumq; per Sancta DEI Sacramenta omnis justitia vel incipiat vel cœpta augeatur, vel amissa reparetur, ideo sit.

§. Imus.

§. Imus. De Sacramento Baptiſmi.

INfantes nati quàm primùm ad Eccleſiam ad Baptiſmum, qui eſt initium & janua ſalutis deferantur, & non baptizentur in privatis Domibus citra urgentem neceſſitatem, Patrini ad levandum de fonte Baptiſmali ad ſummum tantùm duo admittantur, doceantq; Parochi cognationem ſpiritualem impedientem & dirimentem Matrimonia, propterea inter ſuſcipientes ex baptiſmo ac baptizatum ipſum & inter illius Patrem & Matrem nec non inter baptizantem & Baptizatum, Baptizatiq; Patrem & Matrem tantùm juxta diſpoſitionem Sacri Concilij Trid: ſeſſ. 24. c. 2. de Reform. contrahi. Si aliquem expoſitum infantem contigerit reperiri & dubitetur, an hujuſmodi expoſitus infans, vel alter etiam adultus baptizari cupiens ſit antè jam baptizatus & debitè? baptizandusq; propterea diu atq; multùm re examinatâ videatur Parocho? forma conditionalis adhibenda eſt: Si non es baptizatus, ego te baptizo In nomine Patris, &c. Deinde cura habenda eſt cum Magiſtratu loci, vel in Pagis cum poſſeſſoribus eorundem, tum aliàs ſcultetis, ut quoquo meliori modo infanti tenello proſpiciatur, ne inediâ deficiat, cujuſmodi vox, ut in puero Agar apparet, Angelum DEI ad ſubveniendum omni humanâ ope deſtituto flectere poteſt. Obſtetrices probæ etiam edoceantur bene ſcire formam & materiam baptiſmi cum intentione pro caſu mortis prudenter prævifæ. Admoneantur autem Matres vel nutrices, ne in eodem lecto ponant infantes ob periculum oppreſſionis, quæ ſæpè contingit.

§. 2dus. De Sacramento Confirmationis.

SIquidem hoc Sacramentô tanquam ſcutô fideles Chriſti Athletæ munimur & roboramur adverſus inſultantes hoſtes fidei & ſalutis noſtræ, quatenus nomen Chriſtiano-Catholicum non erubeſcamus, ſed intrepidè profiteamur, opportunum eſt, ut moneatur populus, ne data occaſione Sacramentum hocce ſuſcipere intermittat tempeſtivè per

Paro-

Parochos locorum instructus & bene dispositus unusquisq; ad illud accedens per Sacramentum pœnitentiæ & Eucharistiæ aut saltem contritionem cum firmo confitendi quantocyùs proposito, Patrinumq; vel Matrinam, prout ipsi mares vel fœminæ fuerint, confirmatos jam, non Patrem tamen aut Matrem, nec Vitricum vel Novercam, Maritúmve aut Uxorem suos provideant, qui plures duobus vel tribus ad summum una die tenere non poterunt, & quos tenuerint, instruere debent ad pietatem, eosq; rudimenta fidei docere, confirmati deniq; nisi acceptâ priùs benedictione Episcopali & detersô à frontibus eorum sacro Chrismate non debebunt abire. Cognationem verò spiritualem se contraxisse meminerint in hoc Sacramento inter Confirmantem & Confirmatum, illiusq; Patrem & Matrem ac Tenentem. Trid: sess. 24. c. 2. de Reformat.

§. 3tius. De Sanctissimo Sacramento Eucharistiæ.

CUm nihil præstantius, aut optabilius in humanis habeamus, quàm panem illum vivum, qui de cælo descendit, Sacratissimum, inquam, Corpus Christi, quo nos mortales in hac vita indies deficiente, ad delicias pascimur & roboramur, ut in fortitudine cibi istius ambulemus usq; ad montem DEI, ad colles æternorum desideriorum, incumbit cuiq; Christi fideli ex vi vulgati Canonis Concillj Lateranensis Can. 21. saltem semel in anno circa festum Paschatis in propria Ecclesia à suo Parocho, vel ejus Vicario, aut alio Presbytero de Nostra vel Parochi licentia hoc Sanctissimum Sacramentum sumere præviâ sacrâ confessione: Si quis autem hoc negligit, notetur à Parocho & Archipresbytero juxta legem Synodalem deferatur, sciatq; proinde se pœnam privationis ingressus Ecclesiæ & sepulturæ Ecclesiasticæ meruisse. Præparet verò se quisq; debito modo & devotionis fervore ac vivâ fide ad suscipiendum hoc Sacramentum, nè indignè illud suscipiendo, judicium sibi manducet & reus sit Corporis & sanguinis Christi. Hortentur etiam

Curati & Concionatores Christi fideles ad frequentandum hoc Sacramentum piè accedendo non turmatim aut immodestè alios protrudendo. Arceant verò Excommunicatos ab eodem, tum interdictos, fœneratores, ebriosos, & alios publicè scandalosos, qui semel atq; iterum promissa emendatione revertuntur velut canis ad vomitum & sus ad volutabrum luti, nisi vitam in meliùs mutaverint. Neq; pueris, adolescentibus nisi bene examinatis & confessis Sacram Communionem præbeant. Amentibus autem in lucido intervallo. Expositiones cum processionibus hujus Sanctissimi Sacramenti non fiant, nisi in die Patrocinij & Indulgentiæ plenariæ atq; Octava Corporis Christi, aliàs juxta Constitutiones Synodales, & quando non sunt indictæ preces publicæ. Curati deinde perlegent & publicabunt populo aliquo die Dominico vel festo casus, in quibus non debet ministrari Eucharistia per Illustrissimum olim Cromerum Prædecessorem Nostrum vernaculâ lingvâ ad calcem Constitutionum Synodalium editos. Pro viatico verò moribundis administrando tempestivè antequam morbus extremè invalescat, Curati vocentur, ne ut passim incuriâ vel spe restabiliendæ valetudinis contingit, ægrotantes indispositi decedant, néve propterea querimoniæ ad Nos contra Curatos perveniant, qui vocati sepositâ omni morâ, illicò ad ægrotos discedere festinabunt.

§. 4tus. De Sacrificio Missæ.

QUandoquidem Eucharistia simul verè propitiatorium pro vivis & defunctis sit sacrificium, monentur Sacerdotes, ut ad augustissimam, sanctam & tremendam Hostiam offerendam piè & sanctè recollecto à prophanis animô, atq; in mysterij hujus contemplatione defixo accedant tempore convenienti non ante auroram (nisi in Natali Domini, quâ mediâ nocte licet celebrare primam Missam) neq; post meridiem accedant. Sit quisq; celebraturus jejunus à media noctis hora & recitatis horis Canonicis Matutino & Laudibus, confessus aliàs juxta rubrum Missalis, bene dispositus omnino curet, ad Sancta Sanctorum

ctorum accedere. Sacerdos non ſit nimiùm celer, neq; moroſus, geſtus non indecoros, genuflexiones verò debitas faciat. Kyrie, Gloria, Credo, Præfatio, Ite Miſſa, & Benedicamus Domino, tempori accommoda concinnè decantentur. Chriſti fideles utriuſq; ſexûs, quavis die Dominica & feſto, devotè Sacrificio Miſſæ interſint, quapropter Ordinationem Illuſtriſſimi Cromeri Prædeceſſoris Noſtri Kirchen-Ordnung vernacula lingva ad calcem Synodalium Conſtitutionum editam, populo die Dominica vel feſto indilatè perlegi à Curatis præcipimus, & ad ejuſdem obſervantiam illum moneri.

§ 5tus. De Sacramento Pœnitentiæ.

CUm Sacramentum Pœnitentiæ ſit ſecunda poſt naufragium tabula, quâ nos decumanis ærumnoſæ vitæ fluctibus agitati, & peccatorum pondere depreſſi, è profundo abſorbentis pelagi infernalis ad portum ſalutis æternæ eluctari poſſumus, nullum credimus Chriſti fidelem fore, cui non tantùm præſens vita, verùm futura meritò in pretio & admodum chara eſſe debet, qui non libenter ſalvari velit, & viſione beatificâ, ad quam quiſq; creatus eſt, ceu torrente voluptatis perfrui, proinde unuſquiſq; Chriſti fidelis hoc Sacramentum ſaltem ſemel circa feſtum Paſchæ à proprio Parocho vel ejus Vicario, aut de Parochi licentia vel Noſtra, alio approbato Sacerdote in anno, peccata ſua veraciter, integrè, corde contrito, confitendo ſuſcipiet. Hortabuntur verò Confeſſarij Chriſti fideles ad illud ſæpiùs præſertim feſtis ſolemnioribus & tempore Quadrageſimali frequentandum. Habituatis autem juxta Confeſſarij prudens judicium ad aliquod tempus abſolutio differri (cautè tamen) poterit. Numerum, ſpeciem, circumſtantias peccatorum, vel quæ ſunt propria ſtatui, & conditioni cujusque pœnitentis cautè quoq; indagabunt, ne ſimplices doceant peccata, quæ ignoraverint, néve eliciant nomina perſonarum cum quibus peccaverunt. Finitâ autem Confeſſione proponent Confeſſarij opportuna peccatis remedia potiſſimum ubi agitur de reſtitutione famæ, ho-

noris, rei ablatæ, damno dato, injuria, propterea sese circa fontes restitutionis plurimùm ex authoribus instruent, ac tandem more boni ac periti Medici arguent, & obsecrabunt, detestationem eorundem, & dolorem pro ijsdem cum firmo proposito in animo confitentium excitabunt. In pœnis verò & satisfactionibus non sint Confessarij nimiùm mites, neq; nimiùm austeri sed habita ratione criminum, doloreq;, ætate, sexu, statu & conditione pœnitentium pœnas culpis, quàm maximè congruentes irrogent, quatenùs peccantes à vitijs quidem abstrahantur, non deterreantur tamen à Confessione. Confessarij probè nôrint casus Papæ reservatos tam jure comuni, quàm Bullâ Cœnæ Domini, alijsq; Constitutionibus, de quibus post alios Navarrus, & optimè recentiores; Tum quos Nostræ ordinariæ Sedi reservamus pro interim, ut sunt numero quatuor: homicidij, oppressionis infantum, Excommunicationis, & hæresis, in Constitutionibus Synodalibus expressi, quorum tamen ultimus alioqui Papalis est, in his Confessarij ad Nos recurrent. Insuper suadebunt Parochi mulieribus parturientibus, vel maximè primâ vice tempestivam sacramentalem dispositionem.

Supplicio verò afficiendis assistent Curati, alijq; quatenus rogati, & approbati Sacerdotes indefesso zelo & charitate ipsis caducitatem hujus miseræ vitæ præ oculis statuendo & ad supernam, quæ exsuperat omnem sensum, allicient, quare actus fidei, spei, amoris DEI & proximi, resignationis sui Divinæ voluntati, condonationis offensarum, contritionis, aliosq; opportunos cum ipsis facient, quos etiam pro alijs moribundis ex obvijs libellis tempestivè descriptos habebunt.

§. 6tus. De Sacramento Extremæ Unctionis.

QUo quis periculosiùs decumbit, eò diligentiùs ultimum ei præsidium post alia Sacramenta, extremâ unctione indilatè, quando adhuc sensibus valet, Parochi ferre curabunt. Si infirmus compos sit rationis

tionis & audiat, quæ ſuper ipſum proferuntur, Sacerdos ipſum conſolabitur, & ad cœleſtia mentem ejus diriget, actus pios cum illo eliciendo; neq; ab agonizante aliquo recedendo, verùm animam ejus cum adſtantibus DEO commendando pleno Chriſtianæ & ſacerdotalis Charitatis officiô.

§. 7mus. De Sacramento Ordinis.

ASpirantes ad Ordines Eccleſiaſticos tam minores, quàm ſacros majores ſedulò perpendant, cui negotio manum apponant? quodque officium amplecti deſiderant? quô ſpiritu ducti, & quô delectu DEO Opt: Max: famulari cupiunt, utrum temporalis commodi vel lucri causâ, vel DEO exhibendi fidelis cultûs ratione? & utrum propter animarum ſalutem DEUS, qui ſcrutator eſt cordium, dirigat intentiones ipſorum. Sint igitur ſcientiâ & literaturâ inſtructi cuivis Ordini competenti, de anteriori vitæ honeſtate teſtimonium Archipresbyterorum, vel Parochorùm, tum Magiſtrorum, atq; literas ortûs ſui legitimi pro minoribus habeant. Pro majoribus titulum ſufficientem officiosè inſcriptum, aliàs proviſionem & alia requiſita juxta præſcriptum Sacri Concilij Trid: Antequam verò ad ſuſceptionem Ordinum præſertim ſacrorum majorum veniant, inſiſtendo laudabili aliorum praxi, priùs exercitia Spiritualia peragant in Collegio Adm RR. PP. Soc. JESU Brunsbergenſi vel Reſſelienſi, & de peractis Teſtimonium præſentent. Neq; feſtinent ſacris initiari omiſſis interſtitijs & temporibus à jure ſtatutis, cùm non adſit neceſſitas & utilitas Eccleſiæ, de quibus quoq; teſtimonium in ſcripto, cùm opus fuerit, dabunt DD. Archipresbyteri. Poſtquam verò ordinati fuerint, Exercitium Ordinum ſuſceptorum faciant, & quilq; Presbyter recenter ordinatus illico ſe transferat ad locum proviſionis ſuæ, ſeu beneficium, quod in titulum obtinuit, neque inde ſine expreſſa Noſtra licentia in ſcriptis obtenta ſe transferat.

§. 8vus. De Sacramento Matrimonij.

AD Sacramentum Matrimonij venientes considerent rem in humanis maximâ consideratione dignam se aggredi; Sacramentum hoc quippe magnum est, & potissimùm ob procreationem prolis & educationem illius ad Gloriam DEI, individuamq; vitæ in prosperis & adversis Societatem institutum. Omnino liberum & spontaneum esse debet. Cogentes aliquem ad illud ineundum ipso facto pœnam Excommunicationis juxta Concilij Trid: dispositionem sess. 24. c. 9. de Reform. incurrunt. Proinde incumbit Parochis sese informare de statu contrahentium, utrum liberi sint? & an in aliquo consangvinitatis, vel affinitatis gradu, sibi conjuncti? aut deniq; alteri cuipiam impedimento Canonico obnoxij, utrum sibi invicem consentientes? Antequam ad benedictionem deveniat. Vagi nonnisi obtentâ à Nobis licentiâ, contistutô priùs, quòd fidem alijs non dederint, juxta dispositionem Trid: sess. 24. c. 7. de Reform. copulentur. Bannæ sive denunciationes solitæ sine Nostra dispensatione nequaquam omittantur. Contrahentes meminerint etiam se debere esse pares illis duobus se mutuò respicientibus Cherubinis super Arca Domini stantibus, in qua mandata DEI, virga Moysis & manna fuêre deposita, quatenus in fide Matrimoniali & mandatorum DEI observatione sacrosanctè & pacificè vivant, proles susceptas tanquam pignora creata non credita, exposita non deposita, ut ait S. Augustinus in disciplina & timore DEI educent & educari faciant, ne quoq; manna benedictionis cælitus affluentis ipsis desit. Etenim justum non vidi derelictum, dicit Scriptura. Cæterùm factâ benedictione & copulatione Contrahentium in præsentia ad minùs duorum Testium nomina Copulatorum libro metrices inscribent Parochi.

§. 9nus.

§. 9nus. De Sacramentalibus.

MOneantur Christi fideles, ut cum sale, aqua, vinô, myrrhâ, thure, candelis, palmis, igne, cibo, potu & herbis benedicendis modestè, ordinatè, sine strepitu & tumultu accedant, & juxta laudabilem Diœcesis morem, non superstitiosè, ut quandoq; fieri assolet, sed piè sanctèq; ad propellendas artes dæmonis, animiq; & corporis sanitatem benedictione Divinâ tutandam utantur. Cæremonialia non nisi approbata & recepta usitentur. Curati aquam lustralem populo in Domibus asservandam commendabunt. Plurimùm verò intererit Curatorum indagare, num Parochiani aliquibus superstitionibus dediti sint? ut in rudiori plebe passim evenit, & quodsi compererint quosdam de suis in munditiem vocatos, fidem Sanctam rationabile utique obsequium sectantes, ineptiis, vanis observantijs & delusionibus fallacibus antiqui serpentis decipi, quocunq; nomine superstitiones hujusmodi veniant, omnino abolendæ sunt, sub pœnis arbitriô Nostro irrogandis.

§. 10mus. De Prædicatione Verbi Divini.

SIngulis Diebus Dominicis & festis fiat Concio in Parochialibus Ecclesijs consuetâ praxi, quâ Concione tanquam spirituali alimoniâ Rectores Ecclesiarum Gregem suum pascant, nôrint etiam, tempori Adventuali & Quadragesimali sese Curati accommodare, nôrint quoq; cui cibos solidiores, cui Lac subministrare, cui Dogmatis, cui Controversiæ explicationem facere, non fundant Sermones in subtilitate verborum & conceptuum, ne videantur aërem verberare, aut popularem auram aucupari, vitia in genere & specie præceptis, & virtutibus opposita, sine tamen Personarum indigitatione, aut nominatione opportunè, importunè perstringant, neq; odio ex ambona in aliquem

quem detonent, ſacras catecheſes pro adoleſcentibus potiſſimùm Quadrageſimali tempore non intermittant, præſertim ſecundùm normam catechiſmi, quem Nos edere quantocyùs curabimus. Volumus quoq; ut in Civitatibus, in quibus Parochialis & Regularium eſt Eccleſia, non ſimul unâ eâdemq; horâ fiat Concio, ne utrobiq; devotio præpediatur, ſed conveniant inter ſe Parochus & Superior Regularium, ut hora certa cuiq; Eccleſiæ magis accommoda ſtatuatur.

§. 11mus. De vita, & honeſtate Cleri.

CUm Clerus exemplar & viva lex debet eſſe populi, Vos Fratres in Chriſto Dilectiſſimi hortamur, ut reluceat in vobis virtus, quæ fax mentis eſt, honeſtas nimirum, cuncta in Vobis niteant non ſplendeant. Tam in majoribus, quàm minoribus Ordinibus conſtituti talari veſte utantur, tonſuram Ordini congruentem geſtantes, non nutrientes comam, neq; barbam. Aleis, chartifolijs, alijſq; diſpendioſis luſibus, tum choreis & converſationibus non vos addicatis. Et qui fictis capillitijs, ſeu ut vocant perrucis etiam ad tremendum Miſſæ Sacrificium accedentes, uti, ſine diſcrimine temporis, de hyeme pariter ac æſtate non veremini abſq; gravi caſu morbi vel incommodi in valetudine metuendi, de quibus Nobis conſtare deberet, Vos in Domino Fratres Chariſſimi hortamur, quatenus ob reverentiam tanti Sacrificij eaſdem perrucas deponere, aut de legitimè obtenta diſpenſatione docere velitis.

§. 12mus. De Viſitationibus Archipresbyterorum.

SIngulis annis, aut ut aliàs moris eſt, viſitent DD. Archipresbyteri Eccleſias Parochiales ſuorum Archipresbyteratuum, percepta & expen-

expensas ejusdem lustrent & liquident, jura singula & munimenta, inscriptiones, fundationes, & locationes Censuum, num currant? perquirant, fabricis Ecclesiarum prospiciant, Parochos ad residentiam moneant, absentes Nobis deferant, & ut hospitalia pro Pauperum solatio, & ægrotantium peculiari levamine visitent, exhortantes illos ad patientiam & tolerantiam ærumnarum miseræ hujus vitæ, propter expectationem æternæ gloriæ, quæ revelabitur in Nobis. In scholis utrum Juventus probè instruitur in literis, & fidei rudimentis DD. Archipresbyteri sese informent, & ut Matutinum & Vesperæ aliæq; horæ, ubi decantari solent, per scholares non præcipitanter decantentur, injungant. Demortuos pauperes pro mercede æterna gratis sepeliendos impensè commendent. Intestatos Parochos decedentes Nobis denuncient. Testamentum condentes Parochi non prætereant propriam Ecclesiam sub nullitate Testamenti juxta Cromerianam. Ac de peracta Visitatione, quando expedit pro meliori bono Ecclesiæ Nobis notitiam ferant.

§. 13tius. De Decimis.

CUm dignus sit operarius mercede sua, Decimis, qui ad eas tenentur meminerint eas, non tam dari DEO quàm reddi, cùm jus Divinum & humanum easdem in recognitionem supremæ Majestatis Divinæ extradi præcipit, non tardabunt igitur Decimas reddere ijs, qui sanctuario deserviunt, & pervigilant in cura Animarum Ipsorum.

Cæterùm hortamur enixè, ut Decreta Visitationis Celsissimi Antecessoris Nostri Theodori Gemmæ Præsulum Amorisq; Cleri, utilissimè conscripta, in observantia vigeant, & quatenus nondum ad executionem deducta sint, executioni indilatè demandentur.

Hæc igitur antequam ad Visitationem Generalem Diœcesis, & Synodum cùm primùm tempus, & ratio postulaverit inchoandas, deveniamus, Vobis porrigimus, confisi in Domino de Vestra probi-

S tate,

tate, quòd ea utique nullâ formidine pœnæ, sed promptâ obsequendi alacritate plenè observare & exequi; annitemini, ut ex Vobis Spiritualis consolationis fructum consequi possimus, quibus in Præsuleæ charitatis plenitudine Pastoralem impertimur benedictionem.

Dat: Heilsbergæ in Arce Nostra, Anno, die, Mense, quibus suprà.

CHRISTOPHORUS JOANNES EPISCOPUS
mpp.

(L.S.)

PROCESSVS E^{mi} S^{æ} R^{æ} E^{æ} Cardinalis Michàélis Radzieiowski olim Episcopi

Varmiensis, ratione reparationis ædium Parochialium relatus in his Statutis Synodalibus Cap. XXVII.

MICHAEL &c. Vniversis Diœcesis Nostræ Varmiensis Venerabilibus Parochis Salutem in Domino.

In omni Republica & statu etiam profano nullum aliud efficaciùs medium ad conservandam boni publici reperiri fas est integritatem, quàm dum leges & Statuta à Majoribus condita Sacrosanctam retinent observationem. Quodsi circa eorum custodiam langvidior cura, remissior animadversio confundi permisceriq; omnia, est necesse. Hinc & Nos nulla major exercet sollicitudo, quàm ut omnes Presbyteri, Parochi præsertim, vitam & mores suos componant ad præscriptum Synodalium Constitutionum,

tionum, eaq; omnia effectivè observent, quæ in illis bonæ memoriæ Nostri præscripserunt Antecessores. Porrò cum ad aures Nostras devenerit Constitutionem Synodalem felicis recordationis Simonis Rudnicki Nostri Prædecessoris de ædibus Parochorum & sepibus in quendam abusum & consuetudinem abire, penitusq; antiquari, dum non juxta tenorem memoratæ Constitutionis RR. Parochi circa structuras, reparationes ædificiorum Parochialium procedunt, verùm prout Nobis relatum, cogunt, compellunt, Subditos Nostros etiam Capitulares ultra necessitatem pro suo libitu ædificare cum gravi molestia & pressura Parochianorum, qui tot exactionibus publicis exhausti, etiam hisce privatis aggravantur Contributionibus. Proinde eam Constitutionem in libro Constitutionum Synodalium sub titulo supradicto de ædibus Parochorum innovantes ad ejusq; viridem observantiam RR. Parochos obligando, seriò mandamus, etiam sub pœnis arbitrarijs omnibus in Episcopatu Nostro Curatis, ut circa ædificiorum Parochialium reparationem cum Subditis mensæ Nostræ & Capitularis, ita se gerant, ne ampliùs querelæ de talibus Subditorum aggravationibus ad aures Nostras perferantur, neq; præsumant hisce novis adinventionibus Colonos, Subditos Nostros & Venerabilis Capituli molestare. Quodsi Domus Parochialis reparatione indigebit, non priùs ad eam vocentur Parochiani, nisi Nobis vel Perillustri D. Vicario & Officiali Generali Nostro consulto, & prævia revisione super hoc decernenda. At verò si quis deprehensus fuerit huic Constitutioni contravenire ad aliud se transferens Beneficium, vel post obitum, damna illata Ecclesiæ & Parochianis refundere obligabitur. Cæterum eas Processûs Nostri literas solitâ viâ cursoriâ RR. Archi-

presby-

presbyteri per suos Archipresbyteratus deferant, deferriq; curent; ac ultimò ad Nostram vel Officialis Nostri Cancellariam cum executionibus annotatis remittant. In quorum fidem præsentes manu Nostra subscriptas Sigillo Nostro communiri fecimus. Dabantur in Arce Nostra Heilsbergensi die VII. Mensis Septembris Anno Domini MDCLXXXV.

MICHAEL STEPHANUS
EPISCOPUS PRO-CANCEL-
LARIUS REGNI. mpp.

L. S.

Ad
M. D. G. B. V. M. C. Oo. SS. R. P.
& H. E. PP.
Venerationem.
Nobis ad remissionem peccatorum
& æternam salutem
Amen.